Od Bukowskiego
1508

BELLONE IN EUROPA.

Vervattende een zaakelyke beſchryvinge van den tegenwoordige

OORLOG.

Met aanwyzinge der Vorſten, Volken, Landen en Steden; verçiert met Poëtiſche denkbeelden in Vaerzen en Prentverbeeldingen:

Onder de Zinſpreuk

MARS door CLIÖ.

DERDE STUK.

Vervattende den Oorlog in

POLEN.

Te AMSTERDAM.

By REINIER EN JOSUA OTTENS, Kaart- en Boekverkoopers, voor aan op de Nieuwendyk, in de Wereld-kaart.

MDCCXXXIV.

AAN DEN LEEZER.

Noch is by de Drukkers deezes uytgekoomen:

De derde Nieuwe Kaart van den Oorlog aan den *Rhyn*, ſtrekkende van *Worms* tot *Bon*.
En de Belegering van *Philipsburgh*.

DRUKFOUTEN.

In 't *Tweede Stuk*, is noch: Bladz. 87 Reg. 4. ſtaat 3000 leez 30000 Bladz. 96 en 124 ſtaat *Fermoelle* leez *Tremoelle* Bladz. 103 Reg. ſtaat *grooten* leez *grooter*. In dit *Derde Stuk*, Bladz. 116 Reg. 11 ſtaat *ſleuvelen* leez *ſneuvelen* Bladz. 117 Reg. 31. ſtaat de *Zweedſche* leez der *Zweedſche* Bladz. 131 Reg. 3 van ond're ſtaat *buam* leez *quam* Bladz. 138 Reg. 15 ſtaat *oplagen*. leez *opſlagen* Bladz. 139. Reg. 2-3 ſtaat *den ſchepter in der rechter den Kryks-Appel in de ....* leez de *ſchepter in den regter-en de Ryks-Appel in den ....* Bladz. 162. Reg. 5 ſtaat is *weder Stads: gebied. worden de* leez. *is weder Stads gebied: wordende* Bladz. 164 Reg. 3 op het einde ſtaat † moet zyn * Bladz. 177 Reg. 17 ſtaat *verfoont* leez *verſchoont* Bladz. 178 Reg. 4 van ond're ſtaat *hebben* leez *hebbende* Bladz. 181. Reg. 8 van ond're ſtaat *beſcheeven*. leez *beſchreeven*

Het Afbeeldzel van *Auguſtus III.* moet op Bladz. 139 ſtaan

BELLONE IN EUROPA.

DERDE STUK.

Vervattende den Oorlog in

POLEN.

De Krygsman, door 't Zaizoen, tot Oorlogsrust gebragt,
Mach in Italien een wyl den Stryd verbeiden;
Maar 't na den Noordpool afgelegen' Poolsch geslacht,
Weet, met den groven Russ, al woelend' kouw' te leiden.
Myn Clio! toegerust, om in het barr' Zaizoen,
De Poolsche handeling een weinig na te speuren;
Treed in een Land, verwoest door Borger-oorlogswoên:
Het welk den Naneev tot zyn smarte zal betreuren.
De Borgertwist verkeert in Vorsten fellen Kryg,
Doet Polen zuchten, onder 't pak der Vreemdelingen;
Jaagt den Elendigen een schrik aan door gedryg;
Wyl de onverschilligen, hunn' Vesting zien bespringen.

Poëtische overgang tot het DerdeStuk.

De menigvuldige reedeneeringen, over het recht der twee verkoorne Koningen tot den Poolschen Throon, verplichten ons, eêr wy noch tot de Historische verhandeling overgaan; ten minsten deeze korte aanmerkingen hier in te voegen.

Aanmerking over het recht der twee Koningen, tot den Poolschen Throon.

Het recht van den Koningk *Augustus de III.* boven dat van Koningk *Staneslaus*, word van sommigen afgeleid: eerstelyk: om dat hy uit het aloude geslacht der *Poolsche* Vorsten *Jagelo* gesprooten is: en ten anderen, om dat zyn Vader zelve Koningk, en wel laaste Koningk van dat Ryk geweest is: namentlyk hem gelyk gestelt, met *Staneslaus* reets verkoren te zyn.

Tegen het eerste merkt men aan: dat de Vryheid der Verkiezing alle Stamrechten uitsluit; zoudende anderzins de Kroon erfelyk moeten gestelt worden te zyn: en dat (behalve dit) *Staneslaus* zelve een *Pool* zynde, dat recht (als men het stellen wilde) wel tegen dat van *Augustus*, die geen *Pool* is, opweegt. Tegen het tweede zegt men: Indien zulk eene wyze van reedeneeren stand greep, als dan, het recht van *Staneslaus* niet minder is als dat van *Augustus de III.* Want, *Augustus de II.* zynen Vader, die het Kroon-recht volstrekt aan *Karel de XII.* Koningk van *Zweeden*, ten voordeele van *Staneslaus*, heeft afgestaan; is tegen zyn eigen afstand, na de nederlaagen van *Karel*, uit krachte van zyne voorige Verkiezinge, weder op den Throon geklomen; maar *Staneslaus*, schoon wel ten besten voor zich en zyn Vaderland, tot afstand genegen; heeft echter, om aan de strengheid van *Karel* te voldoen, liever zyne goederen met zyn Vaderland willen verlaaten om den Titul van Koningk te behouden, als zynen weldoener mishaagen: die hem zyn verliez vergoede met de inkomste van het Hertogdom *Tweebruggen*, daar hy zich nederzette: waar van hy echter, na het sneuvelen van *Karel de XII.* by het wederkeeren van dat Hertogdom aan een uit het *Palschische* Huis versteeken wierd; en zich (tot op het Huuwelyk van zyne Dochter met *Lodewyk de XV.*) in geringheid tot *Weissenburg* in den *Franschen Elsas* heeft opgehouden. Des is *Staneslaus*, die ten minsten zo veel recht heeft tot den Throon die hy niet heeft afgestaan, als *Augustus de II.* die zulks al gedaan had; althans niet minder daar toe gerechtigt, na eene tweede Verkiezing, als zynen Zoon *Augustus de III.*

Voor *Augustus* echter word hier tegen ingebragt: dat *Staneslaus* door overmagt van een *Luttersch-Protestants*-Vorst; slechts door een gedeelte van de *Republyk*, die hunnen Wettigen Koningk in nood verlaaten hadden, tegen de bewilliging van den *Paus* verkoren was; en naderhand door *Augustus de II.* en de *Republyk*, verbeurder van het Kroonrecht verklaard is geworden. Maar (zegt men hier

op)

op) thans is *Augustus* door een gedeelte van de *Republyk*, na eene voorgaande Verkiezing van *Staneslaus* verkoren, en *Staneslaus* heeft de goedkeuring van den *Paus*: en *Augustus de II.* die geen recht meer door zyne afstand, tot zelfs na den dood van *Staneslaus*, tot die Throon had; althans niet zonder eene tweede Verkiezing, zo min, ja minder als *Staneslaus*, had ook geen recht om *Staneslaus* als zodanig te verklaaren; en de *Republyk* kan, het geen zy naar tydsgelegentheid goedvind, veranderen. Doch, wyl zelfs *Staneslaus*, niet uit zyn eerste Verkiezingsrecht; maar uit kracht van de laatste Verkiezinge, zich tot den Throon vervoegt; zeggen wy: dat een eider ligtelyk zien zal, dat zulk niet anders als alleen uit de laaste Verkiezing moet afgeleid worden. Waar van wy onze aanmerkingen in het *Eerste Stuk*, *Bladz.* 42--43. hebben opgegeeven.

Valsche geruchten van Staneslaus vertrek, na Zweeden of Turkyen.

Wyl Koningk *Staneslaus* uit *Warschauw* na *Dantzich* geweeken was, waren de geruchten deswege verschyde: meenende sommigen dat hy zich na *Zweeden* (zyn ouden Bondgenoot; door welkers laaste overleedene Koningk hy op den *Poolsche* Throon gezet was; als de naaste in zyne zaaken belang hebbende) begeeven had. Anderen verbeelden zich of hy niet wel na Turkyen (mede zynen Bondgenoot) zich op rysch begaf, om door derzelver hulpe tegen de *Russen* gesterkt te worden.

Waar uit dezelve ontstaan zyn.

Deeze geruchten (indien zy anderzins niet door de list, om te misleiden, zyn uitgestrooid) schynen gebooren te zyn, uit den handel van het *Fransche* Hof door deszelfs *Ministers*, aan de Hoven van *Stokholm* en *Constantinopelen*: zynde het eerste verzocht deel in de *Poolsche* zaaken voor *Staneslaus* te willen neemen: en of schoon als noch zulks niet is verklaart geworden; heeft de hulpe de *Zweedsche* Officiers in *Dantzich*, en den toevoer van Krygsammunitie, enz. de nyging van *Zweeden* deswege niet duister gehouden. En wat *Vrankryk* by de *Ottomanische Porte* te wege gebragt had; is gebleeken uit den Brief * van den

* *Deezen Brief, met het antwoord van den Prins Eugenius, is aldus.*

Groot-Vizier Ali Bacha, aan den Prins *Eugenius van Savojen*, na het *Weener* Hof afgezonden: wordende dit in het algemeen

Brief van den Groot-Vizier aan den Prins Eugenius.

Gy weet ook, dat Polen grenst aan de Staaten van den doorluchtigste Ottomanische Porte, aan die van zyn Roomsch-Keizerlyke Majt., en aan die van de Czaarinne van Moscovien onze Vriendinne, en dat, volgens de aloude Voorrechten, die de Poolsche Republyk als noch werkelyk geniet, de Koningklyke waardigheid aan den geenen moet opgedragen worden, die eenpaariglyk door de Polen word verkoren. Als mede, dat, schoon onder hen eenige tweedragt ontstond, nochtans niemand zich daar van bevoordeelen moet, noch in hunne zaaken mach steeken, om hunne Vryheid te benadeelen, maar dat zy de dingen onder hen moeten afdoen en beslissen.

Insgelyks is 't bekent, dat, zo lang een uitheemsch Koningkryk niet tegen deszelfs onderling verdrag handeld, men geenzints gerechtigt is deel te neemen in het geen daar omgaat. De Poolen hebben ook onder hen vastgesteld, dat, om de goede ordre te handhaven, de waardigheid van Koningk van Polen niet erffelyk gemaakt, noch aan eenen Vreemdeling opgedraagen zal konnen worden; en al de Weerreld moet eenpaarig toestaan, dat de Natie op die wyze haare Vryheid bewaard.

Maar nu heeft men, na dat hunnen Koningk bygenaamt *Nal-Kyran* *, reets eenen geruimen tyd overleeden was, en dat de genoemde Republyk, volgens de gewoonte eenen Koningk onder haare Inwoonders verkoren had, vernomen, dat Moscovien Krygsvolk in Polen had gezonden, om deszelfs vryheid te onderdrukken, en het Koningkryk voortaan erffelyk te maaken.

Doch, de aloude Vryheid die de Poolen genieten te willen veranderen, zich in hunne zaaken te mengen, hunne oude gewoontens en instellingen te stooren, en hun geweld aan te doen, is inderdaad een bedryf, dat zo onwaardig als strydig is tegen alle Verbintenissen. Wat meer is, het tweede Artikel van de Verdrags Punten, door de Ottomanische Porte aan de Moscoviters toegestaan, en door den Sultan weerreldkundig gemaakt, behelst uitdrukkelyk het volgende:
„ Maar indien men ondernam de waardigheid van Koningk van Po-
„ len erffelyk te maaken, of dat men eenigen anderen toeleg mocht
„ onderneemen, om de aloude vryheid, en de instellingen die in
„ de Poolsche Republyk vastgesteld zyn, te quetzen, of wel, indien
„ de Koningk van Zweeden, of eenig ander Christen Vorst, Troe-
„ pen op den Poolschen bodem zond, om daar Conquesten te maa-
„ ken, en na dat de voortreffelyke Porte daar van onderrecht zal
„ weze; in zulken geval, en als dan, zal het aan den voorn. Czaar
„ van Moscovien vry staan, voor zo verre het God believen zal,
en

* Hoefyzerbreeker. *Dit ziet op de Lichaams sterkte of kragt, van den Koningk Augustus de II. welke buiten gemeen was.*

meen voor een uitwerkzel van het *Fransche* Hof gehouden. Gelyk dit ook gebleeken is uit de betuiging van den *Turk-*

Q 3 *schen*

„ en dat zyn oogmerk zal weze, de Poolsche Vryheid te bevestigen
„ en te handhaven, in 't Gebied van Polen te komen, om hen te
„ beschermen tegen alle krenking hunner aloude Instellingen, en
„ om de geenen te verhinderen, die daar zouden mogen komen,
„ met oogmerk om een diergelyk nadeel aan 't Koningkryk Polen
„ toe te brengen, en al het quaad dat daar uit zoude konnen sprui-
„ ten, aftewenden. Na dat men dus in 't hoogdringende Gevaar
„ voorzien zal hebben, zullen de Moscoviters daar geen langer ver-
„ blyf houden, maar de gem. Czaar zal, zonder aan de Poolsche
„ Staaten het minste nadeel te doen, en zonder zich in zaaken te
„ mengen, die hunne aloude Instellingen betreffen, met al zyn Krygs-
„ volk te rug keeren. Dit alles word echter maar alleen verstaan,
„ in geval 'er geen beweegreede van eigen belang in komen, maar
„ dat het alleen zy om de Wetten en Instellingen van de Poolen, zo
„ wel als hunne oude Vryhei den onafhankelykheid, te ondersteun-
„ en en te bevestigen; 't welk een algemeen werk is, waar in eider
„ belang heeft. Voorts zal de Czaar van Moscovien op geenerly wy-
„ ze in Polen komen, om zyn eigen voordeel, of om door zyn
„ inval te ligter eenig voorwendzel van wederstand te vinden, by
„ die, welke hem ongeneegen zyn, zo lang 'er inderdaad geene
„ vreemde Troepen in 't Koningkryk zullen weze, om de onaf-
„ hankelykheid van de Koningklyke waardigheid van Polen, de vrye
„ Verkiezing van een Koningk te verhinderen, of de Vryheden van
„ de Republyk te schenden.

Dewyl dit alles zeer uitdrukkelyk vastgesteld en bedongen is, en dat de Moscoviters niet onkundig zyn van den Inhoud der Verdrag-Punten, die zy in handen hebben, terwyl dit hen niet belet diergelyke verboodene dingen te doen; het welk gevolgelyk een bedryf is dat tegen de Artykelen van de eeuwigduurende Vreede stryd, en voor de arme Dienaaren Gods ongerustheid baard, hebben wy aan uwen Vriend, den Opper-Staats-Dienaar van de Czaarinne van Moscovien, eenen Brief gezonden, welke hem dien Staat der zaaken verklaaren zal, op dat zy hunne Krygsvolkeren uit Polen doen trekken, zonder voorts, op wat wyze het ook zyn mag, de Vryheid van de Poolen te krenken.

En vermits, gelyk hier boven gezegt is, het Koningkryk Polen tusschen de voorgemelde Staaten is gelegen, hebben wy dezen tegenwoordigen Brief afgevaardigd, om u denzelven door den Keizerlyken Resident aan de Ottomanische Porte te doen geworden, aan wien die eigenhandig is overgegeeven, op dat gy, onze zeer geëerde en zeer waarde Vriend, uwen vlyt en goede diensten wilt aanwenden, dat van wege het Roomsche Ryk vermaanings brieven mogen afgaan aan dat van Ruschland, ten einde de Moscoviters, onder

voor-

schen Afgezant in *Warschauw* ten tyde der Verkiezing: dat namentlyk, den intrek der *Russen* in *Polen* strydig was met het *Tractaat* van den jaare 1712. by de *Pruth*, tusschen *Czaar Peter*

voorwendzel van de Instellingen en Verdragen der Poolen te willen beschermen en bewaaren, zich niet met zaaken bemoeien welke de Vryheid van die Republyk betreffen, en dat zy by gevolge hunne Troepen uit Polen doen trekken.

Na dat u deeze tegenwoordige, zo 't God belieft, in goede gezondheid zal behandigd zyn, hoopen wy, dat gy, volgens de altoos duurende en oprechte Vriendschap, die onder ons bestaat, alle uwen vlyt zult aanwenden, om de Vryheid der Poolen, ingevolge de vastgestelde Artykelen, te handhaven en te beschermen, en de Moscoviters voortaan te beletten zich daar mede te bemoeien, als ook om van wegens den Roomschen Keizer eenen Brief in krachtige en klaare bewoordingen aan de Czaarinne van Moscovien te doen afvaardigen, overeenkomende met den Brief die door de Ottomanische Porte geschreeven is geworden, om haar met nadruk te vermaanen, haar Krygsvolk van den Poolschen Bodem te rug te ontbieden.

Te meer, om dat behalven dit de verdrukking en schending van de aloude Vryheid der Poolen geenerlye voordeel voortbrengt, maar in tegendeel zeer bequaam is om onlusten te verwekken.

Dit zo zynde, en indien Moscovien, voorneemens geweest is, om tegen de Rechten en Verdragen van de Vryheid, die zelfde Poolsche vryheid te willen benadeelen en vernietigen, door 't zenden van een zo talryk Leger in 't Koningkryk Polen: Is het klaarblykelyk dat zulks gewis aanstootelyk moet weze by alle reedelyke luiden, die van gezond verstand zyn. En dewyl het Roomsche Ryk werkelyk een goede vriendschap en overeensteming met de Moscoviters onderhoud, is het insgelyks zeer waarschynelyk, dat, indien hen van uwentwege vriendelyke Brieven geschreeven worden over de zaak die het geschil betreft, om hen te vermaanen en te raaden eene zo onrechtmatige en onwaardige onderneeming te laaten vaaren, gy veel zult toebrengen tot de algemeene rust. Ondertusschen verzoeken wy u, onzen Vriend, alle uwe vlyt te willen besteeden, om den Autheur en oorzaak van de rust en vreedzaamheid te worden, en alle uwe pogingen aan te wenden, om de Moscoviters van zo een bedryf tegen Polen af te trekken, en zich niet meer met hunne zaaken te bemoeien. Wy wenschen en begeeren ook in de oprechtheid onzer Ziele, dat gy geen tyd verzuimd om op die wyze de Wetten van de Vriendschap te vervullen, en dat gy, zo dra het mogelyk zal weze, my op deeze tegenwoordige, een oprecht en behoorlyk Antwoord wilt laaten toekoomen met een Expresse die u toegezonden is geworden. Voorts enz. enz. Gegeeven in onze Residentie Stad Konstantinopelen enz.

Ant-

Peter de Groote en het Hof van *Constantinopelen* geslooten; waar in, in het *Eerste Articul* gezegt word: *Dartig dagen* na

Antwoord op den zelven.

Antwoord van den Prins Eugenius, aan den Groot-Vizier.

Wy hebben tot dus verre, meenigmaal zeer klaare blyken gegeeven van onze zorgvuldigheid en oplettenheid, om onschenbaar de Vreede te onderhouden, die gelukkiglyk te Passarowitz tusschen den doorluchtigsten en zeer magtigen Keizer der Romeinen, onzen zeer genadigen Heer, en de voortreffelyke Porte geslooten is geworden, om daar door een groote bloedstorting, verwoesting en ondergang van Landen en Volkeren, en meer andere onheilen voor te komen, die onafscheidelyk van den Oorlog zyn: zo dat de voorledene tyd genoeg is om uwe Excellentie van onze gesteldheid ten dien opzigte te doen oordeelen.

Want wy hebben 't aangemerkt als eene geenzints roemwaardige zaak, die strydig tegen de eerlykheid is, en ook van eenen ongelukkigen uitslag gevolgd word, gelyk genoeg door de ondervinding word bewaarheid, dat men de gelegentheid om de rust der Nabuuren te stooren liever zoude omhelzen, dan de Tractaaten heiliglyk in acht te neemen.

Wy hebben reeden om ons te belooven, dat uwe Excellentie met dien zelfden yver bezield zal weze. Want schoon qualyk gezinde Persoonen alle pogingen aanwenden, om hunne onrechtmatige en ongegronde klagten, ten nadeel van de waarheid eenen glimp te geeven, en om aan uwe Excellentie den tegenwoordigen staat van zaaken in Polen gantsch anders te vertoonen, dan die inderdaad is; hebben wy nochtans in den Brief, die uwe Excellentie ons laatstelyk dien aangaande geschreeven heeft, zulke klaare blyken van deszelfs oprechtheid en groote wysheid gevonden, dat ons geen twyffel overblyft, dat dezelve, na de dwaaling bemerkt te hebben, noch minder dan ooit het oor zal leenen aan Luiden, die niet anders trachten dan de voortreffelyke Porte te misleiden.

Uwe Excellentie heeft gelyk, te zeggen: dat het Koningryk Polen aan de Staaten van den Doorluchtigsten Keizer der Romeinen, der voortreffelyke Porte, en der Keizerinne van Ruschland grenst, en dat 'er dus die Mogentheden zeer veel aangelegen is, dat de Poolsche Vryheid, en inzonderheid het recht van vrye Verkiezing, zo wel als de Wetten des Koningkryks op welke die Vryheid gegrondvest is, geene inbreuk lyden, en dat dit verkieslyk Ryk niet erffelyk werde. Behalven de rechtvaardigheid en billykheid die zulks vereisschen, worden ook de nabuurige Vorsten door de wyze overweeging van hun eigen belang verpligt niet toe te laaten, dat men, hoe weinig 't ook zyn mag, van de instelling afwyke enz.

Insgelyks willen wy gaarne met uwe Excellentie toestaan, dat het billyk is, dat zo lang de Poolen de overeenkomsten, die zy met de Uitlanders gemaakt hebben, in acht neemen, deeze zich buiten hun-

Par-

na de ondertekening van dit Tractaat, zal zyne Czaarsche Majt. zyne Troepen uit Polen doen trekken.... Wordende daar toe drie

ne huisselyke zaaken moeten houden, ten waare zy door de Leeden en Medeburgeren van de Republyk aangezogt wierden, hun ontroert Vaderland te hulp te komen, en de zieltogende Vryheid te redden. Insgelyks is 't ontwyffelbaar, dat het aan geen der contracteerende Partyen vrystaat, om in weêrwil van de andere aftewyken van dat geene, 't welk met hunne wederzydsche toestemming vastgesteld is geworden, en dat dus de Vreedens-Artykelen, die tusschen de voortreffelyke Porte en de Doorluchtigste en zeer magtige Keizerin van Ruschland geslooten zyn, van weêrkanten heiliglyk en onschenbaar moeten worden nagekomen.

Dit zo zynde, zal uwe Excellentie ligtelyk zien, dat de gevoelens der nabuurige Vorsten van Polen volmaaktelyk overeenkomen omtrent de gronden, volgens welke men den tegenwoordigen Staat van dat Koningkryk beschouwen moet. Want in de Vreedens-voorwaarden, die in den Brief van uwe Excellentie bygebracht worden staat niet minder uitdrukkelyk bedongen, dat de Russchen met hunne Hulp troepen de Republyk Polen zullen mogen en moeten bystaan, ingeval van noodzaakelykheid, en wanneer zy door de Poolen zelve daar toe verzogt zullen worden, als in die zelfde voorwaardens hun verboden word haare Vryheid en rust te stooren, of zich langer dan 't behoord op den Ryks bodem op te houden, na dat het gevaar voor by zal weze. Derhalven blyft maar overig, dat men onderzoeke welke van die beide gem. Gevallen tegenwoordig plaats heeft. Of het nu een geval is, waar in de Russen de gevaarloopende Vryheid van Polen te hulp mogen komen, en waar in zy zelf daar toe gehouden zyn uit krachte van de plegtige Verbintenissen, die reeds voor veele Jaaren geslooten zyn geworden? Dan of het nu 't ander Geval is, waar in het hun uit hoofde van 't voorn. Vreedens Tractaat niet vry staat hunne Troepen in Polen te zenden. Niemand heeft tot noch toe ontkend, dat de voornaamste steun der Poolsche Vryheid bestaat in het onbepaald Recht van te mogen protesteeren, gemeenlyk genaamt het *Liberum Veto*. De Primaat van 't Ryk, wiens getuigenis niet verdagt kan zyn voor de Franschen en voor *Stanislaus*, heeft dat zelf erkend, toen hy in 't laatst der voorige Regeering verscheide maalen, niet alleen den zeer Doorluchtigen Roomschen Keizer, maar ook de Keizerinne van Ruschland verzogt, hunne Troepen op de Grenzen van 't Koningkryk te willen plaatzen, alleen maar, om dat het te dugten stond dat men eenige inbreuk aan dat *Liberum Veto* wilde doen, en op dat die Krygsvolkeren te beeter by de hand zouden zyn, om de waggelende Poolsche Vryheid te hulp te komen.

't Is hier de plaats niet om te onderzoeken, of die vreeze van den Primaat wel gegrond was, of niet. Maar 't zoude niet reedelyk zyn, aan

drie Maanden bepaalt. *Van na dien tyd zullen geen Ruſſiſche Troepen, onder wat voorwendzel ook daar mogen gevonden wor-*

R *den*

aan den Primaat, als Regent van 't Ryk geduurende de openſtaande Regeering, eene zaak toe te wyzen, die volgens het eigen gevoelen van den Primaat aan den Koningk zelf niet vry moeſt ſtaan. Ondertuſſchen toont de ondervindig, dat de Primaat geduurende den openſtaanden Throon niet alleen ondernomen, maar ook volbragt heeft dat geene, waar van de eenige vreeze en het enkel vermoede hem aangedreeven had, om den byſtand des Keizers en der Ruſſen te verzoeken, zelfs noch by 't leeven van den Koningk. Ook heeft de Primaat zulks niet durven ontkennen in de Brieven, aan zodaanige van zyne Landslieden geſchreeven, die met reede over zyne onrechtvaardige en geweldaadige onderneemingen klaagden.

Om dan voor te komen dat de Vryheid des Vaderlands door die ontaarde Kinderen niet verdrukt wierd, heeft het gezondſte gedeelte van de Republyk by zyne Keizerlyke Majt. en de Keizerinne van Ruſchland dezelfde aanhoudingen herhaalt, die de Primaat en verſcheide van zynen aanhang hen kort te vooren gedaan hadden, in eenen tyd, waar in de gemeene Vryheid noch veel minder gevaar liep. Het valt niet zwaar om alle die dingen door de bondigſte bewyzen te ſtaven; en wy zyn van gedagten, dat de Doorluchtigſte en zeer magtige Keizerinne van Ruſchland, om de valſche geruchten, die door de Franſchen verſpreid zyn geworden, te beſchaamen, geene zwaarigheid zal maaken, om aan de Voortreffelyke Porte een groot getal Brieven van de Grooten van Polen, welke zy in handen heeft, mede te deelen, als zo veele onwederſpreekelyke getuigeniſſen, zo wel van de verdrukte Vryheid des Vaderlands door den Primaat en zyne Party, als van de verzogten byſtand der nabuurige Mogentheden. Zo dat het volſtrekt ontwyffelbaar is, dat de Ruſſen niet als Vyanden, tegen de meening van de Republyk of tot haar nadeel gekomen zyn, maar als Vrienden, die krachtiglyk door de Republyk daar toe verzogt waren geworden, om de forme van Regeering en de vryheid van 't Koningkryk te beſchermen: aangezien het een en 't zelve was, of Vreemdelingen of Landslieden de Vryheid van anderen onderdrukten. Wy zouden ons te verre uitbreiden, indien wy hier wilden herhaalen alle de bedriegingen welke de Aanhangers van den Primaat gebruikt hebben tegen de geenen die andere gedagten hadden, als mede de moorderyen waar mede het werk der Verkiezinge zelf bezoedelt is geworden. Het Menſchen bloed, 't welk ter gelegentheid der gepretendeerde Proclamatie van *Staneſlaus* geſtort is, toont aan hoe vry en eenpaarig die Verkiezing is geſchied.

Ondertuſſchen heeft de Goddelyke Wraak aan die boosaardige luiden den tyd niet gegunt om tot inkeer te komen. De welgezinden hebben zich vereenigt, om de gemeene ruſt door eene nieuwe Ver-

kiezing

den, zullende zyne Czaarsche Majt. zich op geenerlye wyze met de Poolsche Regeering bemoien of eenige Troepen in Polen doen intrekken.

De

kiezing te verzekeren; alles is toen vreedzaam en volgens de Wetten toegegaan, zonder dat de Russen zich op eenigerly wyze met dat werk bemoeit hebben; en toen de Primaat van het Ryk, den dubbelen Eed dien hy gedaan had, schendende, *Staneslaus* voor Koningk deed uitroepen, in weêrwil der Protestatien van veele duizenden zyner Landsluiden, waren de Russische Hulp troepen noch verre van Warschauw.

Des niettegenstaande bleeven de geene, die den welstand des Vaderlands behartigden, by hun gevoelen.

Zy zelve quamen de Russen te gemoet; een onfeilbaar bewys, dat zy uit eige beweeging daar toe aangedreven wierden, zonder door anderen daar toe overgehaald te zyn. Het stond hun vry op het voorbeeld van *Staneslaus* de vlugt te neemen, of weder naar huis te keeren. En toen zy in 't vervolg den Doorluchtigsten Keurvorst van Saxen als Koningk van Polen en Groot-Hertog van Litthauwen plechtiglyk uitriepen, waren zo wel de Keizerlyke Afgezant als de Ministers van Ruschland en Saxen binnen Warschau opgeslooten: invoegen zy niet dan door het donderen van 't Geschut vernamen, wat aan de andere zyde van de Weixel omging, op dat zelve Legerveld alwaar *Hendrik van Valois* eertyds verkoren was geworden.

Dus valt het licht eene vergelyking tusschen de twee bedryven van Verkiezing te maaken. Die van *Augustus de III.* is geschied zonder kuiperyen, zonder omkooping, zonder bedriegingen, zonder gewelddaadigheid en zonder moordery; maar de Proclamatie van *Staneslaus* is met storten van Menschen bloed verzelt geweest.

De woede der Aanhangers van *Staneslaus* heeft zich niet bepaalt gehouden, in het onderdrukken der Vryheid van hunne Landsluiden, en in het stooren van de rust des Vaderlands. Het geheiligd Ceracter van Ambassadeur, 't welk by alle Natien in eerbied word gehouden, is niet uitgezonderd geweest van hoon en overlast. Hunne verwoedheid is zelf zo verre gegaan, dat zy met Krygsvolk de Paleizen, die tot verblyf der uitheemsche Ministers geschikt waren, op eene ongehoorde wyze hebben aangevallen, met Kanon beschooten, stormenderhand ingenomen en geplundert. Niemand, ten zy hy t'eenemaal onkundig ware van 't recht der Volkeren, zal kunnen twyffelen, dat zo een gruwelyke hoon gewaapenderhand op de Stigters daar van gewroken moet worden. Wy gaan met stilzwygen voorby de Wetten der Koningkryks, die voor *Staneslaus* den weg tot den Poolschen Throon slooten, en eertyds door den Eed van den Primaat en de eenparige toestemminge van de Ryks-Staaten bevistigt zyn geworden. Insgelyks zullen wy niets melden van de Tractaaten, welke ten dien opzichte gemaakt zyn, en waar van *Peter de I.* Keizer

De *Russische* Krygsmagt 29 *Regimenten gereguleerde* Troepen te Voet en te Paard, 5000 *Cosakken*, 300 *Calmukken*, en

Beschryving van der Russischen Krygsmagt.

R 2

zer van Rusland, niet alleen bemiddelaar, maar ook Borg is geweest. Dit alles zal ongetwyffeld aan uwe Excellentie uit naam van de Keizerinne van Rusland breeder verklaard worden, om dat zulks haar noch byzonderlyk aangaat. Dat zyn zaaken die, reets veele Jaaren geleeden opentlyk gebeurt zyn, zonder dat de Voortreffelyke Porte geoordeeld heeft, dat zulks op eenigerly wyze den Vreede en de Vriendschap met de Russen, alzo weinig als haaren eigen roem of eer benadeelde. Ook hebben de Franschen niets tegen de wettigheid der Tractaaten konnen inbrengen in de Beweegreedenen, door welke zy hunne onrechmaatige Vreedebreuk eenig glimp hebben poogen te geeven, dan alleen dat die Tractaaten door 't gedruis der Wapenen voorgegaan waren; even eens als of Tractaaten, door 't gedruis der Wapenen voorgegaan zyn geweest, maar ydele naamen waren, die aan de Franschen de macht gaven om dezelve straffeloos te mogen verbreeken.

't Zoude onnoodig zyn, meer hier van te zeggen. De Historie van Polen en de Ryks-Instellingen toonen klaarblykelyk aan, dat Vreemdelingen geenzints door de Wetten van den Throon uitgeslooten worden; dat volgens die Wetten des Koningks Zoon niet voor Vreemdeling, maar voor eigen Landaard gehouden moet worden; en eindelyk dat het Koningkryk Polen niet erffelyk word, wanneer de Zoon den Vader door de vrye Verkiezings Stemmen der Natie op den Throon volgt. Aan de andere kant zoude *Stanislaus* niet tot zyn voordeel konnen laaten dienen, met wat veel ongeregeldheid het op den Ryksdag toegegaan is, of liever wat door bedreigingen en gewelddigheden afgeperst is geworden. Te meer noch, om dat de Primaat genoodzaakt geweest is zelf te moeten bekennen, dat het aan niemand toegelaaten was aldaar vrymoediglyk zyne meening te mogen uiten, en het boven dit ook handtastelyk klaar is, dat het onbepaalt recht van Verkiezing niet gebonden is noch aan Vreemdelingen noch aan uitheemsche die zich in 't Land ter neder hebben gezet, maar dat het zelve toekomt yder van de Raadsheeren en Edelen, en dat het by gevolge niet door een klein getal van Zendelingen, die de paalen hunner Commissie te buiten gaan, beteugelt noch afgeschaft kan worden. Want de Poolsche Vryheid bestaat voornamentlyk hier in, dat yder, het zy Piast of Vreemdeling, Koningks Zoon of uit ander Bloed gesprooten, zo hy niet door de Ryks-wetten uitgeslooten is, door de vrye Stemmen van de Poolschen Adel verkoren kan worden; maar dat niemand ter Weerreld, in weêrwil van de Natie, den Throon beklimmen kan.

Dit zo zynde, zal het voor de Doorluchtigste en zeer machtige Keizerinne van Ruschland heel licht vallen, om met de Voortreffelyke Porte over een te komen ten opzichte van de Poolsche zaaken.

Wy

den, zullende zyne Czaarsche Majt. zich op geenerlye wyze met de Poolsche Regeering bemoien of eenige Troepen in Polen doen intrekken.

De

kiezing te verzekeren; alles is toen vreedzaam en volgens de Wetten toegegaan, zonder dat de Russen zich op eenigerly wyze met dat werk bemoeit hebben; en toen de Primaat van het Ryk, den dubbelen Eed dien hy gedaan had, schendende, *Staneslaus* voor Koningk deed uitroepen, in weêrwil der Protestatien van veele duizenden zyner Landsluiden, waren de Russische Hulp troepen noch verre van Warschauw.

Des niettegenstaande bleeven de geene, die den welstand des Vaderlands behartigden, by hun gevoelen.

Zy zelve quamen de Russen te gemoet; een onfeilbaar bewys, dat zy uit eige beweeging daar toe aangedreven wierden, zonder door anderen daar toe overgehaald te zyn. Het stond hun vry op het voorbeeld van *Staneslaus* de vlugt te neemen, of weder naar huis te keeren. En toen zy in 't vervolg den Doorluchtigsten Keurvorst van Saxen als Koningk van Polen en Groot-Hertog van Litthauwen plechtiglyk uitriepen, waren zo wel de Keizerlyke Afgezant als de Ministers van Ruschland en Saxen binnen Warschau opgeslooten: invoegen zy niet dan door het donderen van 't Geschut vernamen, wat aan de andere zyde van de Weixel omging, op dat zelve Legerveld alwaar *Hendrik van Valois* eertyds verkoren was geworden.

Dus valt het licht eene vergelyking tusschen de twee bedryven van Verkiezing te maaken. Die van *Augustus de III.* is geschied zonder kuiperyen, zonder omkooping, zonder bedriegingen, zonder gewelddaadigheid en zonder moordery; maar de Proclamatie van *Staneslaus* is met storten van Menschen bloed verzelt geweest.

De woede der Aanhangers van *Staneslaus* heeft zich niet bepaalt gehouden, in het onderdrukken der Vryheid van hunne Landsluiden, en in het stooren van de rust des Vaderlands. Het geheiligd Ceracter van Ambassadeur, 't welk by alle Natien in eerbied word gehouden, is niet uitgezonderd geweest van hoon en overlast. Hunne verwoedheid is zelf zo verre gegaan, dat zy met Krygsvolk de Paleizen, die tot verblyf der uitheemsche Ministers geschikt waren, op eene ongehoorde wyze hebben aangevallen, met Kanon beschooten, stormenderhand ingenomen en geplundert. Niemand, ten zy hy t'eenemaal onkundig ware van 't recht der Volkeren, zal kunnen twyffelen, dat zo een gruwelyke hoon gewaapenderhand op de Stigters daar van gewroken moet worden. Wy gaan met stilzwygen voorby de Wetten der Koningkryks, die voor *Staneslaus* den weg tot den Poolschen Throon slooten, en eertyds door den Eed van den Primaat en de eenparige toestemminge van de Ryks-Staaten bevistigt zyn geworden. Insgelyks zullen wy niets melden van de Tractaaten, welke ten dien opzichte gemaakt zyn, en waar van *Peter de I.* Keizer

De *Russische* Krygsmagt 29 *Regimenten gereguleerde* Troe-pen te Voet en te Paard, 5000 *Cosakken*, 300 *Calmukken*, en Beschryving van der Russischen Krygsmagt.

zer van Rusland, niet alleen bemiddelaar, maar ook Borg is geweest. Dit alles zal ongetwyffeld aan uwe Excellentie uit naam van de Keizerinne van Rusland breeder verklaard worden, om dat zulks haar noch byzonderlyk aangaat. Dat zyn zaaken die, reets veele Jaaren geleeden opentlyk gebeurt zyn, zonder dat de Voortreffelyke Porte geoordeeld heeft, dat zulks op eenigerly wyze den Vreede en de Vriendschap met de Russen, alzo weinig als haaren eigen roem of eer benadeelde. Ook hebben de Franschen niets tegen de wettigheid der Tractaaten konnen inbrengen in de Beweegreedenen, door welke zy hunne onrechmaatige Vreedebreuk eenig glimp hebben poogen te geeven, dan alleen dat die Tractaaten door 't gedruis der Wapenen voorgegaan waren; even eens als of Tractaaten, door 't gedruis der Wapenen voorgegaan zyn geweest, maar ydele naamen waren, die aan de Fransschen de macht gaven om dezelve straffeloos te mogen verbreeken.

't Zoude onnoodig zyn, meer hier van te zeggen. De Historie van Polen en de Ryks-Instellingen toonen klaarblykelyk aan, dat Vreemdelingen geenzints door de Wetten van den Throon uitgesloten worden; dat volgens die Wetten des Koningks Zoon niet voor Vreemdeling, maar voor eigen Landaard gehouden moet worden; en eindelyk dat het Koningkryk Polen niet erffelyk word, wanneer de Zoon den Vader door de vrye Verkiezings Stemmen der Natie op den Throon volgt. Aan de andere kant zoude *Stanislaus* niet tot zyn voordeel konnen laaten dienen, met wat veel ongeregeldheid het op den Ryksdag toegegaan is, of liever wat door bedreigingen en gewelddigheden afgeperst is geworden. Te meer noch, om dat de Primaat genoodzaakt geweest is zelf te moeten bekennen, dat het aan niemand toegelaaten was aldaar vrymoediglyk zyne meening te mogen uiten, en het boven dit ook handtastelyk klaar is, dat het onbepaalt recht van Verkiezing niet gebonden is noch aan Vreemdelingen noch aan uitheemsche die zich in 't Land ter neder hebben gezet, maar dat het zelve toekomt yder van de Raadsheeren en Edelen, en dat het by gevolge niet door een klein getal van Zendelingen, die de paalen hunner Commissie te buiten gaan, beteugelt noch afgeschaft kan worden. Want de Poolsche Vryheid bestaat voornamentlyk hier in, dat yder, het zy Piast of Vreemdeling, Koningks Zoon of uit ander Bloed gesprooten, zo hy niet door de Ryks-wetten uitgesloten is, door de vrye Stemmen van de Poolschen Adel verkoren kan worden; maar dat niemand ter Weereld, in weêrwil van de Natie, den Throon beklimmen kan.

Dit zo zynde, zal het voor de Doorluchtigste en zeer machtige Keizerinne van Ruschland heel licht vallen, om met de Voortreffelyke Porte over een te komen ten opzichte van de Poolsche zaaken.

Wy

en eenige honderde *Hussaren*, welke in *Polen* in verschyde Colommen is ingetrokken; staande noch verschyde *Corpsen* op de *Litthauwsche* grenzen tot den optogt gereed, word begroot op 50000 à 60000 mannen, onder de Generaals, *Lascy* en *Chef*: *Zagresky* en Prins *Borainsky*, Luitenants-generaal: *Wolinsky*, Prins *Rusuff*, *Biron*, Major-generaals: *Lubras* Quartiermeester-generaal. De *Cosakken* zyn een op zich zelve bestaande *Natie*, in aart overeenkomstig met de *Turken*; wel eer onder *Polen*, maar thans onder de *Muscoviten* en *Turken* behoorende; worden onderschyden in *Zaporopskische* en *Donische*. De eersten woonen rondom de *Nieper*; (*Borysthenes*) en in een deel van de *Ukraine*. De laatsten woonen verder, bewesten de Rivier *Tanalis*, thans de *Don* genaamt. De *Calmukken* zyn een diergelyk volk; woonende ten Oosten het Meer *Mæotis* en de *Don*, ten Noorden van de Zwarte Zee, tot aan 't Ryk van *Astrakan* en aan de *Caspische* Zee. De *Hussaren* is een woest Oorlogzugtig Volk, gewoon alle ongemakken, en inzonderheid die van den Kryg, te verduuren: woonen nergens, als daar het belang van den Vorst, onder welke zy in wapendienst zyn, hen roept: zo vind men *Keizerlyke*, *Fransche*, *Russische* en *Turksche Hussaren*.

Van de Cosakken, Calmukken en Hussaren.

De Keizerschen en Saxischen in Sileesien, enz.

De *Keizerlyke* en *Saxische* Troepen, hadden zich intusschen

Wy zyn volkomen overtuigt, dat haare Majt., zo dra zy de Poolsche Vryheid verzekerd, en de rust van de Republyk hersteld zal hebben, gereed zal wezen om haare Troepen uit dat nabuurig en Bondgenooten Koningkryk te rug te ontbieden.

Behalven dit zal de nieuw verkooren Koningk van Polen zich in allen deelen zodaanig omtrent de Voortreffelyke Porte gedraagen, als men eenen Vorst, die Vriend en goede Nabuur is, zal konnen wenschen. En wy, de vreedzaame gevoelens van den zeer Doorluchtigen Keizer der Romeinen, onzen zeer genadigen Heer, opvolgende, die niets meer ter harten neemt, dan stiptelyk den Vreede te onderhouden, die te Passarowitz bezwooren is, zullen verder ernstelyk alle onze vlyt, moeite en oplettenheid aanwenden, om alles voor te komen wat eenigen onlust onder Vorsten die Vrienden zyn zoude kunnen veroorzaaken, op dat men door de bylegging van alle de Verschillen die 'er zouden mogen ontstaan, tot de behoudenis eener altoos duurende rust en eenigheid geraaken.

ſchen in het Vorſtendom *Groot-Glogau* in *neder-Sileeſien* aan de *Oder*, op de *Poolſche* grenzen, ten Weſten (behooren-de aan den *Keizer* als Koningk van *Boheemen*) verzameld. Zynde nochtans de *Keizerſche* niet in *Polen* ingetrokken; 't welk het *Weener* Hof ook, tot rechtvaardiging van den handel des *Keizers*, in de Wederlegging tegen het *Mani-feſt* van *Vrankryk*, te berden brengt.

1733. Oĉtober.

Voorſtel tot een vergelyk, in Polen.

Wyl wy in het *Tweede Stuk* iets gezegt hebben, tot herſtelling van de ruſte in *Europa* in het algemeen, door een vergelyk der ſtrydende Vorſten; moeten wy thans ook voorſtellen, het geen deswege de *Poolſche* zaaken in het byzonder betreft. Men zegt dat *Staneslaus* eene *Acte* zou-de tekenen, nooit iets tegen de *Keizerlyke* Landen *Hongar-yen* en *Sileezien* te onderneemen; mits den *Keizer* zyne Ver-kiezinge niet betwiſten zouden: wyl *Vrankryk* zouden be-willigen in de *Pragmatike Sancti.* (Vrouwelyke opvolging van 's Keizers Dochters.) Dat *Auguſtus* door den *Primaat* en *Raad* van *Polen*, van de opvolging na *Staneslaus* zouden verzekert worden, wyl men tot bevreediging van de *Czaar-inne*, het Hertogdom *Coerland*, aan *Ruſland* zoude afſtaan. Doch de uitkomſt heeft geleerd, dat deeze voorſtellingen ſlechts vruchtelooze vindingen geweeſt zyn; waar van de twee laaſten ſtryden tegen de *Poolſche* Wetten, en de ſchaadelyke Edelmoedigheid, der nooit van hun recht af-ſtaande, *Poolen:* blykende het laaſten wegens *Coerland*, uit de *Pacta Conventa* van byde de Koningen. In het *Eerſte Stuk*, Bladz. 36. en in dit *Derde Stuk*, hier onder te zien.

Verrichtin-gen aan en van wege Koningk Auguſtus de III.

Na dat de Verkiezing van den tweeden Koningk, tot *Dresden* aan zyne Majeſtyt bekent gemaakt was, en hy zich toeruſtede, om de reize na *Polen* met zyne Gemalinne ter Krooning aanteneemen; wierd van zynent wege door zyne *Minieſters* de *Pacta* * *Conventa* getekend en bezwoo-ren;

Het voor-naamſte van de Pacta Conventa, van Ko-ningk Au-guſtus de III.

* Aangezien in dit vermaarde Koningkryk Polen, het Groot-Hertogdom Litthauwen en de toebehoorige Provintien geen klein getal Diſſidenten in de Chriſtelyke Religie zyn: Zo zullen wy, na 't voorbeeld van onze Voorzaaten ten allen tyden trach-ten

1733. October. De Kroons-Armee verlaat Warschauw.

ren; en het geen tot zyne ontfangst vereist wierd, vervaardigd.

De *Regimentarius Waiwoode van Kiow Potoki*, verliet met de *Kroons-Armee Warschauw:* geevende reeden van zulks: *Dat hy om belang van Oorlog vertrekken moest; maar niet, om dat hy vreezden voor de Russische Krygsmagt, die noch aan de andere zyde van de Weissel was, welker overtogt hy noch langer beletten konde.* Voegende daar by: *Dat, of schoon hy bevoegt was, de Russische en Saxische Miniesters met zich weg te voeren, als zynde thans zyne Vyanden; hy dezelve uit overweeging voor hunne instantien, wel in ruste met vreede laaten wilde.*

Waar van zich de Russen meester maaken.

De *Russen*, die over de *Weissel* getrokken waren, maakte zich terstond meester van *Warschauw*. De Generaal *Lascy*, na een verbod aan de *Waiwoodschappen*, van geen leevensmiddelen aan de *Kroons-Armee* te leveren, of straffe van *Militaire executie*; deed aan den *Secretaris* van *Dantzich* in *Warschauw*, verklaaren: dat, als men den Koningk *Staneslaus* niet uit die Stad deed vertrekken, dezelve zich aan een Bombardeering door de *Russen* zouden bloot stellen. Met de inkomst der *Russen* in *Warschauw*, is alles weder in die stad in stilte geraakt: zynde de gantsche

Bedryging aan de Secretaris van Dantzich in Warschauw. Verrichtingen in Warschauw.

Par-

ten te beletten, dat uit deeze oorzaak in 't vervolg geene scheuringen en bloedstortingen mogen ontstaan, in gevolge het geen daar omtrent in de oude Confederatien en Constitutien voorzien is geworden, niet tegenstaande alle daar tegen gedaane Protestatien, voorbehoudens echter in alle deelen de Vreede en de veiligheid des Diffidenten.

Ook zullen wy gezamentlyk met de Republyk zonder uitstel onze zorgen aanwenden, ten einde het Hertogdom van Courland van buitenlandsche Pretensien bevryd worde, als ook dat de Hertog *Ferdinand* als investitus, of die het Leen ontfangen heeft, zich van zyn Recht zal kunnen bedienen en tot het bezit zyner Goederen komen, en dat de Ingezetenen van dat Hertogdom aan den voornoemden Hertog, alhoewel dezelve tegenwoordig wegens buitenlandsche hinderniffen absent is, echter zyn verblyf in 't Koningkryk is houdende, de schuldige gehoorzaamheid bewyzen, behoudens de oude Rechten van Adel, de Burgers en Ingezeetenen van dat Hertogdom, en wy zullen nooit toestaan dat gem. Hertogdom van het Lichaam van de Republyk afgescheurd worde.

Party van Koningk *Augustus de III.* van *Praga* mede daar aangekomen, en hebben hunne verrichtingen, met de boven gem. *Miniesters*, en den *Russische* Generaal verhandeld. Zo tot het opbrengen van Leevensmiddelen en *Voeragie*, door de Onderdaanen; als om dezelve den Koningk *Augustus de III.* te doen erkennen, en om den Oorlog, ter vervolging van den Koningk *Staneslaus*, voort te zetten: houdende reets, na de kant van *Dantzich*, een waakend oog op zyne verrichtingen.

1633. October.

De *Regimentarius Potoki*, die zich na de kant van de Rivier de *Warte* vervoegt had, en tot digt onder *Warschauw* deed stroopen; wiens magt begroot word op 12000 mannen, zond een Party om de *Russische* agterhoeden aan te vallen; van welke eenige door hen ontmoet en aangetast zyn; hebbende eenige buit en gevangenen van dezelve bekomen: schynende den toeleg van *Potoki* en de andere Generaals, die zich in Partyen afzonderden om door alles te stroopen, de *Russen* en de vyandelyke Party, de noodige Leevensmiddelen en *Voeragie* te doen missen. Het welk door de andere is nagevolgt; en des wierd het Koorn-ryk *Polen*, ten roof, zo aan den eigen Vaderlander als den Vreemdeling. De Generaal *Lascy*, deed, om de gemeenschap met *Litthauwen* te bewaaren, van waar hy zyne *Artillery*, Paarden en *Bagagie* verwachten, en tot derzelver gemakkelyker overkomst, een Brug over de *Weissel* slaan, en met een, van aarde opgeworpene schans ter bewaaring versterken: zynde vervolgens de Partyen, zomtyds in klyne schermutzelingen handgemeen geweest, enz.

Verrichtingen der Wederzydsche Partyen.

Koningk *Staneslaus* die zich met zyn Gehyme-raad, de *Primaat*, de gewezene Regimentarius *Paniatowsky*, de Graaven *Charman* en *Towsky*, en de Marquis *de Monti*, en verder gevolg in *Dantzich* in veiligheid bevond, heeft mede niet stil gezeeten. Zyne Majt. gaf dit navolgende *Manifest* uit, tot een algemeene Opbod van den *Poolschen* Adel; luidende:

November. Verrichtingen van den Koningk Staneslaus.

Wy *Staneslaus* de eerste, door Gods Genade Koningk van Polen, Groot

Manifest van Ko-

ningk Staniſlaus tot de algemeene opbod.

Groot Hertog van Litthauwen, enz. enz. Aan alle en een yder die het behoord, voornamentlyk de Senatoren, Amptenaaren, de Ridderſchap, de groote en kleine Steden, enz. Onze Koningklyke gunſt: Lieve en Getrouwe. Het heeft God Almachtig na de diepe geheimen zyner wegen mogelyk behaagd, niet op te houden dit Koningkryk, dat hem het allerbehaaglykſte zyn moet, te tuchtigen en te ſtraffen, (want dien hy lief heeft tuchtigd hy) alzo hy na de gelukkig geëindigde rouwtyd van 't *Interegnum* noch eenige donkere wolken heeft laaten overblyven, welke wy zorgvuldig met zaamengevoegde krachten moeten trachten te verdryven. De Chriſtelyke plicht vereiſcht, dat wy hem als een goedertieren Vader, 't zy dat hy ons verblyde of bedroeve, met alle ootmoedigheid lof en dank betuigen.

Eenige Inwoonderen van 't Vaderland hebben zich door kwaadaardigheid en yver laaten verleiden, dat zy van haar zelve zo veel vergif en geweld niet bezittende om het Vaderland om te keeren, zich onder een vyandlyke hulp begeeven hebben, met dewelke zy de gulde vryheid vertreedende, in 't Vaderland woeden en raazen. De oorſpronk van dat onweêr en die quaadaardigheid beſtaat onfeilbaar hierin, dat vermits de loffelyke Poolſche Natie geenzints lettende, noch op de geïntereſſeerde uitſluiting onzer Perſoon, van wege zyn Majeſtyt den Roomſch Keizer en van haare Majeſtyt de Ruſſiſche Czaarin, noch op de komſt der Ruſſiſche Troepen, om die uitſluiting te onderſteunen, die Natie uit kracht van haare Wetten ons vryelyk op haaren Throon heeft verheven, en dus edelmoediglyk getoont, dat niemant recht heeft zich met de verkiezing van haaren Koningk te bemoeien.
Deeze daad konde niet behaagen aan de geene welke door nyd en eigenbaat, en met een geeſt van hoogmoed ingenomen zynde, meer vermaak in een ſchandelyke dienſtbaarheid dan in de koſtelyke vryheid gevonden hebben. Zeker gedeelte der Burgeren van dit Vaderland zich geduurende de Verkiezing te Praga vergaderd hebbende, wierd gevraagd, waarom zy zulks deeden, en of het om reedenen van tegenſpreeking was? Waarop zy antwoorden: dat haar afzondering de vrye Verkiezing niet zou ſtooren, waar door een yder te vreede geſteld wierd: doch in 't vervolg openbaarde zich hunne liſt, dat zy zich met de Moſcoviſche Troepen vereenigden, om tot verdrukking der vryheid een nieuwe verkiezing te ondernemen, en een nieuw nooit gehoord gevaarte op te rechten. En na dat deeze Party eenige dagen lang te vergeefs getracht had, op het gewoone Verkiezings-veld te komen, vervoegden zy zich naar Kamiën, maakten een kroeg tot hun *Nubilarium* of Verkiezings-huis, en een open weg tot hun Schans, en haar gal en vergif uitbraakende, verkoren onder de byſtand van vreemde Wapenen haaren Afgod, den Doorl. Keurvorſt van Saxen tot Koningk. Dus zyn zy nu openbaare vyanden des Vaderlands. De hoogwaardige *Nominator* (de Biſſchop die gemelde Koningk heeft benoemd) heeft een drievoudige mein-

meineedigheid begaan: als een Biſſchop, als een Edelman, en als een Senator. Deeze Republyk heeft eertyds zwaare Fataliteiten uit geſtaan, maar geene is met de tegenwoordige te vergelyken, daarom betaamt het ons tot de eenigheid te treeden, en het groot geweld af te ſchudden: de nabuurige Hoven zullen ons ook niet verlaten, alzo het haar belang is dat Polen niet verdrukt werde. 1733. November.

In dit uiterſte gevaar hebben wy ons voorgenomen om hulp en redding te roepen. Wy roepen dan allen in 't algemeen, welke de liefde voor 't Vaderland ernſt is, te zamen; en geeven volkomen bevel, het welke dubbeld: te weeten, als het eerſte en tweede moet aangezien worden, tot de algemeenen opbod: ordoneerende ten dien einde de beſchryving in de Waywoodſchappen, Landen en Provintien. UL. gelieven zich dan tot deeze byeenkomſt om den vyand te verdryven en te vernielen, gereed te houden op den tyd en de plaats, dewelke door het derde bevel bekend gemaakt zal worden, als wanneer wy in Perſoon, door geen beweeging van hoogmoed, maar door een natuurlyke liefde voor dit Vaderland, welkers vrye beheerſching wy ondernomen hebben, onze dapperheid met uwe zullen vereenigen, en onze gezondheid nevens de uwe tot beſcherming van deeze loffelyke Republyk aanwenden. Hebbende wy dit bevel eigenhandig ondertekend, en met ons Kabinet-Zegel bekrachtigd.

De *Primaat* heeft mede en verhaal (by wyze van *Manifeſt*) van zyne verrichtingen, geduurende het *Interegium* (of tuſſchen-regeering) in opzicht der Verkiezing van eenen Koningk in *Polen*, in het licht gegeeven; tot rechtvaardiging van zynen handel deswege gehouden. Doch wyl het zelve te lang is, zullen wy 't hier niet invoegen: te meer om dat wy anderzins verplicht zouden zyn, verſchyden van die ſoort, zo wel van de eene als andere Party (om de onzydigheid te bewaaren) voorteſtellen; het welk, als niet tot den Oorlog behooren, buiten ons oogmerk is. Verrichting van den Primaat.

In *Dantzich*, alwaar men meer voor de *Ruſſen* beducht wierd, heeft den *Franſchen Ambaſſadeur* de Marquis *de Monti* de *Magiſtraat* voorgeſteld: *Dat hy wel konde bemerken dat zy voor de Ruſſen vreezden; doch dat zy noch meer reden hadden zynen Koningk te duchten, als zy thans in gebreeken bleeven, Koningk* Staneſlaus *te helpen: dat het hem verdacht voorkwam, dat zy voorgaven het grootſte gedeelte van de Artellery onbruikbaar te zyn: verzekerende haar van zyn's Koningks hulpe.* Doch men twyffelde, of zy wel aan deeze voorſtellinge ge- Aanſpraak van den Franſche Ambaſſadeur aan de Magiſtraat van Dantzich.

S hoor

1733. November. Beschryving van Elbing. Word versterkt. Voorstel van Elbing aan den Koningk Stanislaus.

hoor zouden geeven; om dat Koningk *Staneslaus* de Stad *Elbing*, in het *Waiwoodschap Marienburg*, ten Westen na boven gelegen, by het Meer *'t Frisch Haff* genaamt; aan de *Oost-zee*, op eigene kosten deed versterken: zynde door derzelver Regeering aan zyne Majt. een voorstel gedaan: *Dat de Republyk het Territoir, of disstrict, van de stad verband had, aan den Koningk* van Pruissen, *waar door zy van derzelver inkomsten vorsteeken zynde, wyl die door dien Koningk geduurende dien tyd getrokken zyn; zy niet in staat geweest zyn, de Vestingwerken in goeden staat te onderhouden; het welke anderzins zekerlyk door hen zouden geschiet zyn geweest: met verzoek dat men hen ingeval van 's Vyands inval, niet wilde beschuldigen van onwilligheid; alzo zy bereid waren de noodige herstellingen te doen, als het den Koningk goed vond, het Territoir weder te doen geeven; of het, tot de herstelling der Fortificatie werken, benoodigde geld, opteschieten.* Wyl nu zyne Majt. het laaste had bewilligd, deed zulks denken of hy zich daar ter beveiliging wel vervoegen mogt: te meer, om dat men zegt, zich te *Elbing* beter met wynig manschap als in *Dantzich* te kunnen verdeedigen: doch de uitkomst heeft het tegendeel geleerd: want op het voorstel van den *Russische* Generaal aan de stad *Dantzich*: *Dat zyne Keizerinne met groot misnoegen vernomen had, dat men* Staneslaus *niet alleen vergunde zich daar optehouden; maar zelfs alle hulpe verleende, om zich tegen haare Troepen met geweld te handhaven: en alzo dezelve op verzoek van de Republyk, nergens anders om, als om de Vryheid te verdedigen, in Polen zyn ingetrokken; zy haar ook ried, aan de Vyanden van de Republyk en haare Bondgenooten, geen veiligheid verder te verleenen: of dat zy anderzins de middelen die haar God gegeeven heeft, zal aanleggen om 'er haar toe te verplichten:* Wierd in plaatze van aan dit voorstel te voldoen, alles verricht tot een beveiligende bescherming van den Koningk *Staneslaus*. De Stad zo wel als de Koningk, vermeerderde de Krygs-troepen; behalve de Troepen te veld; onder *Potoki*, *Pociey*, *Torlo* en *Camperhauzeu*, enz. welke met Partyloopen en stroopen, de *Russen* dikwils ontrust hebben: zynde *Pociey* met een

Voorstel van de Russische Generaal aan Dantzich.

Gedrag daar omtrent gehouden. De Krygsmagt van Koningk Staneslaus en van Dantzich, word vermeerdert.

1633. November. Pociey by Litthauwen, en Tarlo in Cracau.

een *Corps* in *Litthauwen* getrokken; wyl *Tarlo* naby de Krooningsſtad *Cracau* trok; om, was het mogelyk, de Krooning van den Koningk *Auguſtns de III.* voor te komen; waar toe reets de voorbereidſelen gemaakt wierden: men voorzag zich in *Dantzich* van Krygsamunitie zo uit *Zweeden* als van elders; van waar men ook Officiers bequam; en de Borgery wierd reets gelaſt, zich in de *Militaire exercitie* te oeffenen.

Valſche geruchten van Koningk Staneſlaus dood.

Intuſſchen heeſt zich een gerucht verbreid, dat Koningk *Staneſlans* zouden overleeden zyn; (het welke in de belegering noch eens geſchied is) en wel met byvoeging dat hy vergeeven was: mogelyk ontſtaan uit zyne onpasſelykheid, en om dat zyne Majt. op dien tyd geene andere ſpyze, uit voorzorge begon te nuttigen, als die, welke van de Tafel des *Franſche Ambaſſadeur* hem verzegeld wierden toegezonden: het welk andere zeggen: na dien tyd eerſt begonnen is te geſchieden. Wy konnen niet nalaaten, de vreemde redeneeringen by die gelegentheid, hier intevoegen.

Vreemde redeneeringen, by de gelegentheid.

In Gezelſchap hier van geſprooken zynde, zeide een: *Dat zulks tot groot nadeel voor* Dantzich *zouden zyn: want* Vrankryk *daar door zyn oogmerk miſſende, zoude zich mogelyk met derzelver begonne belangen, niet meer bemoeien:* Deeze wierd geantwoord: *Maar mogelyk tot groote verandering in den Staat van* Europa: *want mogelyk zoude* Vrankryk, *om zyne Vyanden te ontruſten, en* Auguſtus *niet zonder mededinger te doen zyn, met den* Paus *te zaamen ſtemmen, om den* Pretendent *van* Engeland *op den* Poolſchen *Throon te voeren: en om de Koningk van* Groot-Brittanien *tot medeſtemming daar toe te bewege; hem doen afzweeren den Titul en het recht (het zy dan gewaand of waarachtig) tot dat Ryk, voor zich en zyne nakomelingen; om ooit betreking tot het Ryk van* Groot-Brittanien *te zullen hebben.* Maar hier in zouden de *Poolen* voegden een ander hier in, *mede moeten ſtemmen, en hem daar toe verkiezen. Wel wie weet* wierd, geantwoord, *wat zy in eenen tyd als deeze, om de andere Party te ontruſten, niet ſtemmen zouden?* Doch het gerucht van Koningk *Staneſlaus* dood, quam uit verre Landen, en was valſch; en

1733. November. des wierden deeze redeneeringen bevonden Wind te zyn; gelyk in deezen tyd veele, uit losse geruchten ontstaan, geweest zyn.

'T Gerucht snelt vlugtig voort, is vol onzekerheid;
Ontkent wel ligt, het geen ze als waarheid deed gelooven;
Strooit fabels onder 't Volk, en heeft zich toegewyd,
Aan 't Oorlog, aan het Land en Stad en Vorstenhoven.
Wie ligt haar zot geklap voor zuiv're waarheid veilt,
Liegt ligt, 't geen hy vermeint voor waarheid te verkoopen:
Een Wyzen, die den grond van haar bedoeling pylt,
Zal 't losse straat gerucht, als gekspel, laaten loopen.
De Waarheid is en blyft altyd zich zelf gelyk;
Daar 't losgerucht gestaag, word ginsch en weêr gedreeven:
't Vervolg, by de uitkomst, strekt de waarheid steets ten blyk,
En doet, aan haar bericht, een goed geloove geeven.

Verrichtingen van Koningk Staneslaus. Wyl Koningk *Staneslaus* zich in *Dantzich* versterkte; zo in het in staat stellen van de Fortificatien der stad; het opontbieden van eenige Troepen van de *Kroons-Armee*, welke ook in dezelve zyn ingetrokken; als het, in zynen dienst overneemen, van alle de Officieren, welke onder zyne voorige Regeering hem gedient hadden; hebben zyne overige Troepen den Vyand ontrust: staande *Potoki* met zyn Leger tusschen *Ofpatow* en *Sandomir*, in het *Waiwoodschap* van die naam; met twee over de *Weissel* gelegene Bruggen.

Potoki in 't Waiwoodschap Sandomir.

De Saxen in Polen. De *Saxen*, onder den Hertog *John-Adolf van Weissenfeld*, welke reets in *Polen* waren ingetrokken, en de *Poolen* versterkten, begroot op 20000 mannen; betrokken het Waiwoodschap *Posen* * met de daar byleggende steden: van waar een *Corps* van 8000 à 9000 mannen, onder den Generaal *Bauditz* na het *Waiwoodschap Cracau* optrok. Wyl eenige *Russen* zich te *Lowitz* posteerden: een Stad na boven

* Ziet (eens vooral) van de Waiwoodschappen in 't begin van 't *Eerste Stuk*.

ven in het *Waiwoodschap Rava*, beneden de Rivier *Bsura*; om in de goederen van den *Primaat* te vallen: en anderen in het *Waiwoodschap Plozko* introkken: ook wierd de stad *Stanislauw*, in het *Waiwoodschap Masovien*, ten Oosten van *Warschauw*, aan den *Waiwoode* van *Kiow*, *Potoki*, behoorende, door de *Russen* bezet: houdende de overig Troepen hunne bezetting in *Warschauw*. Men heeft ook gezegt dat noch een derde Party, geen van byde de Koningen toegedaan, het *Poolsche* Vaderland heeft helpen verwoesten.

1733. December. Verrichtingen der Russen.

De party van den Koningk *Augustus*, welke de *Waiwoodens* enz. tot den, door hen bestelden *Ryksdag* beriepen; wilden ook *Dantzich*, door bedryging verplichten, haare *Gedeputeerden* na *Warschauw*, op den zelve te zenden. Tegen welke verschyning, Koningk *Staneslaus* een *Mandement* heeft uitgegeeven: waar van het merkwaardigste is, als volgt:

Beroeping tot den Ryksdag, door den Party van Koningk Augustus. Verbod van zulks door Koningk Staneslaus.

Dat, niettegenstaande het recht dat zyne Majt. onwederspreekelyk tot de Kroon heeft, en 't welk beeter gegrond is, dan der geene die het zelve door kracht van Wapenen zoeken, hy zich niet in het Koningkryk heeft begeeven om dat recht te bestryden, maar alleen om de Vryheid van de Natie te behouden, door zich aan de Wetten en Constitutien van 't Koningkryk te onderwerpen: dat hy Scepter en Kroon verlaaten, en zich zelve van de Koningklyke waardigheid berooft, en als een particulier in handen van de Natie gestelt heeft, om haar de vryheid tot de vrye Verkiezing van eenen Koningk te laaten genieten: Dat zy hem verkoren hebben, en dat den Hemel die verkiezing op een zichbaare wyze heeft bevordert, door in het herte van zo veele duizende Persoonen eene algemeene eenigheid te verwekken. Dat hy niet gewapenderhand in het Koningkryk van Polen was gekomen, om de Republyk te attacqueeren, de Rechten te vertreeden, en tegens den zin van de Republyk te heerschen, of schoon het naauwe verband met den Koningk van Vrankryk, hem middelen genoeg aan de hand gegeeven hadde, om zich van een gedeelte van zyne Troepen te bedienen, en daar mede den weg tot den Throon te baanen. Dat hy nooit de minste gedachten gehad heeft, gelyk de Aanhangeren van de buitenlandsche Factien doen, om door kracht van Wapenen, tot nadeel en ruïne van de Vryheid der Poolsche Natie, die zy zo duur, ten koste van het bloed hunner Voorouders verkregen hebben, den Throon te vermeesteren. Dat de Verkiezing van een vreemd Prins, welke tot Praag, onder een vyandelyke Armée geschied is, in allen opzichte onrechtmaatig en van onwaarde is. Dat die Prins was verkoren alleen ter voldoening

Gedeelte van het Mandement van Koningk Staneslaus, tegen de Verschyning op den Ryksdag.

1713. December. aan het oogmerk van de Hoven van Weenen en Rusland, en dat dezelve uit dien hoofde al lang te vooren tot de Poolsche Throon was geschikt geweest. Dat het Weener-Hof altoos jalours van de Vryheid van Polen, nooit het oogmerk verlooren had om de gelegentheid waar te neemen, tot het onderdrukken van de Vryheid, en aan het Ryk het zelve jok op te leggen, onder welke Boheemen en Hongaryen zuchten; en dat het zelve Hof zich met den mantel van de Moscoviten dekkende, zich zodanig gedraagt, als of 't geen deel aan het ongeluk 't geen de Republyk door andere aangedaan is hadde, terwyl het onder de hand alle mogelyke middelen in het werk stelt, om de Vryheid van de Natie te vernielen, en van de Kroon met geweld te disponeeren, &c.

De Russen doen Tarlo wyken, van de kant van Cracau.

De *Russen* en *Saxen*, welke zich benaarstigden, om de stroopende Partyen van *Potoki*, van de kant van *Cracau*, te doen vertrekken; wyl de vastgestelde Krooningstyd van den Koningk *Augustus* begon te naderen; wordende zyne Majt. eerlang in *Polen* verwacht: trokken op de Troepen, onder *Tarlo*, niet verre van die stad gepoosteert, af; doch *Tarlo* die zich niet sterk genoeg tegen dezelve bevond ontweek hen, en voegden zich weder, eenige mylen van daar, na *Sandomir*, by *Potoki*; welke, met deeze vereënde Magt, de *Russen* eenige schaadens (welke veel grooter verbreid als geweest zyn) heeft toegebracht. Hebbende eenige *Saxen*, onder den Luitenant-generaal *Diemar*, 4500 man sterk, van *Tarnowitz*, in *Sileesien* op de *Poolsche* grenzen, ten Oosten van *Oppelen* gelegen; zich in optogt begeeven, na de stad *Cracau*, om dezelve te vermeesteren en te bezetten: zynde, na verschyde maalen door eenige *Poolsche* Troepen van *Potoki*, aangevallen te zyn, welke echter met verliez zyn afgeslagen; op Kersnacht des ogtens ten 3 uuren, in stilte voor die stad genaderd: posteerde voor de drie Poorten yder 1000 man, welke by het openen derzelver, verrasschenderwyze introken: zo dat hy op de Markt met die manschap Post gevat hebbende, de Regeering hem de sleutels overgaf: verplichtende voorts den Poolschen *Commandant* van het Kasteel, te verzoeken met zyn *Guarnizoen* begroot 60 man vry te mogen uittrekken; het welk hem toegestaan wierd

De Saxen vermeesteren Cracau.

en

en ook geſchieden; nemende dus de *Saxen* bezitting van de Stad en het Kaſteel, zonder bloedſtorting. 1734. January.

Cracau is de Hooftſtad van ganſch *Polen*, in het *Waiwoodſchap* van die zelve naam, aan de *Weiſſel* gelegen; ſchoon en groot, heeft een Biſdom, een Hoogeſchool, en een ſterk Kaſteel, na de kant van de *Weiſſel* op een rots geſticht: praalt met een Koninglyk Paleis; is vereerd met een Hooftkerk, waar in het Graf van den heilige *Stanesláus* is; van wien die Kerk de naam voert; zynde zo wel de begraav- als Kroonings-plaats der *Poolſche* Koningen. Beſchryving van Cracau.

Intuſſchen had zich den Koningk *Auguſtus*, op ryſch, uit *Saxen* na *Polen*, onder een groot gevolg, zo van Hofſtoet als Krygsvolk, begeeven; hebbende, om veiliger voor de laagen van zynen Vyand te zyn; de juiſte dag van zyn vertrek en zyne ryſch-koerſe verborgen gehouden: zynde den 15. in veiligheid tot *Oppelen*, in *opper-Sileeſien*, in het Vorſtendom van die naam aan de *Oder*, aangekomen; en is van de groote *Poolſche Deputatie* van zyn Party; welke zyne Majt. op de grenzen waren tegemoet gegaan, ontfangen geworden: alwaar zyne Gemaalinne met den Prins *Xaverius* en de Prinſeſſe *Amelia*, Kinderen van haare Majeſtyten mede aangekomen zyn: zynde haare Majeſtyten met de gem. *Deputatie*, onder een ſterk *Escorte*, het welke hen voor den aanval van *Potoki*, die aan de *Warte* in het *Waiwoodſchap Siradien* na benede gepoſteert lag, en op hen loerden, te dekken; van *Tarnowitz* (boven gemeld) alwaar men zich reets begeeven had; den 8. dag van het Jaar 1734. vertrokken na *Benozin* drie mylen van daar; den volgende dag weder drie mylen, tot op *Slauwkouw*; en den derden dag weder drie tot op *Przeginia*. Den 11. quamen haare Majeſtyten onder het luiden der Klokken tot *Cracau*, en namen den intrek in het Paleis van den *Waiwode* Vorſt *Lubomirski*, buiten de Stads Poort; en na dat den nieuwe Biſſchop van die ſtad, *Linsky*, zyne intreede gedaan, en den Koningk, aan de voornaamſten van zyn Party, en aan de *Keizerlyke* en *Ruſſiſche Ambaſſadeurs* en anderen gehoor verleend had, deed hy den 14. zyne intreede Koningk Auguſtus, trekt uit Saxen na Polen. Komt te Cracau. Doet zyne

1734 January. Intreede in de Stad. treede, zo ſtaatelyk als prachtig, in de Stad. Den 17. was de daar toe vaſtgeſtelde Kroonings dag; welke verrichting op de navolgende luiſterryke wyze geſchiet is.

Plegtigheid der Kroon-inge. Zyne Majt. begaf zich ten 12 uuren, onder geleide van veele, zo *Staroſten* en *Vorſten* als *Magnaten*, verzeld met een groot getal *Poolſche* en *Saxſiſche Minieſters*, na de *Slot-Kerk* te voet: vooraf gingen twee Kroons-Zwaarddraagers, en zo veel Vaandrigs met hunne Staats-Vaanen. De Koningk was in 't Romeinſch uitgedoſt, omhangen met een Hermelyne-mantel. Agter zyne Majt. volgden de *Ambaſſadeurs* van den *Keizer* en van *Ruſland*. Hier op volgden de Koninginne, vol ſchitterende Juweelen, welke haar het hulſel verçierden en om den hals hongen, zynde deeze laaſten een Kruis: wordende die Klynoodien met die op de oplagen van haar gewaad praalde, begroot; over de derdehalf *Milioen* waardig te zyn. Agter de Koninginne volgden de Gemaalinne van den *Keizerlyke Ambaſſadeur*, en die van den *Waiwoode* van *Cracau*, en ruim veertig Dames, naar rang; gevolgt van agt Dames van 't Hof. Behalve welke ſtoet, niemant, als die een paſſeerbrief van haare Majeſtyten bekomen had, in de Kerk wierd ingelaaten.

In de Kerk bekleede den Biſſchop van *Cracau* het *Hooge Ampt*. Den Koningk nedergeknield zynde voor het Altaar, waarop de *Ryks-Inſignia* lagen, wierd hem het Harnas en Bovenkleed uitgedaan, de order afgenomen, en zyne Majt. gezalfd. Hier op wierd hy door den Biſſchop in de *Sacriſtie* gebracht een Biſſchopelyk gewaad aangedaan en weder voor het Altaar geleid: ontfangende haare Majeſtyten daar op het *Hoogw. Sacrament*. Voorts wierd zyne Majt. door den Biſſchop het Koningklyke Zwaard omgord met de woorden: *Om de Godsdienſt en het Volk te beſchermen;* met het welke zyne Majt. het in de vuiſt hebbende, zich omwendede, drie houwen deed kruisgewyze, aan zynen arm afwiſch en in de ſcheede ſtak, wendede zich weder na 't Altaar en bezwoer na het leezen van het *Euangelie van Johannes* de *Pacta Conventa:* wierd ver-

vol-

7. was
chting

e van
met
Slot-
gers,
Ko-
een
mbaʃ-
gden
haar
dee-
met
root;
Ko-
Am-
ruim
van 't
Teer-
Kerk

Hooge
Al-
Har-
, en
chop
nge-
aare
ierd
om-
e be-
heb-
ewÿ-
wen-
van
ver-
vol-

J. F. Stein Pinxit. J. C. Philips

volgens, door den Bisschop, de Koningklyke Kroon opgezet, den Schepter in der rechter, den Kyks-Appel in de Linkerhand gegeeven, en met de Koningklyke Mantel omhangen. 1734. January.

De Koningk begaf zich, onder 't driemaalen losbranden van het Geschut, en een *Salvo* van zyn Lyf-regiment op den Throon, in 't midden van de Kerk, tegen over het hoog Altaar, opgericht; op den zelve wierd de Koninginne insgelyk Gekroond; onder het uitroepen *Vivat* en het zingen van het *Te Deum:* komende de *Poolsche Magnaten*, den Eed afleggen voor den Throon.

Na het eindigen van deeze Staatelyke plechtigheden; gingen haare Majestyten met de Kroonen op het hooft, met *Staaçie* uit de Kerk na het Slot, en ontfingen de gelukwenschingen. Na dat de Koningk zyn Romeinsch gewaat afgelegt en zich in het Poolsch had uitgedost, blyvende de Koninginne in haar voorig gewaad, wierd een pragtige maaltyd gehouden, enz. en een gebradene Os, zes Kalven en andere spyzen aan het gemeen ten beste gegeeven; wyl men tweederhande Wyn voor hen deed springen. Zynde den volgende dag by de hulde bieding van de stad *Cracau*, eenige, op de Krooning geslagene *Medailles* uitgeworpen: vertoonend op de eene zyde: AUGUSTUS III. REX POLONIARUM, MAGN. DUX LITH. ELECTUS V. OCTOBR. MDCCXXXIII. CORONAT. XVII. JANUAR. MDCCXXXIV. Dat is: *Augustns de III. Koningk van Polen, Groot-Hertog van Litthauwen. verkooren den 5. October 1733. Gekroond den 17. January 1734.* Aan de andere zyde, de *Kroon* met het byschrift: MERUIT ET TUEBITER. Dat is: *Hy heeft ze verdient en zal ze beschermen.*

Medailles op de Krooning van Augustus de III.

Deeze Krooning, is door den volgenden Brief, aan 't gansche Ryk, en alle zo hooge als laage beamte Persoonen bekent gemaakt: Dezelve luid (na de Hooftitul) aldus.

Bekentmaaking van de Krooning, aan het gantsche Ryk.

Dewyl, na het niet genoeg te betreuren overlyden van den Doorluchtigsten *Augustus de II.* Koningk van Polen, onzen zeer geliefde

Brief van de aankon.

diging der Krooning van Augustus de III.

Vader, ons Kinderlyk hert met een aangeboore en teedere liefde, jegens denzelven onzen Vader vervuld was, wierd het door de uitvoering van 't Goddelyk en onveranderlyk Raads-besluit met de uitterste droefheid aangedaan; zodanig, dat die groote smert ons niet toegelaaten heeft op iets anders te denken, dan om ons onder de machtige hand Gods te vernederen, en onze hoop alleen daar op te stellen; waar door wy zo wel de in- als uitwendige rust zouden kunnen te weege brengen, zo dat wy ons met het lot van onzen Doorluchtigsten Heer Vader, Zaliger gedagtenis, te vreede gestelt hebbende, voorgenomen hadden troost te zoeken in den schoot van de Goddelyke Voorzienigheid. Maar alzo de Staat- en Ordens-Lieden van de Doorluchtigste Republyk Polen, na 't Voorbeeld en de Instellingen hunner Voorvaderen, welke altyt edelmoediglyk voor hunne Wetten, Vryheden en Voorrechten yverende, ons door hunne vrye en eenpaarige Stemmen, met algemeene toejuiching op den bestemden Ryksdag den vyfden October 1733. volgens wettigheid en gebruik tot hunnen Koningk verkoren en uitgeroepen hebben, zo hebben wy als niet willende tegenstaan den allerheiligsten Wil van den Drie eenigen God, door wien de Koningen regeeren, noch ook de wenschen van de Doorluchtige Republyk Polen, welker liefde en onbevlekte getrouwheid jegens den Doorluchtigsten Koningk onzen Vader wy gezien hebben, en welker uitmuntende geneegenheid jegens onze Persoon door ons rykelyk ondervonden is, hebben wy dezelve met dankbaare erkentenis willen beantwoorden met het aanvaarden van den last om te regeeren. De Artikelen van de *Pacta Conventa* door onze Gevolmachtigden met de Gedeputeerden van de Doorluchtigste Republyk te Warschau beschreeven, en op den eersten November 1733 door dezelfde Gevolmachtigden in onzen naam in de Collegiale Kerk van St. Jan de Dooper met Eeden bevestigd zynde, hebben wy naderhand te Tarnowitz in Sileesien, aan de grenzen van 't Koningkryk Polen, door de Gezanten van de Doorluchtigste Republyk, op de gewoone en plechtige noodiging tot de Kroon en Koninglyke Throon met Eede gestaaft. Vervolgens was voor ons niets meer overig dan de reis naar Cracau tot onze gelukkige Krooninge op den bestemden tyd te verhaasten. Daar wy, volgens gewoonte op den 12 van deeze maand in dit Jaar het plegtig en algemeen besluit van onze Verkiezing bekomen hebbende, en aan de zalige Zielen van den overledene Doorluchtigste *Johannes de III. Maria Casimira* deszelfs Gemaalinne, en onzen zeer geliefden Vader *Augustus de II.* Koningen van Polen, op den 15 van dezelve maand de Christelyke eere bewezen hebbende, eindelyk op Zondag den 17. deezer loopende maand met de gewoone plechtigheid in de Kerk van den H. Stanislaus te Cracau voor het Altaar den Eed, volgens het opgestelde Formulier hebben afgelegt, tot het behouden en handhaven van de Wetten en Vryheden, zo Geestelyke als Weerreldlyke, van 't Koningkryk Polen en het Groot-Hertogdom Litthauwen, waar op wy vervolgens met de H. Oly gezalfd, en met de Koningklyke Kroone op een Roomsch-Catholyke wyze, in de tegenwoordigheid van

den

den Raad, de Landboden en een groote meenigte Waywooden, Officieren en Inwoonders van 't Koningkryk en het Groot-Hertogdom Litthauwen, als ook der Gezanten van de uitheemsche Mogentheden, nevens *Maria Josepha*, onze zeer dierbaare Gemaalinne, gekroond zyn. Deeze onze Krooning plechtiglyk en wettig volbracht zynde, hebben wy nu met Gods hulp het bestier van 't Koningkryk aangenomen, en ons verbonden aan de Regeering welke het Volk ons door de Goddelyke Voorzienigheid heeft gegeeven, en vervolgens van de tegenwoordig zynde Raadsheeren, andere Beampten en Bedienden van het Ryk en 't Groot-Hertogdom Litthauwen, als mede van de stad Cracau en veele andere den Eed van getrouwheid ontfangen, in hoope dat zulks voor ons, de Republyk en de gantsche Christenheid onder Gods hulpe tot voorspoed en heil strekken mach. En ten einde daar van aan allen en een iegelyk die daar aangeleegen is kennisse te geeven, vermaanen wy UL. tot oprechtheid en trouwe, en wy beveelen uw dat gy zult gelieven zorge te draagen, dat deeze onze aankondiging ende bevestiging der Vryheden en Rechten door ons gedaan, alomme in de groote en kleine Steden, Parochien en Dorpen op de Rechts- en andere plechtige dagen, en door de Uitroepers op openbaare plaatzen, als mede door het affigeeren van deezen Brief alomme bekent te maaken, en in de publyke Registers te doen aantekenen. Voorts verzoeken wy u dat Ulieder goedheid en getrouwheid de Ampten en Bedieningen, welke ten tyde van het Interregnum nedergelegt waren, onder Eede ten eersten weder te willen aanvaarden, en zorg te draagen dat de Rechtspleegingen, alzo wel ten platten Lande als in de Steden, 't zy van Rechtsgedingen of Bedieningen, als mede de gewoone Vierschaaren van het Koningkryk en 't Groot-Hertogdom Litthauwen, nevens alle andere Burgerlyke zaaken op ons gezag en in onzen naam geoeffent mogen worden, en dat gy alles 't geen nopende de inzettingen van de Wetten, of tot de maniere en gewoonte tot dienst van dezelve vereischt word, van nu af aan wilt aanvangen en uitvoeren, en uwen vlyt aanwenden dat Recht en Gerechtigheid, welke de grootste steunsels en gronden van 't Koningkryk, en nu eenen langen tyd gestaakt zyn, niet verzuimt maar geoeffend mogen worden, in gevolge onze genaadigen wil en de plicht van uwe Ampten. Gegeeven te Cracau op den tyd van onze gelukkige Krooning den 19 January 1734. in het eerste Jaar van onze Regeering: AUGUSTUS.

Onder stond: Op bevel van zyn K. Majt. onzen Allergen. Heer.

Tegen de Krooning van *Augustus*, hebben de *Staneslausche* Party, een *Manifest* uitgegeeven; gelyk de Party van *Augustus* zulks ook gedaan hadden, tegen de Verkiezing van *Staneslaus*: doch wy bepaalen ons aan de verrichtingen der Koningen.

1733. January. De *Russen* hadden zich na de kant van *Poolsch Pruissen* vervoegt, waar van de voortogt zich reets tot *Graudents*, 18 mylen van *Dantzich* aan de *Weissel*, bevond; en het Leger by *Thorn*, welke stad *Cammerhauzen* verlaaten had; mede aan de *Weissel*, en byde in het *Waiwoodschap Chulm*; het eerste na boven, en het laaste na beneden gelegen: wordende door de vorst en dooi, niet wynig in den Marsch verhindert.

Dantzich, waar door aangemoedigt.

In *Dantzich*, had men zich gevlyd, met de verzekering van hulpe, door den Koningk van *Vrankryk* aan die stad door een Brief gedaan: hier by quam de verwachting, dat het Leger van den Koningk *Staneslaus* voor die stad zoude komen, om de *Russen* het hooft te bieden: behalven dat de geruchten, van den optogt der *Tartaaren*, waar by zich *Potoki* voegen zoude, enz. haar mede hebben aangemoedigd: doch wat hier van geweest zy, zal uit het vervolg blyken. Dit is echter zeker; dat de voorrechten welke zy als een vryje Koopstad heeft; niet wel dulden konde, dat zy zich aan de bevelen van de *Russische Keizerinne* zoude onderwerpen: te meer wyl de koophandel dryvende Zee-Mogentheden deel in haar belang scheenen te neemen: hebbende aan het Hof van *Petersburg*, verzocht: *Dantzich* voor een Bombardeering, waar mede men haar drygden, te beveiligen.

De Russen naderen Dantzich: en de Landlieden vlugten in die stad.

Doch dit alles te vergeefs zynde, trokken de *Russen* voort: waar door de op het Landwoonende, met alle hunne goederen en Vee, zich op de vlucht begaven, om in *Dantzich* beveiliging te vinden: wyl men in die stad ondernam, zelfs eenen Koningk te beveiligen.

Wie een Colosses Beeld op zyne Haven stelt,
Om voordeel, eere of grootheid te bekomen;
Sticht een gegronde vreez', dat, als 't word neêrgeveld;
Dien val, de gansche stad zal overstroomen.

Verrichting van den Generaal

De Generaal *Lascy*, om het vluchten voortekomen; deed een *Mandaat*, aan de Inwoonders van de *Dantzicher Werders*:

ders aankondigen: niet anders daar gekomen te zyn, als om de vyanden van zyne *Keizerinne* optezoeken; beloovende hen alle veiligheid; alleen beveelende, aan zyn Arméé, Koorn, Paarden, leevensmiddelen en *Voeragie* te bezorgen: ontzeggende de vlugtenden zyne bescherming, en sommeerde de Schouts, zich aan te geeven.

1734. January. Lascy tot het weerhouden der Vlugtelingen.

Wyl wy thans met den *Ruſſ'* tot by *Dantzich* genadert zyn, en de Belegering van die ſtad, zo veel nieuwsgierigheid als verwondering in *Europa* verwekt heeft: zullen wy dezelve wat meer van naby beſchouwen.

Omſtandige beſchryving van Dantzich.

Dantzich, is de Hooftſtad van het *Waiwoodſchap Pomerelle:* voor deeze, eerſte Stad van het IV. *Groote* of *Hanſe-Steeden Genootſchap:* legt aan den mond van den Rivier de *Weiſſel.* Is ſedert het Jaar 1295. door den Koningk *Primiſlaus* van een Dorp, tot de gedaante van eene Stad vergroot geworden; en nader hand door de *Ridders* van de *Duitſche Orde* met eenen Muur omvangen: word, tot het draien van veele Molens, van twee Rivierties beloopen: het onderſten heet *Mudlau*, en het bovenſten *Rodunn.* De Stad verdeelt zich in dier deelen. I. De *Voorſtad.* II. *Altſtad.* III. *Rechſtad.* Anders in de *Oude ſtad*, ten Noorden. De *Nederſtad*, ten Zuiden: de *Voorſtad*, ten Zuid-Weſten, en de Regte ſtad in 't midden: behalve een ſtreek, tusſchen de *Regte-* en *Nederſtad*, de *Pakhuizen* genaamt: en ten Noord-Ooſten is het *Oude-Slot*, thans het Hof van den Koningk *Staneſlaus.* Onder de Gebouwen munten uit: de groote *Marry-* en *Pieters*-kerken, het Stadhuis, het Wapenhuis, de Kerk en 't Klooſter der *Dominicaanen*, het *Jeſuiten* Queekſchool, en de Beurs. De Hooft-leere is de *Lutherſche;* doch de *Roomſche*, de *Calviniſche* en *Mennonitiſche*, worden toegelaaten. De Regeering beſtaat in dertig Raaden of Ouſten; deezen zyn *Edelen*, *Kooplieden*, en van den *langen-Tabberd:* de Geeſtelyken zyn hier van uitgeſlooten; en behalve vier van de *Calviniſten* zyn zy van de *Auſburgſche Confeſſie*, en zyn 't voor hun ganſche leeven. De vier eerſte zyn Borgermeeſters, waar uit Jaarlyks één Voorzitter gekoren word; wordende deezen gekoren

De Regeering.

1734. January. uit de derthien Hooft-Raaden, zo dikmaals die plaats open valt; waar van twaalf het Schepen-ampt bekleeden; en de derstigste Raadsheer, is Woordvoerder en Plechtigheid-verrichter der Stadstaat. De Koningk van *Polen* als beschermheer, benoemt Jaarlyks een Borgermeester of *Borggraaf* uit de Raaden, verbeelende in de vergaderingen zyn Persoon, en tekent in 's Koningks naam, alle dood vonnissen. Honderd gekorene Borgers, hebben recht, om op den handel van den Raad te letten, en de begeertens des Volks in te leveren, en deszelfs voorrechten te bewaaren; hebben, met den Raad het opzicht over de Geestelykheid, enz. De Ingezeetenen bestaan uit alle *Natien*, daar onder veele *Duitzers*.

Sterkte der Stad.

De gansche stad word van eenen Muur en Watergragten omringt, van wel drie mylen in den omtrek, met twintig *Bolwerken*; en na den Noordhoek met één, en na den Zuid-westhoek, met noch twee *Ravelynen*, gesterkt. Ten Westen de stad, leggen vier aan den anderen gelenen Bergheuvels: de *Hagels-Bisschops-Stoltzen* en *Sijancken-Bergen* genaamt; van welke men de stads *Wallen* bestryken kan; strekende zich een halve myl buiten de stad, waar van de twee eersten het naast aan de stad, en 't hoogste zyn: konnen veel dienst doen aan dien die 'er meester af is; waarom men niet alleen goedvond, de na die kant gelegene voorwerken, in staat te stellen, maar dezelve na buiten te vermeerderen. Zynde op den *Hagelsberg*, een *regulier Hoornwerk*, met zyn *Bedekte-weg*, *Drooge Gragten* en *Ravelynen*, enz. opgeworpen.

Buiten-werken.

De Buitenwerken, zyn het *Dantzicher* of *Weissel-Hooft*; ten Zuiden, ver buiten de stad, aan de *Weissel*. De *Calckschans*; niet ver ten Noorden buiten de stad aan de *Weissel*. De *Zomerschans*; aan de andere zyde die Rivier meer na de Zee. En onder die allen munt uit, het sterke Fort *Weisselmunde*; om de inkomst van den Rivier te bewaaren, aan deszelfs mond by de Reede aan de *Oost-Zee*, ter eener, en de *Westerschans* ter andere zyde den Rivier gesticht. Zynde behalven de dagelyksche wervingen de

Bezet-

Bezetting der ſtad thans 7000 man ſterk; die der Buiten- werken word begroot, op 2500 mannen. 1734. January.

Inmiddels had men, behalve de reets gemelde geruchtten, tot aanmoediging; ook verſchyde andere, of geheel verçiert of merkelyk vergroot. Als: de verzekering van de hulpe der *Zweeden*, met 10000 à 12000 mannen; waar van de dienſt neeming van eenige dier *Natie*, voor een blyk van goedgevolg wierd aangenomen: Als ook van den Koningk van *Pruiſſen*. Men had de overwinningen, van de *Staneſlauſche* Legerpartyen, niet wynig door vergrootglazen doen beſchouwen: waar van als noch niets gewigtigs was uitgevoert; als 't Land ſtroopen; klyne ſchermutſelingen, Partyloopen, en eenige van de tegenparty te *Spoeljeeren*; vergeefs den marſch van *Auguſtus* na *Cracau* te hebben willen beletten, en vruchteloož een aanſlag tot overrompeling van de ſtad *Reus-Lemberg*, ondernomen te hebben, enz.

Geruchten, tot aanmoediging van 't gemeen.

Maar of men ſchoon, het gemeen met loſſe geruchten gewoon is aantemoedigen; zulks kan echter geen Mannen van Staat beguichelen: en des heeft men verſchydentlyk, over den handel van de Regeering van *Dantzich* geoordeeld. Die partyſchap gekoren hadden, zyde: dat men hen met *Franſch* goud had omgekogt, en het beſchermen van *Staneſlaus* (die men ten tyde van *Karel de XII.* niet had willen aanneemen) geſchiede, om hun eigen beurs te maaken. Daar de anderen zulks als een Lofwaardige daad verhieven, om de waardigheid van den Koningk *Staneſlaus*, in het beſchermen van zyn recht, te handhaven. Doch wy willen (onzydig blyvende) lieſt niet zeggen, het geen wy niet weeten; maar dit is echter zeker: dat het Stadsbelang, in hunnen handel niet verworpen moet worden: Want men moet aanmerken, dat *Staneſlaus* in den beginne waarlyk de grooſte party had, en zeker geſteld wierd Koningk te zullen zyn of reets was, en des *Beſchermheer* dier Stad, welker beveiliging zy verpligt waren, en hen in 't vervolg ten nutte kon zyn: behalve, dat het hen heeft billyk konnen toeſchynen, ten tyde van den *Zweedſche* over-

Aanmerking, over den handel der Magiſtraat van Dantzich, in het beſchermen van Koningk Staneſlaus.

1734 January. overwinnaar, *Karel de XII. Staneſlaus* niet te erkennen; wyl *Auguſtus de II.* noch de Kroon niet had afgeſtaan, en zy hem des noch voor haaren *Beſchermheer* hielden; het welk thans geen plaats had: maar Koningk *Staneſlaus*, als eerſt verkorene, al voor de tweede Verkiezing, daar voor gehouden hebbende; zouden het zelve een laffe daad geweeſt zyn, hem voort na de verkiezing van den Koningk *Auguſtus de III.* te verwerpen: en of ſchoon, door het voortzetten van de Krooning van *Auguſtus*, en het veilig volbrengen van zulks; verſchyde van de *Staneslanſche* Party, tot die van *Auguſtus* zyn overgegaan; heeft de verzekerde hulpe (in verwachting) der *Franſchen*, hen geſterkt, in hun begonne voornemen te volharden; en hebben in 't vervolg, alleen geen meeſter van de ſtad zynde, ook niet anders konnen doen: behalve dat zy by de voorige Regeering en noch minder by de *Ruſſen* nooit hun voordeel gevonden hebben.

Eenige Grooten trekken uit Dantzich; en eenige Ruſſen worden opgebragt.

In *Dantzich*, waar uit eenige Grooten, en verſchyde Dames met haare Kinderen, uit vreeze voor de belegering, na *Pruiſſen*, *Elbing* en elders trokken: zyn, zo nu als dan, door de *Poolen*, eenige van de Armée afgezonderde *Ruſſen* gevangelyk opgebragt, en na de laaſtgemelde ſtad vervoerd geworden.

De Ruſſen trekken voort, en de Poolen wyken te rug.

De *Ruſſen* (als gezegt is) in *Thorn* getrokken zynde; welke ſtad de Koningk *Staneslaus*, op de voorſtel van haare geſteldheid, door derzelver Regeering aan zyne Majt. niet goedgevonden had, te doen verſterken: trokken van daar op na *Graudens* (reets gemeld) waar omtrent de voortogt ſtond: uit welke plaats, *Pociey* (door den Koningk, van de kant van *Litthauwen* te rug geroepen zynde) als mede *Camperhauzen*, op de aannadering der *Ruſſen*, na de kant van *Dantzich* te rug weeken; als te zwak om dezelve het hooft te bieden: wordende het *Ruſſieſch* Leger begroot, op 10000 à 12000 mannen: trekkende voort tot *Marienburg* in het *Waiwoodſchap* van die naam, aan den Rivier *Nogar*, welke na boven met het *Frieſch-Haf*, en na ondere met de *Weiſſel* zich vermengt. En wyl de vorſt in dooi ver-

verandert zynde, de wegen moielyk waren geworden; vergoede men dat gebrek zo veel mogelyk was, met het Voetvolk en de ligte-*Artillery*, (de zwaare had men thans noch niet) te water, de *Weissel* aftevoeren. 1734. February.

De Generaal *Czartorinsky*, *Commandant* van het *Kroons-regiment*, in *Dantzich* om wegens den intrek van het zelve te handelen, geweest hebbende; quam het zelve den 11 *February*, des morgens, met slaande Trommels en witte ontrolde Vaandels, pronkende met 's Koningks *Staneslaus* naam, voor de Stad; alle met *Bosjes-stroo* op de hoeden of *Poolsche* Mutzen gebonden: het welk het kenteken was, ter onderschyding van de tegenparty, welke een *stuk wit Papier* ten kenmerk voerden. Vervoegende zich met het Regiment 's Koningks Lyfwagt *Cavallery*, een halve myl van de Stad op een open veld, doenende aldaar den Eed van getrouwheid aan de Stad; betrekende voorts ('t zaame omtrent 2000 mannen) de hen aangeweze Voorsteden van *Dantzich*: wyl de Generaal *Steinvlugt*, de *Russen* poogden te stooren welke te *Dirschouw*, (ten Westen de *Weissel*, en van *Marienburg*) zich bevonden: zynde ook eenige opgeligte *Cosakken*, in de stad gevangen gebragt. De Inwoonders der Voorsteden wierd reets aangezegt: hunne goederen te veiligen, en als de nood nader quam, hunne gebouwen te slechten: de Wallen en Voorwerken, had men reets beplant met 150 stukken Kanon, en een Magazyn wierd tot het noodige opgericht. Men hield een buitengewoone Boet- en Bede-dag: zynde de Texten dien dag, *Gen.* 18. *vs.* 20-33. *Ps.* 7. *vs.* 12-14. *Jerm.* 18. *vs.* 7-10. Ook gaf de Regeering deeze navolgende Ordonantie uit.

Het Kroons Regiment te Dantzich, enz.

Kentekens der twee Partyen.

Verrichtingen by en in Dantzich.

De Burgermeesters en Raad van de stad Dantzich, doen weeten, nademaal de loflyke Orders deezer Stad gezaamentlyk goedgevonden hebben, dat ten spoedigste een onderzoek in de huizen alhier wegens het Burgerlyk Geweer, daar toe vereischte kruid en kogels zal worden aangesteld, word hier mede aan alle en een iegelyk Burger en Inwoonder bekend gemaakt, dat zich ieder van een goede Snaphaan, Deegen en Patroontas met 3 pond kruid en 6 pond kogels in zyn huis gereed zal houden, met deeze waarschouwing, dat die geene, welke in deezen gebrekkig bevonden zullen worden, of

Ordonantie der stad Dantzich.

1734. February. weigeren, daar van een rechtmatig befchyt te geeven aan die geene welke tot onderzoek aangefteld zullen zyn, ftrengelyk geftraft zullen worden. En alzo de tegenwoordige toeftand vereifcht dat men zich in tyds met genoegzaame proviant verzorge, terwyl het Oorlogsgevaar hoe langer hoe meer deeze goede Stad fchynt te naderen, word yder met deeze ernftelyk vermaand zich voor een geruime tyd met allerhande noodige Proviant en Leevensmiddelen te voorzien, op dat in tyd van nood, welke God genadig wil afwenden, iets hebbe om te leeven. Waar na zich elk zal hebben te gedragen, en voor fchade te hoeden.

Gegeeven op ons Stadhuis den 4 February 1734.

Bekomene tydingen.

Intuffchen bequam men eenige tydingen; dat de *Ruffen* in *Litthauwen*, om den Koningk *Auguftus* te doen erkennen, mede niet ftil zaten: dat men over het zelve zwaare *Contributien* uitfchreef; als mede over *Koerland.* ('t welk *Lafcy* ook in *Poolen* deed) Dat zy zich meefter hadden gemaakt van de ftad *Bialacerkiew* in *Nedervolhinien*, in het *Waiwoodfchap Kiow*; aan die kant de Sleutel van de *Poolfche Ukraine.* Dat tuffchen eenige *Ruffen* en *Poolen*, tot verliez van de laaften, een fcherp gevegt was voorgevallen. En dat *Potoki* de *Saxen* zouden flag gelevert hebben.

De Ruffifche voortogt voor Dantzich. Stads verrichtingen des wege.

De *Ruffen*, onder de Generaal *Lafcy*, naderde *Dantzich.* Op het gerucht dat de Voor-troepen, op een myl, de ftad genaderd waren; geraakte alles in beweeging. De Magiftraat befloot terftond als de nood nader quam de Waterfluizen en Dammen te doen openen, om de *Werders* te doen onderloopen, en ook zelf de Voorftad *Schotland* in den brand te fteeken: gem. *Steinvlugt* (thans te Dantzich) in 't voornemen zynde, met een groot *Detachement Poolen*, de *Ruffen* in den marfch te overvallen; doch wyl den Vyand, door twee Monniken, welke uit de ftad hadden weeten te komen, daar tydig van bericht was, wierd dien aanflag verhinderd; wyl dezelve zich reets verfchanft hadden, behalve dat dien Avond toen men tot dien aanflag gereed was, uit een der Huizen in de ftad een Vuurpyl wierd opgefchooten, 't welk men voor een teken aan den Vyand en verraad hield. Men had reets eenige verdach-

dachte Perſoonen de Stad ontzegt; en anderen wierden by de kop gevat; en de *Saxiſche Commiſſaris gearreſteert*; zynde voorts met die der *Ruſſen* na *Pruiſſen* vertrokken. Wyl men op de Perſoonen, in en uit de ſtad gaande, nauwe acht ſloeg, hield men een Boer, met leevensmiddelen, de ſtad uitrydende, aan; by den welke men vyf Brieven zonder naam vond, welke terſtond na den Raad gebragt wierden. 1734. February.

De *Ruſſiſche Armee*, begroot op 12000 mannen, den 17. van verre voor de ſtad gecampeert zynde: zond de gem. *Laſcy* een Trompetter na de Stad met Brieven aan den Raad; welke men zegt, behelſt te hebben: eenen eiſch van een *Milioen* guldens *contributie*: het ontſlaan van eenige gevangenen: het doen vertrekken van de Vyanden zyner *Keizerinne*, en het erkennen van Koningk *Auguſtus de III.* waar over terſtond vergadering beleid en het wygerende antwoord, door een Trompetter van de Stad, aan den Generaal te rug gezonden wierd. Het welk den 20. noch eens geſchiet is, waar in den geld eiſch zouden, verdubbelt zyn geweeſt. De bywoonders der Stad, als die van *Niwgard*, trokken reets in dezelve met hunne goederen; laatende hunne Huizen ter vernieling aan den vlam, welke haaſt ontſtooken ſtond te worden. Het Leger voor Dantzich. Verrichtingen van Laſcy en de Magiſtraat, enz.

De *Ruſſen* begonden reets te arbeiden, aan hunne *Linie* van *Circumvallantie*. Eenige *Coſakken* quamen na den ſlagboom van *Ohr* of *Ohra* voor de Voorſtad *Schotland*; maar alzo 150 man, die daar poſt hielden dezelve ſlooten, en het geweer op hen aanleide, weken zy te rug.

Den 20. des avonds ten 7 uuren, ontſtond in de ſtad en voorwerken een groot *alarm*; door 3 à 400 *Coſakken* verwekt; welke tot digt onder het Kanon naderden; en op het driemaal roepen van den Schildwagt, al voorttrekkende riepen: *goed Staneſlaus*! waar op den Schildwagt losbrande: men wierp in die beroerte, terſtond eenige lichtballen op, om den Vyand te ontdekken, en loſte eenige, met Kardoezen geladene ſtukken Kanon, waar op zy afweeken; zynde in die *Actie* van de Stads buiten- Alarm in Dantzich, door de Coſakken verwekt.

 wagt

1134. February. wagt 2 Ruiters en 3 Soldaaten gevangen, doch de eerste zyn het weder ontvlugt: één van de *Cosakken* gesneuveld, en één gewond geworden. De beweegingen bleeven thans duuren, zo wel binnen de stad, als van buiten door den Vyand. De gem. *Lascy campeerde* zich te *Prust*; een dorp of gehugt ten Zuiden van *Ohra*, en bezichtigde, met een *Corps* Granadiers, de gelegentheid van den *Stoltzenberg*: wyl Koningk *Staneslans*, dikwils de nieuwe Buitenwerken beschouden. Eenige vrywilligers of vrye Schutters raakte met de *Cosakken*, welke geduurig om de stad zwurven, handgemeen; en men schoot des nachts om den Vyand het werken te verhinderen, reets sterk uit het Geschut: en op 150 *Russen*, welke men in het vaarwater aan de Scheepen by den *Holm* ontdekte, wierd sterk geschooten, en 7 gedood. De *Hollandsche* en *Pruissische Miniesters*, welke zich by den gem. *Lascy*, wegens hunne belangen vervoegt hadde, quamen weder te rug. Staande het Hooft-leger thans naby *Langfoer*, omtrent een halve myl van de Zee: waar van 1500 man met eenige Veldstukken, na die kant *marscheerden*, en op eenige uit *Lubeck* (in *Holstein*) komende scheepen, dezelve deeden losbranden.

De Gen. Lascy te Purst.

Verschyde verrichtingen wederzyds.

De Generaal der *Russen*, deed den 25. het Riviertie *Rodun*, 't welk het zuiverste zoet water van het gebergte in de stad brengt, opstopen. Dien nacht was een *Corps Russen* gelast, om het Yland den *Holm*; tusschen de *Weissel* en *Bootsmanschlack* gelegen, te vermeesteren, zich daar tegen de Stad te verschansen, en een Brug, tot verhindering der Scheepen, over de *Weissel* te slaan: doch door die van de Stad ontdekt zynde, wierd de Capityn *Fraissinet*, met 150 man van 's stads bezetting met eenige stukken Kanon derwaarts gelast; die den 26. des ogtens, onder het vuur van 't geschut hen aangreep en deed vlugten; slechtende voorts hunne opgeworpene Werken. De Generaal *Steinvlugt*, die weder uit *Dantzich* getrokken was, deed in tusschen alle mogelyke afbreuk aan den Vyand: wyl de gem. *Linie*, door 1500 mannen bearbeid voltooit wierd. Strekende van gem. gehugt *Prust*, voorby de *Stoltzen*-

Toeleg der Vyanden op den Holm, verydelt.

Linie van Circumvalantie.

1734. February.

Het Klooster van Oliva.

zen- en *Sijancken*-bergen tot aan *Schelmeuhl* na de *Sasperszee* (een binne Meer) by de *Weissel* gelegen; boven welke Zee het ryke-Klooster of *Abdy* van *Oliva*, legt: befaamt wegens de aldaar geslootene Vreede, in den Jaare 1660. tusschen den *Keizer*, *Zweeden*, *Polen* en *Brandeburg*: de *Olivasche* Vreede genaamt. Welk Klooster, mede niet weinig den overlast van de *Russen* begon te gevoelen. Hebbende de *Russen* na de Zee-kant een Battery opgeworpen: wyl zy de Molen tot *Schelmuhl*, gebruikten, tot het maalen van hun koorn.

Vrye schutters plonderen en stroopen op den Vyand.

De *Vryeschutters*, gewapent met een Snaphaan, twee Pistoolen en Zydgeweer: welke vergund wierd op buit te mogen gaan; hebben op verschydene plaatzen, om voor den overval der *Cosakken* gedekt te zyn, (*Redoeten*) klyne verschansingen opgeworpen; de *Russen* dikwils ontrust, en verschyde in de Stad gevangen gebragt: schynende deezen in 't stroopen de *Cosakken* niet te willen toegeeven.

Zulks doen daar en tegen ook de Cosakken.

Welke laasten alles, zo wel van den Adel als het gemeen, alom plonderden en verwoesten: waar door de vlugt in de Stad verdubbelt en de opgeproptheid des volks grooter wierd. Men had in dezelve het gebrek van Water, door het aftappen van het Riviertie *Rodun*, weeten te vergoeden, door daar toe uitgevondene Molens. In tegendeel ontnam men den Vyand, die door de *Vryeschutters*, een buit van 60 wagens met Leevensmiddelen ontrooft was; ook het gebruik van den Molen tot *Schelmuhl*: zynde door den Hooftman *Schmeling* met 150 man, te onbruik gemaakt. En men heeft drie wagens met Brood mede de *Russen*, op den *Stolzen*-berg ontnomen, aan den armen uitgedeeld.

Vergoeding van schaadens en bekomene buit in de Stad.

Afbreuk aan, en ongemak van den Vyand.

Hebbende den vyand groot gebrek; zo door de schaarsheid van alles, van het welke men hen noch ten deele beroofden, als door de strengheid van 't Zaizoen, zo met vogtige als drooge kouwde vermengt: welk ongemak geen andere *Natie* van *Europa* zouden konnen verduuren; of het moesten de *Zweeden* (onder *Karel de XII.*) zyn.

Plonderin-

Het getal der *Vryeschutters*, gemoedigd door den buit en

1734. Maart.

gen van den Vyand in Schottland en 't Klooster Oliva.

De vrye-schutters door buit en geld aan gemoedigt.

de geschenken van vyf Ryksdaalders by hun uit- en intrek in de Stad, groeiden dagelyks aan, en wierden thans op 300 begroot: voortgaande, den Vyand te ontrusten; van wien zy reets ook een Officier gedood hadden. Doch de *Russen* en *Cosakken* hielden niet beter huis: waar door de Inwoonders van de Voorstad *Schotland* niet alleen genoodzaakt wierden in de Stad te vlugten, maar zelfs de Priesters van het Klooster *Oliva*; alwaar de *Russen* de *Apotheek* (mogelyk om het groot getal hunner Zieken) gerooft; het daar zynde Metaal Kanon, (om hunne schaarsheidt te vergoede) weggevoerd, en het overige (want een die hongert heeft scherpe tanden) geplondert hebben. Om welk gebrek te vermeerderen men alle uitvoer van spyze uit de Stad verbood: wyl den toevoer na de Stad van *Elbing* door de *Werders* noch open was. Doch de *Russen* om dezelve te verhinderen en die tot buit te maaken, *Campeerden* ook na de kant van de *Hooft-Weissel* of *Dantzicher-Hooft*; 3 à 4 mylen ten Zuid-oosten *Dantzich*, in de *Werders* aan de *Weissel*; alwaar een sterkte van de Stad is: het Voetvolk trok na die zyde op, wyl eenigen zich te *Langfoer*, verschansten; en de Ruitery alom ging stroopen.

Om den Toevoer van Elbing te stooren, Campeeren de Russen naby het Dantzicher Hooft, enz.

Eenige *Russen* in de Voorstad genaderd zynde, vonden 150 man uit de Stad in eenige huizen verschanst, met welke zy handgemeen wierden, en met wederzyds verliez die *Actie* eindigden: hebbende die van de Stad 7 dooden en 3 gewonden bekomen. Die van de Stad hebben, tot beveiliging van de gaande en komende Scheepen, aan de *Weissel* een Battery opgericht: doch de *Negotie* stond genoegznam stil.

Gevegt in de Voorstad.

EenBattery opgericht, aan de Weissel.

Daar 't woedende Oorlog heerst, word billykheid vertreeden;
't Belang ten Throon gevoert, en blind'ling aangebeden;
Het recht van eigendom, naar 't Oorlogsrecht verdraait;
De Koopmanschap verdrukt; de Landvrugt afgemaait;
Den Welgegoeden, tot elenden toe, geplondert;
Den Geestelyken stand ook zelf, niet uitgezondert.

Tot

Tot noch toe ſcheenen de Vyandelykheden der *Ruſſen*, met weinig ernſt voortgezet te worden: het welk gedeeltelyk kan worden toegeſchreeven, aan het zaizoen; 't welk den marſch van andere in *Polen* zynde Troupen, na die kant aftezakken, als ook van de zwaare Artillery beletten: en de ſchaarsheid van leevens middelen, liet ook niet toe, om een grooter leger by een te verzamelen; maar gem. *Lascy*, ſchynt ook geen volkomen order gehad te hebben die ſtad aantetaſten; als zynde het oogmerk in den beginne alleen, om door den marſch der *Ruſſen* na dezelve; de Magiſtraat te verplichten Koningk *Staniſlaus* van daar te doen vertrekken: als wilde het *Ruſſiſche* Hof aan de verzoeken der Mogentheden; tot bevryding van *Dantzich*, door zachtheid, eenige voldoening geeven: maar ziende, dat de ſterken aandrang van *Vrankryk*, door des zelfs *Ambaſſadeur*, de Marquis de *Monti*, hen in de belangen van Koningk *Staniſlaus* voor te ſtaan, beveſtigden; Heeft de *Ruſſiſche Keizerin* haare voornemens willen door zetten: benoemende te dien einde der Generaal *Veldmaarſchalk* en opper *Inginieur* Graaf van *Munnich* tot *Cammandant en Chef*; boven, of in plaats van den gem. *Laſcy* aan welke volkomene orders, tot het bemagtigen dier ſtad, gegeeven zyn. Het welke blykt uit het antwoord van den Graaf van *Oſterman*, op het herhaalde verzoek der gem. Mogentheden om *Dannzich* de gevolgen van het misnoegen der *Keizerinne* niet te doen gevoelen; nadien zy willens waren, een overeenkomſt te beraamen en voor te ſlaan; om haare Majt. te voldoen. Waar op gem eerſte ſtaat minieſter *Oſterman* antwoorde: *Dat, nadien volgens de berichten van den gen.* Laſcy, *de* Magiſtraat *van* Dantzich, *niet alleen de aller voordeeligſte voorſlagen van vergelyk, en de, tot dat einde, afgezondene Brieven en ſchriftelyke vertoogen, onbeantwoord gelaaten hadden; maar ook dikwils de Boodens en afgezondene* Expreſſens, *met zeer beledigende en onbetaamelyke antwoorden te rug gezonden had; met byvoeging, dat men genoeg in ſtaat was, den aannaderende Vyand het hooft te konnen bieden en af te wyzen: Haare* Keizerlyke *Majt. zich*

1734 Maart. Reeden van den traagen voortgang der Ruſſen.

De Generaal Munnich na Dantzich afgezonden.

Reeden, van den voortgang en ſterken belegering dier ſtad.

genood-

1734. Maart. *genoodzaakt hadde gevonden, aan den gen.* Lascy, *zo wel als aan den sedert afgezondenen gen. Veldmaarschalk* Graaf van Munnich, *strikte orders te zenden: Dat, wanneer de Magistraat van* Dantzich *zouden konnen goedvinden, de tusschen tyd die men haar op nieuw gegeven had, te veronachtzaamen; de gemelde Generaals met de uiterste forse, volgens Krygsgebruik, haare onderneemingen tegen dezelve ter uitvoer zouden brengen: zo dat, in cas die orders uitgevoert wierden, de stad haar ongeluk alleen aan haare onverzettelykheid zoude hebben toe te schryven.*

Na dat gem. Generaal *Munnich* in 't begin van *Maart* in het Leger voor *Dantzich* aangekomen was; begonden de *Russen*, die genoegzaam alle de toegangen tot de stad bezet hielden, om den toevoer te verhinderen; eenigen beweegingen van meerder ernst te maaken, hebbende gem. Generaal, dit navolgende *Manifest* doen afgaan, en aan de stad gezonden; doch heeft niets uitgewerkt.

Manifest van den Graaf van Munnich, aan de stad Dantzich.

Op allergenadigste ordre en gegeeven volmagt van de Allerdoorluchtigste, Grootmachtigste, en Onoverwinnelyke Keizerin ANNA IWANOWNA, Souvereine Heerscherinne van alle de Russen, enz. enz. enz.

Ik *Burchard Christoph. van Munnich*, Russische Ryks Graaf, Ridder der Ordens van St. Andries en St. Alexander, Commanderende Generaal Veldmaarschalk, President van 't Ryks Krygs-Collegie, Generaal-Veldtuigmeester van de Artillery, Directeur Generaal van alle de Vestingen van 't Russische Ryk, Chef van 't Corps Adelyke Cadetten, en Overste van een Regiment Kurassiers, als mede van een Regiment Infantery.

Maake hier mede bekend aan yder en allen die daar aan gelegen is, inzonderheid aan de respective Stenden van de Republyk Polen, en aan de Magistraat, de Geestelyken, Hoofdlieden, Amptenaaren, Burgers en Ingezetenen van de stad Dantzich, en deszelfs Territoir, dat, (gelyk bereids genoeg bekend is door de Manifesten en Declaratien, welke by verschyde gelegentheden uitgegeeven zyn, en door het vreedzaam gedrag, en het observeeren van de strengste Krygstucht en goede ordre van haare Rus-Keizerlyke Majts. Leger toen in Polen zynde, en alles met geld betaalende) genoegzaam aangetoont en te kennen gegeeven is, dat het Leger van myne Allergenadigste Keizerin, alleen op het verzoek en de nadrukkelyke aanhoudingen van verscheiden Standen des Koningkryks Polen en het Groot Hertogdom Litthauwen in 't eerst in geringen getal aldaar gekomen is, maar daar na door de toeneemende oneenigheid en onrust

rust in 't Ryk successivelyk meer en meer Troepen den Bedrukten te hulp gezonden zyn, met het heilzaam en oprecht oogmerk, om de Republyk Polen, uit hoofde der Tractaten tusschen de beide Ryken, by haare Vryheid en welgegronde Voorrechten in allen deelen op 't krachtigste te maintineeren, de verdrukten te beschermen, de Vreede in Europa en inzonderheid in 't Noorden te behouden, de fatale en meermaal ondervondene binnenlandsche onlusten van de Republyk voortekomen, en alle de daar uitspruitende onheilen voor 't gemeen, en onvermydelyke verdrukkingen der onschuldigen hoe eer hoe liever te remedieeren.

Des niettegenstaande ziet Hooggedagte haare Keizerl. Majt. met de allergevoeligste belediging en ongenoegen, dat verscheide qualykgezinde Leden van de Republyk Polen, die met vreemd geld omgekocht en verblind zyn, de grootste Vyanden van hun Vaderland zyn geworden, waar door de onrust en oneenigheid onderhonden, de Vryheid van de Republyk gekrenkt, en de onschuldigen geruïneerd zyn, gepleegde vyandlykheden tegen de Hulptroepen, die van myne Allergenadigste Keizerin gezonden waren tot rechtvaardige verdeediging en krachtdadige bescherming der trouwe en welgezinde Stenden van de Republyk, aanleiding tot eenen openbaaren Oorlog gegeeven is; inzonderheid terwyl de stad Dantzich, na dat zy de Vyanden van haare Keiz. Majt. en van de Republyk met opene Armen in haaren Schoot had ontfangen, de Wapenen heeft opgenomen, het Leger van haare Keizerl. Majt. door opentlyke Edicten vyandlyk heeft verklaard, en tegen het zelve als Vyand te werk gaat en openbaarlyk Oorlogt, met ter zyden te stellen alle schuldige eerbied voor myne Allergenadigste Keizerin, en onbedagtelyk geen acht te slaan op haare billyke gevoeligheid daar over; waar door hooggedagte haare Keiz. Majt. tegen haare aangebooren goedertierenheid, genoodzaakt word over alle zodanige behandelingen rechtvaardige voldoening te neemen van de Stad, welke dus op eene wreevelige wyze oorzaak is van de uiterste ruïne haarer Inwoonders, zo wel der schuldigen als der onschuldigen.

Vermits nu dit onheil alleen voortkomt, van dat eenige Leden der Magistraat, Hoofden der Gildens, en Burgers zich met vreemd geld hebben laaten omkoopen, en door valsche streelingen, beloften en op 't laatst ook door bedrygingen verleid zyn, zich op een handvol haastig by een geraapt volk, hunne Schutters en Banditen, en een ydel verbeelde assistentie verlaatende; zo heeft myne Allergenadigste Keizerin, in aanmerking van deeze ten hoogsten gevaarlyke onderneeming der stad Dantzich, en het ongeluk 't geen daar uit onvermydelyk voor dezelve staat te volgen, my genadigst aanbevolen, dat ik my op 't allerspoedigst herwaards vervoegen, tot voorkoming van meerder onheil en aanwas van de tegenwoordige onrust, het Commando over haar Leger in Polen op my neemen zoude, om, na dat de rust aldaar hersteld zoude wezen, het zelve weder te rug na Rusland te voeren.

Ten welken einde, en uit kracht van de volmacht door haare Keizerl.

zerl. Majt. aan my verleent, ik dan mits deezen aan alle de Stenden van de Republyk de hooge Genade en kragtigste bescherming van haare Keizerlyke Majt. nochmaals aanbiede, mits dat zy zich gerust houden, en zich onderwerpen aan hun rechtmaatig verkorene en bereids gekroonden Koningk *Augustus de III.* en aan de billyke Wetten van de vrye Republyk, als mede dat zy afstand doen van de verbintenissen welke zy met de Vyanden van haare Keizerlyke en zyn Koningklyke Majesteiten hebben aangegaan, en in vreede leeven. Maar aan de hardnekkige en omgekochte Vyanden van haare Rus Keizerl. en zyn Koningklyke Majestyten, word hier mede haare hoogste ongenade en welverdiende kastyding ernstelyk aangekondigt. Inzonderheid word aan de stad Dantzich, die door inhaaling van vreemden-bystand het ongelukkig inwendig Oorlogs-vuur tracht te onderhouden en te vermeerderen, en door groote verblindheid haar aanstaande onheil niet zien kan, nochmaals met deezen aangezegt, dat, als zy na de publicatie van dit tegenwoordig Manifest de Wapenen nederlegt, zich aan haaren rechtmaatigen Koningk *Augustus de III.* onderwerpt, en aan haare Majt. myne allergenadigste Keizerin een behoorlyke voldoening geeft, en ten dien einde binnen 24 uuren de Sleutels van de Stad aan my overleevert, en een Poort van dezelve tot myne bezetting inruimd, als dan alle genade en gunst haar wedervaaren zal, en alzoo weinig aan de Magistraat als aan de gezamentlyke Burgers in Inwoonders eenig nadeel van hunne Huyzen en Goederen, veel minder aan Lyf en Leeven van hen of den hunnen geschieden zal; maar in tegendeel de gansche Stad, nevens haar District, by haare aloude Privilegien en Gerechtigheeden beschermt, en ongekrenkt gehandhaaft worden.

Doch by aldien de Magistraat Burgerschap en Ingezeetenen van de Stad Dantzich en derzelver District deeze hoogste genade en geneegne aanbieding van haare Keyz. Majt. in den wind slaan, in hunne hardnekkigheid volharden; gehoor blyven geeven aan de Vyanden van de Republyk, en tegen de roemryke Armée van haare Keyz. Majt. verder Oorlogen, en niet zouden inwilligen dat binnen 24 uuren eene Stads Poort ingeruymd worde; zoo heb ik de allergenadigste ordre en Magt, om zodanige Krygs-Operatien als de Omstandigheden zullen vereisschen, aanstonds in 't werk te stellen; de Stad door het zwaard tot haaren schuldigen pligt te brengen, haar onderwerpelyk te maaken aan haare regtmatigen Koningk *Augustus de III.* en een billyke en genoegsaame Voldoening aan myne Allergenadigste Keyzerinne te doen afvorderen. Waarom ik dan hier meede en uyt kragte van dit Manifest tot ieders kennisse verklaare en myn woord geeve, dat ik na verloop van 24 uuren van geen Capitulatie meer zal willen hooren, maar de Stad haare Muuren en Wallen naar Krygsgebruyk aantasten, en haare inwoonders als Vyanden van haare Keyz. en koninglyke Majesteyten en van de Republyk handelen zal. Zo dat, indien de Stad hardnekkig blyft, en daar door de zonden der Vaderen aan hunne Kinderen en Kinds Kinderen gestraft, en het onschuldige met het schuldige Bloed vergooten word, zulks voor God en de Weerreld aan de Halsterrigen toegeschreeven zal moeten worden.

De Gardes van de Kroon, en andere reguliere Troupen welke zich tot noch toe by de Vyanden opgehouden hebben, worden vermaand, zich zonder verder uytstel onder de gehoorsaamheid van hunnen regtmatigen Koningk *Augustus de III.* te begeeven en ter behoorlyker plaatse de Hulde aan zyn Majt. te doen; of anders zullen dezelve als weêrspannelingen gehandeld worden. Ook zullen de vrye. Schutters, die niet als Militie, maar als Struykrovers en Moordenaars aantemerken zyn, indien zy na de Publicatie deezes hun Geweer niet aanstonds nederleggen, op de Stads wallen worden opgehangen, en de Huyzen welke tot inwooninge aan die Schutters gediend hebben, tot den grond toe afgebroken worden. Weshalven een ieder zich voor Schade en Ongeluk te wachten hebbe: wordende hier meede aan de Magistraat der Stad Dantzich ernstelyk indagtig gemaakt dit Manifest behoorlyk te publiceeren en ter vereîschter Plaatsen te doen aanplakken. Gegeeven onder myn eigen Handtekening en opgedrukt zegel, in 't Hoofdquartier te Prust, den 18 Maart 1734.

1734. Maart.

Uit de Stad had men reets 300 man met 4 stukken kanon gezonden, om de Post van *Weslensky*, 2 mylen buiten de Stad, door 60 à 70 *Russeu* bezet, aantetasten; maar alzo deezen zich op hun aannadering, boven in de huizen begaven, en onophoudelyk op hen Schooten; wierd dit *Detachement* verplicht, met verliez van 8 à 10 man, daar onder den Zweedsche Kapityn *Blikserveld*, en verschyde gequetsten te rug te wyken. Voor welke overvallingen uyt de Stad, de *Russen* zich in meest alle hunne Posten verschansten. De *Russen* begonden thans aan de *Sijanckenberg* hunne Werken te bearbeiden; waar op uit de stad sterk geschooten wierd.

Vergeefsche uyttogt op weslensky, uit de Stad.

Den 20 des ochtens, hebben de *Russen*, de beschanste Post, tot *ter Ohr* of *Ohra*; ten zuidwesten de Stad buiten de Voorstad *Schotland* gelegen, aangetast: de Stads bezetting bestond in 400 mannen met eenige stukken kanon gesterkt; waar mede zy zich dapper verweerden; maar alzo den Vyand, door het, daar op *Schotland* staande *Jezuiten Klooster* trok, en hen zo wel van agteren als van vooren aan viel, wierden zy genoodzaakt om met agterlaating van 't Geschut en wederzyds verlies te wyken: wordende de dooden van de bezettelingen op 70 begroot; onder de zwaar gequesten waren ook, Kapityn *Fraissinet*, en

De Russen bemagtigen de Post van ter Ohr of Ohra.

1734. Maart. de Luitenants *Schefker* en *Fellentin* ; welke twee eerst gem. daar aan overleden zyn : De *Russen* namen die Post, zynde in 't vervolg 't Hooft quartier, en kreegen alzo toegang tot de voorstad *Schotland* , en de *Stoltsenberg*, van welke zyde, zy de Stad en Voor-werken op den *Bisschops*-Berg beschouwen konden ; gelyk van den *Sijancken*-Berg de sterktens van den *Hagels*-Berg konden bezichtigt worden, zettende hunne Werken op den *Sijancken*-Berg voort , enbegonden reets van daar op de Stad te schieten ; doch zonder vrucht, alzo verschyde zo Granaten als *Carkassen*, in de lugt borsten, en de Artillery als noch zeer gering was. In tegendeel was men in de Stad van alles, en ook van een schoone *Artillery* , wel voorzien ; wyl men met 60 à 70 *Zweedsche* Officiers, en knegts die Soldaaten waren, met een scheepje uit *Straalsond* overgekomen , gesterkt wierd.

Bearbeide hunne werken: bezichtigen en beschieten de stad.

Secours uit Zweeden voor de Stad.

De Russen vermeesteren 't Hooft, en snyden de gemeenschap af, met Elbing en Koningsbergen.

De *Russen* maakten zich meester van 't *Weissel-Hooft*, daar 't Friesch-*Haff* , in de *Weissel* vloet ; de Bezetting was van daar geweken, op de aannadering van een *Corps Russen*, ter bemagtiging afgezonden : Zynde daar door , de gemeenschap met *Elbing*, welke door het bezetten van de *Werders* ten deelen reets gestremd was , thans geheel afgebrooken ; als mede met *Koningsbergen* ; in 't *Brandenburgs Brussen* in de *Salmander Kreits* aan de zee , ten oosten aan het einde van het *Friesch-Haff* gelegen ; door dien de *Russen* nu Meester van de *Nerhun* waren (smalle streek, tusschen de *zee* in 't *Friesch-Haff*.)

Alarm in de Stad door de Russen verwekt.

Den 24. des Avonds ten 8 uuren , scheenen de *Russen* de Stadswerken te willen aan vallen ; het welk een groote beroering in de Stad verwekte : waarom 16 *Compagnien* Borgers omtrent 2000 mannen onder de Wapenen quamen ; de Militie wierd in de Voorwerken gelegt ; en de *Piketwagt* geposteerd. De *Russen* staken ten 10 uuren buiten de *Olivasche* Poort eenige Huizen in den brand en wierpen eenige Lugtkogels over des Stadswerken ; het welk ook uit de stad, ten bewys van gereedheid, wierd beantwoord ; doch den Vyand heeft niets ondernomen. Na welk voorval, op dood straf verboden wierd, dat iemant eenige

Vuur-

Vuurpylen of andere Konſtvuuren en in de ſtad vermogt op te ſchieten. 1734 Maart.

Berichten uit Polen, van de twee partyen.

De berichten hier intuſſchen uit *Polen* gekomen behelsden: dat de Graaf *Pociey*, die zich weder na de kant van *Litthauwen* vervoegt had, de *gen. Majoor Ismailoff* genoodzaakt had, na *Lyfland* te wyken; en dat de Prins *Radzevil* en andere Grooten van de tegenparty, zich in *Litthauwen* niet veilig achtende, na *Coerland* geweken waren. Dat de Troepen van *Potoki* (na dat de *Saxen* om de *Ruſſen* by *Dantzich* te verſterken, van de kant van *Cracau* geweken waren) aldaar ſterk waren aangegroeit, en alom ſtroopten, tot zelf in het Hertogdom *Breslauw*, aan de *Poolſche* grenzen: maakende de weg van de ſtad *Cracau* na gem. Hertogdom, voor de tegenparty, geheel onveilig: en twee *Keizerlyke Regimenten* in *Boheemen*, wierden gelaſt, van daar na *Breſlauw* te marſcheeren; om de frontieren voor deeze ſtroopende Partygangers te bewaren. *Tarlo* in 't *waiwoodſchap Cracau*, met 4 à 5000 man zich bevindende; had de Kroons-Vaandrig Graaf *Branitzki* na *Sileeſien* trekende gevangen genomen, en het *eſcorte* 150 man meeſt *Saxiſche* Ruiters geſlagen, als ook een gelyk getal 't welk zyne gemallinne die hem volgden, verzelden. De vrouw liet hy, na van haaren Man afſcheid genomen te hebben, vertreken; die haar betuigden: dat hy zynen Koningk *Auguſtus* ſchoon gevangen getrouw bleef; met verzoek, zulks zyne Majt. bekent te willen maaken. De buit, by die gelegentheid en die welke men door het plonderen van de ryſchgoederen van den Graaf *Cetner* bekomen had, worden begroot op 100000 Ryksdaalders: waar by noch gevoegt is; de verroovering van eenige Wagens met 's Koningks ryſchgoederen. Dit laaſte, geeſt ons aanleiding om van het, zo onverwacht, vertrek des Koningks *Auguſtus* uit *Polen* na *Saxen*, iets te zeggen.

K Auguſtus, vertrekt onverwacht uit Cracau.

Na dat de Krooning geſchied, de vergadering van den *Ryksdag* te *Cracau* gehouden, en de Koningin na *Saxen* te rug gegaan was &c. Bequam men, tot groote verwondering, tyding dat Koningk *Auguſtus*, van wien men gezegt had; van over *Warſchauw* na *Dantzig* zich te zullen vervoegen, onver-

1731. Maart.

Verſchydentlyk daar over geoordeeld.

verwacht uit *Cracau*, en vervolgens uit *Polen*, na *Dreſden*, in *Saxen*, zyne Keurvorſtelyke Hofſtad geweeken was: waar over vremt geoordeeld wierd. Die voor Koningk *Staneſlaus* waren, zyden: dat hy door de *Poolen* van zyn eigen Party belaagt wierd; om dat men een geheim, van *Coerland* aan de *Ruſſen*, voor de goede dienſt, van hem op den Throon te helpen, afteſtaan, ontdekt had; als ſtrydende volſtrekt met de *Pacta Conventa** door hem bezworen. Of de *Ruſſiſche Keizerin*, by ſlot van zaaken, voor haare genomene moeiten, niet wel een eiſch op *Coerland* zal doen, zal als dan blyken; maar het is niet te denken, dat, als het gezegde waar was; de meeſte Grooten van zyn Party, zyne Majt. na *Saxen* zouden gevolgt hebben, gelyk waarlyk geſchied is. Die het belang van Koningk *Auguſtus* waren toegedaan, zyden: dat hy alleen, om in Perſoon eenige verrichtingen van groot aanbelang, te doen, na *Saxen* geweken was; 't welk vervolgens gezegt wierd te zyn, om een Leger in zyn Keurvorſtendom te verzamelen; om de *Staneſlauſche Poolen* het hooft te bieden; en zelve met een Armée, met zwaare *Artillery* geſterkt, na *Dantzich* by de *Ruſſen* te trekken: doch van zyn Perſoon is zulks onwaar bevonden; zynde als noch in *Saxen*: en des kan dat ook de reeden van zyn vertrek niet geweeſt zyn. Wy giſſchen dan, dat de vreeze voor *Potoki*, die zich van den optogt der *Saxen* na *Poolſch Pruiſſen*, bedienen wilde, het ganſche Hof van *Auguſtus* in *Polen*, tot deeze zo ſpoedige ryſch genoodzaakt heeft: want de vreeze dat *Potoki Cracau*, waar in thans maar 4 *Saxiſche Battaillons* in bezetting waren, zoude aantaſten, bleek uit het voorſtel, van de te rugkomſt der na *Poolſch Pruiſſen* getrokkenen, om den *Commandant* van die ſtad, de Baron *van Leuwendal* te hulp te komen &c. Of, als anderen willen, dat onder zyn aanhang, *Staneſlaus*-gezinde, hem heimelyk zochten te verraaden.

De Zwaare Ruſſiſche Artillery,

De Zwaare *Ruſſiſche Artillery*, welke over *Riga*, in *Lyfland*,

* Ziet Blz. 128.

land, aan den Mond van den Rivier *Duna*, op de grenzen van *Coerland*, en *Samogitien*, reets by *Memel*, in 't Brandenburgs Pruissen op de grenzen, na de noordelykste hoek, aan den mond van het *Frisch-Haff* aan de *Oost-zee* aangekomen was; hebbende van daar niet konnen voort gebragt worden, zonder de bewilliging van den Koningk van *Pruissen*: waar toe de Graaf van *Munnich* aan het Hof van *Berlyn*, zyn verzoek heeft doen inbrengen; waar tegen echter de *Fransche Ambassadeur* de Marquis *de la Chetardie*, zyne belangen in bragt; en na eenige tyd door den Koningk opgehouden te zyn, wierd den doortogt door 't *Brandenburgs Pruissen* afgewezen; en de *Russen* des genoodzaakt de *Artillery* van daar in te scheepen, en te water door de *Oost-Zee* af te voeren.

1734. April. hoedanig afgevoert.

De Koningk van Pruissen wygert, die door Brandenburg te laaten trekken.

De *Russen*, onder de Collonel *Roy*, hadden ook *Elbing* betrokken; waar uit men op de aannadering der zelve de beste *Artillery* (door den Koningk *Staneslaus* ter versterking gegeeven, alzo men te gemoet zag, dat die Stad geen tegenstand bieden zoude) na *Dantzich* gevoerd had. De *Russen* namen de 3 Mortieren en 50 stukken yzer Kanon aan de Stad behoorende, welke zy daar vonden, weg; om voor *Dantzich* gebruikt te worden: gelyk zy uit *Thorn*, *Marienburg* en 't Klooster *Oliva*, meede gedaan hadden: hebbende de gem. Steden zich aan den Koningk *Augustus* onder worpen: en *Elbing* sterkte voor een *Magazyn* aan den *Russen*. Wyl de *Russen* met hunne Werken op de *Stoltzen*-en *Sijancken*-bergen voortgingen, en de Stad van rondom begonden te naderen; hadden de *Dantzichers*, de *Werders* (laag land, ten zuiden en beoosten de stad en de *Weissel* gelegen; het welk door water-groeven of slooten moet droog gehouden worden; en gelyk de *Hollandsche Polders*, in de Hooft wateren uitgemaalen word) door het openen der sluizen en dykdoorsteekingen, doen onderloopen; om van die kant voor den Vyand gedekt te zyn: waar door den Inwoonder, die van daar noch niet had willen vertrekken, genoodzaakt wierd, of tydig te vlugten, of, gelyk zommigen, zich in de boven-vertrekken een

De Russen betrekken Elbing, en voeren de Artillery van daar, voor Dantzich.

De Werders onder water gezet en de Voorstad Schottland, in den brand gestooken.

1134. April.

een wyl te veiligen. Ook had men een gedeelte van de ſchoone Voorſtad *Schotland*, (waar van de eerſte ſtreek na de Stad *Petershagen* heet; het middelſte behoort aan den Biſſchop van *Cujavien* en het buitenſte deel, voor by 't *Jezuwiten Klooſter* tot by *ter Ohr*, is weder Stads: gebied. worden de alle drie door ſlagboomen afgeſlooten) in den brand geſtooken, en door het Geſchut uit de ſtad tot een puinhoop gemaakt; om door dat groot verliez, de vrye in-en doortrek der Vyanden tot digt onder de Stad te beletten.

De Poſt Schelmeuhl door een Praam van van de ſtad ſterk beſchooten.

Die van de Stad Schooten ſterk op den Vyand, en om de geſterkte Poſt tot *Schelmeuhl*, te verbreeken, wierd een *Praam* met Kanon en Mortieren beplant, de *Weiſſel* afgevoerd: men wierp het Anker voor de hoogte van die Schans, en ſchoot 'er over de 100 Bommen in; doch een door de *Ruſſen* ter linker hand opgeworpene Battery, deed hen het Anker ligten, en de Rivier na *Weiſſelmunde*, afzakken.

De Ruſſen maaken en bezetten verſchyde Poſten aan de Weiſſel na de Zee kant.

De *Ruſſen* bewerkte en voltooide twee Poſten aan de *Weiſſel*, een na de kant van hun Campement; en een ander aan de overzyde de Rivier tot *Heybuden*, als mede noch een derde agter de *Bootsmanſch-Lack*, en verſterkte zich inzonderheid op die Poſt, om 't verwacht wordende *Secours*, den in trek in de Stad te beletten, met een Battery met Kanon beplant, ten welken einde ook het *Yland den Holm*, door de *Ruſſen* bemagtigt zynde, de daar langsvlietende vaart de *Bootsmanſch-Lack* genaam, wierd afgetapt; zynde langs de zelve drie à vier klyne Schansjes gelegen. Ook trokken zy van de eerſt gem. Poſt een *Linie* ter lengten van 400 *paſſen* tot aan de Battery op *Sijancken-berg*. De *Ruſſen* wierpen tot *Schelmeuhl*, alwaar men weder twee ſtukken van hun Battery *gedemonteerd* had, een andere van vier ſtukken op. Men deed een uitval op de eerſt gem. Poſt; doch wierden door de *Ruſſen* onder het bevel van den Majoor *Lambedorf*, welke die Poſt bewaarden, met verliez van 3 dooden te ruggedreeven: waar op gem. Majoor eenige daar omtrent ſtaande huizen van zynen Vyand, deed, in brand ſteeken. De

Vergeefſche uitval uit de ſtad.

Poſt

Post agter de *Boosmansch-Lack* wierd bewaakt, door den Gen. Quartier-meester *van Stoffel*. Zynde dus den toevoer van de Zee-kant ook afgesneeden; wyl geene Vaartuygen de Rivier dorsten opkomen, en ook geene anderen afvoeren, als die met *Passen* van den Generaal *Munnich* voorzien waren: waar toe de *Hollandsche Resident* de Hr. *Bleiswyk*, en anderen, zich in het *Campement* vervoegden, om *Paspoorten* voor de Scheepen van hunne *Natie* te verkrygen: zynde laast gem. Post op den 11. weder door die van de Stad, met verlies van den Vyand bemagtigd, en de Vaart weder geopent geworden.

1734. April.

Geen Scheepen vertrekken als met paspoorten.

In tusschen bequam men tyding, dat het *Saxsiesch* Leger, onder den Hertog *van Weissenfeld*, met zwaare *Artillery* gesterkt, in optogt na *Dantzich* was: zynde de *Hr. Uhle*, Geheimeraad van den Koningk *Augustus*, reets om het onderhoud en de schiking dier Troepen te beraamen, in 't *Russische* Campement aangekomen. Dat de zwaare *Artillery* der *Russen* reets ingescheept was. Dat de *Russische* Vloot onder den Admiraal *Sijnawyn* tot *Kroonstad*, bestaande in 14 Oorlog Scheepen en 8 Fregatten, twee Bombardeer Galjoots &c. zich zylree bevond; om de verwacht wordende *Fransche* Vloot in de *Oost-zee*, en het *Secours* aan *Dantzich* te verhinderen. Dat tot *Elzeneur* door de *Zond* reets een Oorlog-Schip en drie Fergatten met 1500 man *Fransche* Troepen tot *Secoers* voor *Dantzich* waren aangekomen; en van een groot getal stonden gevolgt te worden: met een gerucht zelfs van de *Fransche* Vloot, welke te *Brest* in *Vrankryk* zylree lag. Dat *Potoki* in optogt na *Warschauw* was, om na *Dantzich* af te komen; doch dit is van geen gevolg geweest. Maar zulks was het oogmerk van den *Castellaan* van *Cersko*, *Rudsinsky*, door de *Russen* geslagen: 't welk blykt, uit een Brief van den 7. *April* 1734. uit het Hooft-quartier *Obra*, door den Generaal *Munnich*, aan zyne Keizerinne geschreeven: Luidende.

De Saxen in optogt na Dantzich.

De Russische Artillery en Vloot in gereedheid.

Klyn Fransch Secours door de Zond, in Elzeneur geariveerd.

Ik heb de eere aan Uwe Majesteyt onderdanigst te berichten, dat, om den Castellan van Czersko met zyn Zwerm alhier niet af te wachten, ik hem voor eenige dagen de Dragonders en Cosakken welke by

Brief van den Gen. Munnich,

aan zyne Keizerinne; wegens de Nederlaag van den Castellaan van Cersko

by Stargard * stonden te gemoet gezonden heb: en in dit moment ontfang ik de rapporten van den Heere Luitenant. Generaal Sagreski, dat hy, volgens myne ordre, den 4den deezer die Castellaan in Schweck † heeft overvallen, tot aliter geslagen, en zyn Magazyn, en Pauken en Vaanen verroovert, en dat de Generaal-Majoor Biron den vlugtenden Vyand by afzenden van het rapport nagezet heeft; zo dat ik dien Vyand niet meer te vreezen hebbe; en de stad Dantzich, welke ik ingeslooten houde, zo weynig eenig secours verkrygen kan, als het mogelyk is my van hier te doen vertrekken, &c.

Dit was ook de toeleg van den *Waiwoode* van *Lublin* Graaf *Tarlo*; welke mede door de *Russen*, onder *Lascy*, geslagen is: te zien in den navolgende Brief, door den Generaal *Munnich* aan zyne Keizerinne afgezonden: Luidende.

Brief van den Gen. Munnich, aan zyne Keizerinne; wegens de Nederlaag van den Waiwoode van Lublin.

Na dat ik den 16 April van den Graaf van Tarlo een Missive, en ter zelver tyd van den Heer Luit. Generaal Sagresky rapport verkreegen hadde, dat de Palatyn van Lublin, met zyne troupen tot Duchel, † en Konitz genadert zynde, met de Russische Generaals, onder voorwendsel om de wederzydse Gevangenen uit te wisselen, ingesprek geweest was, en direct na Dantzich marcheerde; wierd de Generaal Lascy den 17den gecommandeert die Palatyn op te zoeken, en met onze regimenten Dragonders en een renfort van 1000 man Infantery, den marsch aan te neemen, om denzelven den weg na Dantzich af te snyden.

Den 18den rapporteerde de Generaal Lascy, dat hy by het Corps onder den gemelden Luit. Generaal Sagresky gearriveerd was.

Den 19den narichten ingekomen zynde, dat de Palatyn van Lublin na de kant van Putzig getrokken was, wierden 100 Granadiers en 200 Musquettiers gecommandeert, om het commando onzer troupen, aldaar leggende, te versterken. De Palatyn Tarlo zond daar op zyn Adjudant Generaal, met een Officier en twee Trompetters, met Brieven aan my, aan Stanislaus, en aan den Generaal Lascy af, welke aanstonts aan my overhandigt wierden.

Den 20sten arriveerde die Generaal-Adjudant, door den Palatyn afgezonden, by my; doende de Palatyn een propositie van accommodement en stilstand van wapenen, en meld dat hy tegens onze Armée niet vyandelyk ageerd. Die Adjudant verzogt na Dantzich te moogen passeeren, om aan Stanislaus de brief van Tarlo over te geeven; om zekere narichten te bekomen, of Stanislaus zich met zyne aanhangers noch in Dantzich bevond, dewyl men meende dat zy sedert eenige dagen na Weisselmunde geweeken waren, om haar

by

* Byde in 't Waiwoodschap Pomerellen, na de kant van de Weissel; het eerst gem. in 't midden, en het tweede na beneden gelegen.

† In 't Waiwoodschap Pomerellen na benede in midden legt, Duchel, en Konitz wat hooger.

by de de Armée onder den Palatyn Tarlo te voegen, en na Cracau te marcheeren, tot het doen kroonen van Stanislaus. Om den Vyand op te houden; vergunde ik die Generaal-Adjudant na de Stad te gaan, onder beding, dat hy zig binnen den tyd van 6 uuren wederom in het Hoofdquartier zoude laaten vinden. Hy quam ook binnen den bepaalden tyd te rug, en bragt een missive van Stanislaus aan den Palatyn meede. Alvoorens de gemelde Adjudant na de stad vertrok, vaardigde ik aan den Generaal Lascy een gereitereede ordre af, om den Palatyn aan te tasten.

Den 21sten 's morgens ten 9 uuren, quam de Capiten Knasboratinski, met een rapport van den gemelden Generaal Lascy, in het Hooftquartier aan; waar in gemeld wierd: dat die Generaal, volgens de ordres aan hem gegeeven, den Palatyn Tarlo den 20sten deezer 's avons ten 6 uren naby Winschetzina, een myl van de Pomerse grenzen, in ordre de bataille aangetast, en na een gevegt van twee uren op de vlugt geslagen had; zo dat uw Keizerlyke Majesteyts glorieuse Armée het veld behouden, den Vyand by het afgaan der Courier vervolgt, en een volkoome victorie behaalt heeft. Onder de vyandelyke dooden is de Overste Pukowski: en dewyl onze geen quartier gegeven hebben, heeft men alleen 30 Gevangenen bekoomen. De geheele vyandelyke bagagie is, benevens 3 paar Pauken, en een Commando-Staf verrooverd. Het geslagen corps bestond in 48 Vaanen, 400 Dragonders, en twee regimenten van Pukowski en Frenes, behalven wat van het onlangs verslagene corps van Czersko byeen geraapt was.

Uit de Stad *Dantzich*, reets met 200 stukken Kanon beplant, schoot men sterk op 's Vyands Werken, zelf met 3 *quart Cartouwen* van 36 pond: het welk de *Russen*, zo veel hun noch geringe *Artillery* toeliet, beantwoorden; werpende zelf steenen inde Stad; waar in noch maar 4 à 5 Huizen in den brand geschooten, 3 Menschen gedood en één Kind en 2 Paarden gequest waren geworden; wyl de *Cosakken* 40 à 50 Paarden en eenige Hoornbeesten, kort buiten de Stad weidende, wegnamen. In de Voorwerken lagen des nachts 5000 Mannen en de Officiers sliepen buiten de Wallen in de Voor-werken om des noods spoedig gereed te zyn: de Marquis *de Monti* en de Graaf *Poniatouwski*, hadden beurtelings de Hooft-*Commande*. Een Luitenant met 8 man uit het *Gaurnizoen* van *Weisselmunde* tot de *Russen* overloopende; hadden tegelyk een aanslag op een Fergatschip in de *Weissel* leggende, welke hen echter mislukten:

Weder zydsche vyandelyke verrichtingen.

 in

1734. April.

in tegendeel hadden de *Vryeschutters* 9 *Cosakken* in een Kroeg buiten de Stad gevonden, en alle doodgeschooten. Wordende de Bezetting der Stad thans begroot op 10000 à 11000 Mannen, behalve de Borgery: en het Leger der Vyanden wierd op 12000 à 13000 gerekend. Op de Reede van *Dantzich*, quam den 26 een Fransch Fergat-schip; gevoert door den Kapt. *Grischauw*, met een van de *Russen* genomene Scheepje van *Colbergen*; met voorraad en wapentuyg voor de Armee geladen: gaande gem. Fregat, met noch een weder Zyl; om op de over Zee verwacht wordende Zwaare *Russische Arttillery*, te Kruissen. De *Russen* hadden, zo voor de uitvallen uit de Stad, als om van agteren voor den naderende, maar nu reeds geslagene, Vyand gedekt te zyn; dubbelde *Retrenchementen* op geworpen: zy hadden sedert verscheyde huizen buiten de Stad, in den brand gestooken, en begonde reets sterker te Kanoneeren; zynde door het groot getal Kogels, waar van ook één in 't Paleis van den Koningk *Staneslaus* viel, veele Persoonen op de straaten zo gedood als gequest geworden, en eenige schadens aan de hoogtens der Huizen toegebragt. Den Leezer merkt ligt, dat dit schieten der *Russen* in de Stad, als noch van weinig belang kan geweest zyn, door dien de Kogels van de *Stoltzen*-en *Sijancken*-Bergen (doch thans noch maar van de laast gem.) over de Voorwerken, op den *Hagels*-en *Bisschops*-Bergen, heen geschooten moesten worden, om in de laagte der Stad neder te vallen: want van de andere zyden was de Stad tot aan den Rivier rondom onder water gezet: doch de Bommen hebben in 't vervolg grooter schaadens verwekt. De Generaal *Munnich* had het Fort *Weisselmunde* en het *Dantzicher-Haoft gerecognosceerd*, en by het laast gem. de *Retrenchementen* welke hy daar deed maaken, ook bezichtigt; en gelast die niet voort te werken; maar de *Passage* zorgvuldig te bewaaren: hebbende een Kapityn na de *Pillau* (Jnham van de *Oost-zee*, daar het *Friesch-Haff* in de zelve uitwatert) gezonden; om de aldaar verwacht worden *Artillery* te ontfangen, en met alle mogelyke veiligheid tot aan de *passage* by 't *Hooft* af te voeren.

Een door de Franschen genomen Russchisch Scheepje, tot Dantzich opgebracht.

De Russen verschanzen zich sterk voor de stad &c.

Weisselmunde en 't Dantzicher-Hooft, gerecognosceert &c.

Order tot het afvoeren van de zwaare Artillery.

De

De Generaal *Munnich*, deed den 27. weder een scherp-dreigende aanmanning, tot onderwerping der Stad, aan de Magistraat; het welk in den beginnen wel eenige beroerten in de Stad verwekte; maar op de tyding dien zelve dag bekomen, dat reets eenige Scheepen met *Fransch Secours* voor *Koppenhagen* genaderd waren, wierd de moed weder opgewekt, om de gedrygde *Russische* Bombardeering aftewachten. Men zond een *Brigantyn* het *Fransch Esquader* te gemoet; om te verstaan waar en wanneer de ontscheeping geschieden zoude, om de zelve met een uitval uit de Stad te begunstigen. De *Russen* begonden hun *Artillery* te krygen en hun Vloot was in Zee. De *Franschen* lagen te *Koppenhagen* zylree na *Dantzich*. De *Saxen* begonden, tot versterking der *Russen* na *Dantzich* te naderen: wyl *Poceiy*, met een Leger, meest Ruitery; gesterkt, met de weder by één verzamelde Troepen van *Tarlo*, onlangs door den Generaal *Lascy* geslagen, vergeefs hun voorttrek poogden te verhinderen. De *Russen* in *Litthauwen*, hadden zich na de kant van de *Ukraine* verschanst, om den inval der *Tartaaren* in *Polen*, waar voor men beducht was, te beletten, wyl het *Russische* Hof een waakend ooge hield, om *Rusland*, na de kant van *Perzien* te dekken. Het welk ook den *Keizer* in *Hongaryen* voor de eerst gem. deed; als ook voor de *Staneslausche* Poolen. Deze verrichtingen zyn ontstaan, uit de geruchten van den op handen zynde Vreede, tusschen de *Turken* en *Perziaanen*, van welker Oorlog voering de geruchten zo veranderlyk als menigvuldig waren: doch men weet van hunne Vreedemaaking, noch van hun toeleg op *Polen* en *Muscovien*, als noch niets zeker te zeggen.

1734. April. Bedryging aan de stad, waar door verydelt.

Byzonderheden.

De Turken en Perziaanen, in betrekking van Polen Rusland. En den Keizer.

Met het begin van de Maand *May*, begonden de *Russen*, met de reets bekomene *Artillery*, het schieten op de Werken, en het Bombardeeren in de Stad *Dantzich* te verdubbelen: om, was het mogelyk, de zelve te noodzaaken, zich, voor het aankomen van het verwacht wordende *Secoers*, optegeeven. Waar tegen men van binnen alle noodige voorzorge droeg: de Daken der Huizen en

May. De Vyandelykheden voor Dantzich vermeerderen.

1734. May. de voornaamste Straaten, wierden met Beesten-mest bedekt; en de Brand-Blussingen zo veel mogelyk was verzorgt: wyl men in 't beantwoorden van den Vyand van de Voorwerken, uit het vuurspugende Geschut en Mortieren, zich vreezelyk liet hooren.

De Zomerschans word verroovert, en de gemeenschap met Weisselmunde afgesneeden &c.

Tusschen den 6 en 7. des nachts, vielen de *Russen* onder de aanvoering van den Generaal *Munnich*, op de *Zomerschans* aan, en hebben niet tegenstaande de dappere tegenweer, der Bezettelingen de zelve verrooverd: zynde gem. Generaal in die *Actie* het Paard van onder hem dood geschooten. De vermeestering van deeze Post, was zo nadeelig voor den Belegerden als gewichtig voor den Vyand, alzo dit de eenigste Post was, welke de gemeenschap langs de *Weissel* met de *Munde* bewaarden, en het naderende *Secoers* een veilige weg na de Stad konde baanen; daar nu in tegendeel de zelve tot een vastigheid voor de *Russen* diende; om de gemeenschap met hun, aan de andere zyde gelegene Campement, over de *Weissel* met Schip-bruggen te verzekeren, en het *Secoers* te weerhouden: wyl zy de hen ontnomene Post, by de *Boodsmansch-Lack*, om voor de uitvallen van de Stad gedekt te zyn weder betrokken: zynde (als gezegt is) de *Bootsmansch-Lack* afgetapt, om de overtogt te verhinderen.

De K. van Pruissen, stelt zich als bemiddelaar, tusschen de Russen en de Dantzichers. Den Hagelsberg bezichtigt &c.

De Koningk van *Pruissen* welk zich tot *Mediateur* aanbood, zond des wege de Heer Brand na *Dantzich* aan den Generaal *Munnich*; om de voorstellingen van vergelyk door bemiddeling van gem. Heer te willen hooren. Doch heeft zulks tot nader order van zyn Hof afgewezen. Den 8. ging de Generaal *Munnich*, verzeld van den Generaal *Lascy*, en den Generaal-Majoor *Biron*, de Werken op den *Hagels-berg* bezichtigen, om volgens de bekomene orders van *Petersberg*, de *Attaques* voort te zetten: wyl verschyde *Russische* Troepen, van de kant van de *Ukranie* in Marsch na *Dantzich* waren; (wyl men van 't Hof van *Constantinopolen* bericht bekomen had, dat de beweegingen der *Tartaaren* buiten order van de *Porte* geschiet was, en dat, dat Hof zich, als noch, met de *Poolsche* zaaken niet wilde bemoeien) zynde

die

A. Fransch Campement.
B. Russische Schans en Redouten.
C. Loopgraven en Batteryen.
D. Doorgesteeke Dyk.
E. Leg plaats der Scheepen.
F. Olivasche Poort.
G. Majooren Poort.
H. Petershagensche Poort.
I. Veerhuis.
K. Jezuiten Klooster, op Schotland.
Schaale van een quart Pruissische Myl, van twaalf Mylen in een graad.
PLAN van de Stad DANTZICH en der zelver BUITENWERKEN met de Belegering der RUSSEN in den Jaare 1734.
OOST ZEE
SASPER ZEE
Streis
Abdy Oliva
Koorn en Zaage Molens
Ziegang
Heiligenborn
Langfoer
Quartier van den Gener. Lascy
Wester Gat
Wester Schans
Noorder Gat
Weisselmunde
Kerk
Zomer Schans
CIRCUM VALATIE
LINIE VAN
Geregt
Allegodsengel
Ziegelschen
Calk Schans
Schelp Kroeg
Emous
Nonnen Akker
Schiltlitz
Schoonfelt
Stoltzenberg
HAGELSBERG
BISSCHOPSBERG
Oude Stad
Oude Slot
Regte Stad
Voor Stad
Pakhuizen
Neder Stad
WEISSEL STROOM
Groote Hollander
Klyne Hollander
Asch-hoff
Hybuden
Duens Lack
Crabau
Hooft quartier van den Gen. Munnich
Ohra
Schotland
St. Albrecht
de Beek
Radun R.
Verdronkene
Borgerwald
WERDERS
Nobels
Ryksfort Kroeg
Krantz Kroeg
Muckenholt
Plonendorp
Westlinck
Mondorp
Monichdorp
Kroeg
Stolen Kroeg
Niester
Purst

die Troepen reets tot op de grenzen van *Litthauwen* genaderd. De *Hagels-berg* (als reets gezegt is) was gesterkt, met een volkomen *Hoorn-werk*, *Bedekte-weg Pallissaten Ravelynen* en *Drooge-gragten* &c. En in het bezichtigen, bevond men ook, dat dien Berg aan de regter zyde, na de *Olivasche* Poort, zeer styl en als onberikbaar was; behalve dat men bericht was geworden, dat aan die kant ook *Mynen* verborgen lagen: en wyl men noch geen genoegzaame Zwaare *Artillery* noch Manschap had; om aan die kant de *Attaque* tot de *Contrascharp* voort te zetten, en Bresch in de *Ravelynen* en *Wallen*, door de *Ravelyne*, aan die kant gedekt, te schieten; besloot men den aanval aan de linker zyde te doen na de kant van *Schiltlitz;* waar toe den 9. alles vervaardigt was. Des avonds ten 10 uuren, wierden 3000 Mannen op den *Sijancken-berg* verzaameld, alwaar zy *Ladders*, om de hoogtens te beklimmen, en *Fascienen* om de *Drooge-gragt* te vullen vonden; trekkende in drie *Colommen*. Men deed, om de Belegerden te misleiden en de *Attaque* te verligten, twee Looze-aanvallen: de Eerste aan de kant van de *Weissel*, by de *Olivasche* Poort; en de tweede tegen den *Bisschops-berg*: wyl de derde, aan de linker zyde van den *Hagels-berg*, vergoed ging: zynde de Bezetting na wederzyds, door de Looze aanvallen, gelokt geworden; waar door de Eerste *Colom*, terstond tot in den *Bedekte-weg* door drong, en door de anderen gevolgt wierd; doodende daar verschyde aan de weerstand biede Bezetting: die intusschen het oogmerk van den Vyand ontdekkende, eenige tekens van benoodigde hulpe gaven; maakende een verschrikkelyk Vuur op den Aanvalleren: die echter in goede order voort trokken, de *Pallissaten* omver rukte, vullende en *Passeerende* de *Drooge-Gragt*, tot aan de *Wallen*, welke men bestormden; eenige Werken en een Battery van 7 Stukken vermeesterden: wyl het duisterste van den nacht door het onophoudelyk Vuur een genoegzaam licht gaf; maar wyl men van de *Wallen* geduurende drie uuren met *Schroot* geschooten had, waren in dien eersten storm, 9 *Majoors* en meest alle de andere

1734. May.

Sterkte van den zelve aan de regter zyde.

Word met Krygslist ter linker zyde aangevallen en by nacht bestormt.

De Bezetting verweert zich dapper, en

1134. May.

dooden of gequetzen alle de Officiers. Worden uit de Stad versterkt.

dere *Officiers* en *Ingenieurs*, of gesneuveld of gewond geworden; en des waren de Soldaaten zonder Bevelvoerders, niet in staat om het *Hoorn-Werk* aan de andere zyde gelegen, van binnen (het welk den toeleg schynt geweest te zyn) te *Attaqueeren*; te meer, wyl men in deeze Voorwerken een ongemeene versterking van Manschap geduurende den aanval uit de Stad bekomen had, en niet ophield, op den Vyand Vuur te geeven: waarom de Generaals *Munnich* en *Lascy* &c. welke aan het hooft van de *Loopgraven* der *Attaque* waren, goedvonden, met het aanlichten van den Dag, den aftogt te doen slaan, om de noch strydenden te rug te roepen; die zulks, met tegenzin, in goede order, onder het vyandelyke Vuur, gehoorzaamden: schynende het met hunne edelmoedige Krygs-deugd strydig te zyn, dat zy niet liever zoude sneuvelen, als, zonder te overwinnen weder keeren. In dien aanval, zyn behalve de Officiers welker getal in de 30 gerekent word, 1000 gemeene gesneuveld en de gequesten worden, met die van de *Zomerschans*, op 800 begroot; en zyn na *Elbing*, in het daar voor hen vervaardigde Gasthuis, afgevoerd. Het verlies in de Stad word niet boven de 100 gereken, en eenige gequsten.

Den aftogt word geslagen en het gevegt geëindigt.

Dooden en gequesten.

Aanmerking over dit gevegt.

Deeze onderneeming der *Russen*, was ongemeen stoutmoedig, den aanval en verweering vreezelyk; en den voortgang vorderlyk; en was de versterking van buiten zo wel als van binnen geschied, men zoude met reede aan de behouding hebben mogen twyffelen: welke nalaatigheid, aan de schaarsheid van Volk in de Arméé wierd toegeschreeven; welk om de *Loopgraaven* en verschyde Posten te bezetten, nauwelyks om de thien of twaalf dagen, konden afgelost worden: des deeze *Attaque* om de dapperheid der Soldaaten te beproeven, of om aan de order van 't Hof te voldoen, schynt geschied te zyn; doch niet zonder ook den Vyand ontrust en afbreuk gedaan te hebben.

Verrichtingen der Staneslaus-

De *Staneslausche Poolen* zaten intusschen mede niet stil: wendende, doch te vergeefs, alle mogelyke vleit aan, om de *Saxen* de voortgang na *Dantzich* aftesnyden: wyl *Potoki*, om-

omtrent 6 mylen van *Cracau*, den Luitenant Colonel *Rex* over viel en floeg: Hy, met zyn *Corps* van 237 man zo *Curaſſiers* als *Carabiniers*, behoorende onder de *Saxiſche* Armee van den Generaal *Diemar*, na die kant op *Potoki* afgezonden; van wien hy gelaſt was, den laaſt gem. te *recognoſcheeren*; doch een van zyne ſtalbedienden, een geboorene *Pool* zynde, en wel 10 jaaren onder hem gediend hebbende, was den vorigen dag van zynen Heer wat ſtreng met ſtokſlagen begroet geworden; en liep des by den Vyand over, ontdekte hem de klynheid van dit *Detachement*; die op het zelve aanviel, en na een hardnekkige tegenſtand, ter neder maakten: zynde dit *Corps* ook wat te ver na den Vyand, en van het Leger afgeweeken. Ook hadden die van *Warſchauw*, uit vreeze voor *Potoki*, die zich niet ver van zyne eigene Stad *Staneſlauw* gecampeerd had, één hunner Poorten toegemetzeld, en de toegangen van de andere met *Paliſſaten* bezet. Uit welke Stad de *Ruſſiſche* bezetting, op 1200 na en 4 à 500 *Saxen*, die het Paleis van die naam in de Voorſtad bewaakten; in verſchyde Vaartuigen, de *Weiſſel*, na het Campement voor *Dantzich*, zyn afgezakt. Zynde eenige verdacht perſoonen aldaar in verzekering genomen; daar onder de Generaal *Lubres* die de *Ruſſen* daar *gecommandeerd* had, en de Gravinne *Potoki*, wed. van wylen den Hofmaarſchalk, Broeder van den *Primaat*: welke mede na de *Ruſſen* voor *Dantzich* zyn afgevoerd geworden.

1734. May. ſche Poolen. Potoki ſlaat eenige Saxen.

Verrichtingen in Warſchauw.

De Generaal *Munnich*, die den 10. tyding bequam, dat eenige *Franſche* Scheepen op de Reede voor *Dantzich* aangekomen waren, deed de Troepen vergaderen, en eenige Dragonders wierden gelaſt, om de Dorpen langs de zee kant, alwaar men meende dat de *Franſchen* zouden konnen ontſcheepen, in den brand te ſteeken. En op de bekomene tyding, dat die Scheepen den 11. eenige Troepen te *Weiſſelmunde* ontſcheept hadden; wierd het getal der Arbeiders tot het ſluiten des Riviers voor groote Vaartuigen verdubbeld, en om het op en afkomen van klyne te beletten, ook eenige Kabeltouwen over de zelve geſpan-

1500 Franſchen ontſcheepen te Weiſſelmunde. Verſchyde verrichtingin der Ruſſen des wege &c.

1734. May.

nen. Men floeg een Brug over de *Bootfmanfch-Lack* om de wederzydfche gemeenfchap met hun *Retrenchementen* te bewaaren. Van de *Zomerfchans* wierd de Poort na de zee kant toegedaan, en een andere na het vafte land gemaakt. Aan de reets begonne *Linie van Circumvallantie* of *Retrenchement* voor het Fort *Weiſſelmunde* wierd fterk gearbeid; om aan het, van die kant komende *Secours*, de voortgang na de Stad te beletten; waarom men ook twee zeer hooge *Redouten* na de zee kant opwierp; wyl de *Zomerfchans* aan de *Weiſſel* kant die *Linie* dekten. Het Schieten en Bombardeeren ging in middels wederzyds voort; wyl men eenige Gevangenen in de twee laatfte *Attaques* bekomen, uit weiffelden; zynde de ontfcheepte 1500 *Franfchen* den 13 weder aan boord van hunne Scheepen en onder zyl gegaan: om dat hun getal te klyn was, door de *Ruſſiſche* verfchanfingen door te breeken, en hun verblyf tot *Weiſſelmunde*, verfterkte meer tot benaauwing als om dienft te konnen doen; alzo het *Gaurnizoen* in omtrent 1000 Mannen beftond: zynde een genoegzaam getal om het zelve te verdedigen; gaande al kruiffende, de vande Reede van *Koppenhagen* verwacht wordende te gemoet; om zich met dezelve te vereenigen, en als dan een grooter landing te doen.

De Ruffen vatten Poft op den Stoltzen-berg. Uitval uit de Stad.

De *Ruſſen*, die als noch alleen hunne Werken op den *Sijancken-berg* tegen de *Hagels-berg* gemaak hadden; vattede thans ook Poft op den *Stoltzen-berg* tegen den *Biſſchops-berg*, maakende van daar ook een *Linie* van *Circumvallantie* tot de gemeenfchap met de *Loopgraven* na de kant van *Schotland*, waar op die uit de Stad, den 15. een uitval deeden met 2 à 300 Man; doch na eenige Kanonfchooten afgewacht te hebben, keerden zy te rug, en men volvoerde dat werk: zynde de van *Warfchauw* gekomene Troepen in het Leger aangekomen, en pofteerden zich over de *Weiſſel* by *Hybuden*.

Eenige Ruffen van Warfchauw komen in 't Leger. Weiffelmunde door de Ruffen Geallarmeert.

Den 17. wierden eenige Ruiters gelaft, om tot digt aan de werken van *Weiſſelmunde* te naderen; wyl men alle de Troepen uit de verfchanfingen deed uittrekken; om de Bezetting op de been te brengen, en te zien of in dat Fort noch eenige *Franfchen* gebleeven waren: aan de zyde van 't

't Hooft-Campement wierd een *Redoute*, recht over de *Zomerſchans* opgeworpen, met een *Linie* van gemeenſchap tot aan den *Rivier*; en men arbeide ſterk tot volmaaking van de begonne verſchanſingen of *Attaque*, naby *Allegods-engel*, ten Ooſten het *Gerecht* gelegen: ſteekende die van de Stad, de op den *Stoltzenberg* tegen over de Poſt der *Ruſſen* gelegen Huizen; in den brand, zo dat, de daar noch woonenden, genoodzaakt wierden, dezelve te verlaaten en in 't *Ruſſiſch* Campement te wyken: wyl het wederzyds donderen van 't Geſchut, tot zelf in de ooren van de *Elbingers* ja tot in de *Pillau* klonk.

1734. May. De Ruſſen werpen een Rodout op.

De Dantzichers ſteeken de Huizen op den Stoltzenberg in den brand.

Den 20. zond de Magiſtraat een *Tamboer* in het *Ruſſiſche* Campement; om een ſtilſtand van Wapenen te verzoeken; maar zulks wierd afgeſlagen: zynde den volgende dag herhaalt, en door den Gen. *Munnich* voor twee dagen of 48 uuren toegeſtaan: mits in dien tuſſchentyd, geen vaartuigen, in of uit de Stad zouden gelaaten worden. De Heer *Brand* en de *Cancelier* van *Grumbkow*, begaven zich uit het Campement in de Stad; om, was het mogelyk, een vergelyk te treffen: doch de uitkomſt heeft geleerd dat het den Belegerden niet anders als om tyd te winnen te doen was: want, behalve dat het *Secoers* alle uuren verwacht wierd, en al in 't gezicht was; heeft men ook in deezen tuſſchen tyd zich van verſchwater voorzien en de Daaken en Straaten van de meſtſtank gezuivert; dezelve afgeſpoeld, en weder met nieuwe bedekt &c. en toen de 48 uuren voorby waren, quamen de gem. Heeren weder in het Campement, met het ſchriftelyk voorſtel aan den Gen. *Munnich*, behelzende: *Dat de Stad Dantzich zich aan haar oude rechten en vryheden gedroeg, en dien Gen. verzocht, met het Schieten en Bombardeeren op te houden, en zyne Troepen van de Stad te doen aftrekken &c.* Hebbende de Gen. *Munnich* inmiddels alle de werken zo Loopgraaven als begraavingen, welke wel vier mylen in den omtrek waren, bezichtigt, by welke verrichting die uit *Weiſſelmunde* op hem ſchooten; doodende het Paerd waar op hy gezeeten was: mogelyk dat hen de Wapenſchorting niet was bekent gemaakt

De Magiſtraat verzoekt een ſtilſtand van Wapenen.

Verkrygt zulks voor twee dagen.

Tuſſchen verrichtingen.

Verzoek voorſtel van de Stad aan den Gen. Munnich.

Verrichtingen van den Gen. Munnich.

1734. May. maakt; en de vyanden aan hunne, na die kant gelegene werken, voort arbeiden.

De Franschen land en tot Weisselmunde.

Dien zelven dag, zynde den 24. des ochtens, quamen op de Reede by de *Munde*, voor *Dantzich* 6. Oorlog en 5. *Transport* Scheepen, doende 19 Schooten, en wierden met een gelyk getal uit het Fort begroet: waar uit men des nachts eenige Vuurpylen opschoot, om van deeze aankomst kennisse te geeven in de Stad; die ten bewyze van zulks verstaan te hebben, het zelve deeden. En wyl de wind tot de ontscheeping gunstig was, wierden de Troepen, begroot op omtrent 3000 Mannen, onder den *Brigadier La Mothe de la Peirouze*, aan Land gezet: bevindende zich de *Fransche Ambassadeur*, aan 't Hof van *Deenemarken*, de Marquies de *Plelo*, welke met die Troepen van *Koppenhagen* was afgekomen, zich mede aan 't hooft van de zelve. De *Russische* Ruitery marscheerden by hunne aankomst na de zee kant, en bleef daar eenige uuren in 't gezicht der *Franschen* staan: verneemende dat zy na de kant van de *Nerungh* by *Heybuden* en niet aan de *Weissel* scheenen te willen doorbreeken; waarom 3 Regimenten Dragonders onder den Gen. Major *Urushoff*, derwaarts gelast wierden: en men zond ter zelver tyd aan den Hertog van *Weissenfeld*, welke met de *Saxische* Troepen maar 4 a 5 mylen van *Dantzich* genaderd was, met verzoek, den marsch na die Stad te willen verhaasten. Dien avond de 48 uurige stilstand geeindigt zynde, wierden de vyandelykheden met Schieten en Bombardeeren weder op nieuw hervat. Den volgende dag kwamen twee Colommen *Saxen* in 't Leger by *Langfoer*, en de derde was mede in aantogt; zynde te zaame 21 *Esquadrons* en 8 *Battaillons* 5 a 6000 mannen, met een goedgedeelte *Artillery* gesterkt, en eenige *Ingenieurs*. Den 26. de noodige schikkingen tot de verdeediging der *Attaque* en het bezetten van de *Circum*- en *Contravallatie*, tusschen de *Russen* en *Saxen* gemaakt zynde; ging den Gen. *Munnich* over de *Weissel* na *Hybuden*, in het niet ver van daar zynde *Retrenchement*. Den 27. des ochtens ten 8 uuren, wierd door de *Russische* voorposten by *Weissel*-

Verrichtingen der Russen deswege.

De Saxen komen voor Dantzich.

Weisselmunde bekentmaakt, dat de *Franschen* buiten de Vesting getrokken zynde, zich tegen het *Retrenchement* formeerden, daar op Kanoneerden en eenige Bommen derwaarts wierpen; waar op de 3 Regimenten *Dragonders* onder *Urusboff* met eenige Manschap uit het Leger na gem. *Retrenchement*, tot versterking aftrokken: ten 9 uuren trok een sterk *Corps* voetvolk uit de Stad op de linkervleugel af; waar op den Gen. quartiermeester *Stoffel* met een troep voetvolk gelast wierd; om de opgeworpene Redoute aan de *Weissel* en de *Linie* na *den Holm* als ook de post *Hybuden* tegen deezen uitval uit de Stad te dekken. Omtrent 10 uuren rukten de *Franschen* in 3 Collommen na de zyde van het, na de kant van *Hybuden* gelegene Bosch, zo dat een van de zelve tegen over de regter-vleugel na de zee kant quam; maar na dat de *Russen*, uit hunne daar opgeworpene hooge *Redouten*, eenige Kanonschooten met Kardoesen op dezelve gedaan hadden, trok die *Collom* mede ter regterhand af na het gem. Bosch: alwaar den aanval der Franschen geschiedde, onder het geduurig Kanonneeren uit de Vesting *Munde*, op het midden van het *Russisch Retrenchement*, als het naast daar by gelegen zynde: begunstigt door dit zeer digt Bosch, naderde zy tot naby 's Vyands werken, wederzyds door een Moerasch gedekt: roepende in het aannaaderen, dat men niet op hen schieten zouden, alzo zy *Saxen* waren en na 't Leger kwamen; doch de *Russen* beantwoorden dit, met vergoed vuur op hen te geeven: waar op den aanval der *Franschen* met zo veel hevigheid geschieden, dat hunne eerste *Collom* met de Marquies de *Plelo* aan 't hooft, ter regterhand, alwaar een *Corps Russische Dragonders* stond, door de *Barricades* * heen brak, en een gedeelte tot op 15 schreden het *Retrenchement* naderden; roepende hun aanvoerder geduurig (*Avancéz! Avancéz!*) tree voort! tree voort! maar wierden door die van het *Retrenchement* zo straf ontfangen, dat alle de doorgedrongenen

1734. May.

De Franschen formeeren den aanval op het Russisch Retrenchement.

Uitval uit de Stad.

De Franschen trekken op den Vyand af.

Wederzyds gevegt.

* Barricades, zyn verhinderingen voor de Retrenchementen; als gespanne Ketens, Friesse-Paarden, en andere dingen: als Putten of groeven en Pallissaten, &c.

1734. May. nen op de plaats sneuvelden: waar door de overigen afgeschrikt, te raade wierden, zich door de vlugt te veiligen: wordende vervolgt en de achterhaalde ter neder gemaakt door de overste Luitenants *Kehrman* en *Kyserling*: wykende de *Franschen*, onder de begunstiging van gem. Bosch, tot onder het Kanon van *Weisselmunde*; en alzo uit de *Zomerschans* eenige Kanonschooten op hen gedaan wierden, weeken zy ten Oosten agter die Vesting in hun Campement; achterlaatende den *Ambassadeur* de *Marquies* de *Plelo* en omtrent 100 Dooden en gequesten: waar van 'er 60 in de *Barricades*, eenige in het Bosch en de Moerasschen gevonden, en eenige in de te rug wyking mede genomen zyn. Den Gen. Majoor *Urushoff* wierd terstond met zyn 3 *Regimenten* Dragonders genaderd zynde, geposteert tegen het uitvallende *Corps* uit de Stad, 't welk met Kanon gesterkt, en de regter-vleugel de *Kroons-guarde* was; doch zo ras men op het zelve Kanonneerden, week het te rug. In de *Actie* met de *Franschen* zyn van de zyde der *Russen* gesneuveld; één Luitenant en 7 gemeenen: en gekwetst, de Overstens *L'esle* en *Gripuroff*, één Luitenant en 22 gemeenen. Eenige *Fransche* Troepen gingen weder aan boort (men zegt) om dat zy meenden dat de Koningk *Staneslaus* overleeden was; doch kwamen weder te rug: wyl het Lyk van den gesneuvelden *Franschen Ambassadenr* (op verzoek der *Franschen*, nevens de anderen dooden hen toegezonden) over *Koppenhagen*, alwaar hy *resideerden*, en zyne Gemalinne en Kind of Kinderen waren, van welke hy zeer betreurt wierd, na *Vrankryk* gebragt is. Men zeide: dat hy te driftig zynde, dien stouten aanval met kracht gewild had. Onder het schryven valt ons dit Graf-Dicht op hem in den zin.

De Franschen vlugten.

Hunne Dooden en gequesten.

De uitvallers uit de Stad wyken te rug.

Dooden en gequesten der Russen.

Verrichtingen der Franschen.

Graf-Dicht op de Marquies de Plelo.

Hy, die na Deenenmark' ten Hoov' wierd afgezonden,
Trok met een Fransche macht van daar ten Oorlog af
Na Polen, daar de Russen hem doorwonden;
En thans is Vrankryk weêr, van waar hy kwam, zyn Graf.

De

De *Fransche* Oorlogscheepen staken weder in Zee, en hebben één à twee *Ammonitie* Scheepjes der *Russen* genomen, het welk de moed der Belegerden wederom vernieuwde om het (doch te vergeefs) verwacht wordende groot *Secoers* uit *Vrankryk* af te wachten. De *Fransche* Troepen weeken op een klyn Ylandje, onder het Kanon van *Weisselmunde*, van 't land afgesneden, door het *Noordergat*. De Russische *Bombardeering* ging sterk voort; waar door eenige Hooft-Gebouwen voor derzelver verwoesting bloot staande, den Raad in een bezonder Huis vergaderden; doende zulks de Burgery in een der Kerken, welker Thoorens scheenen ontzien te worden. De Koningk *Staneslaus* had zich ook, uit zyn Paleis het *Oude-Slot* (na welke kant de Scheepen, van voor den *Holm* gebragt waren) by een der *Poolsche* Grooten vervoegt. De streek *Pakhuizen* (als mede aan veele der *Neutrale Natien* behoorende) scheen ook door de *Russen* verschoont te worden. Inmiddels vond men noch middelen, om eenige Brieven de *Weissel* na de *Munde* af te voeren; waar toe twee Vaartuigen wederzyds met Wolzakken gedekt, gemaakt wierden; wyl van de laaste Afvoerders veele gedood en gequest waren geworden. De *Russische* Vloot, hebbende voor het Leger voor *Dantzich*, veel *Artillery* en *Ammonitie* aan boord, kwam in de *Pillau* en ontscheepten dezelve; om door het *Friesch-Haff*, na het Leger afgevoerd te worden: zettende de *koers* voort na *Weisselmunde*. De *Russen* bearbeide hunne Werken met onvermoeiden yver voort; zynde de *Loopgraaven* op den *Hagels-berg* tot aan de eerste schuinte en *Pallissaten* genaderd: waar tegen die van de Stad, 10000 mannen, waar onder veele Borgers, in de Voorwerken gelegt hadden: beginnende de prys der spysen reets dier te worden; en men kreeg aan verschyden dingen gebrek; wyl men dagelyks zo in uitvallen als anderzins, in schermutzelingen kwam. Een *Zweed*, een onder Officier van de *Kroonsguarde*, kwam (*deserterende*) uit de Stad, in 't Leger, berichtende: dat het grootste gedeelte der Inwoonders zich alleen met Brood en Zoutevisch behelpen moesten: dat een Koe voor

1734. Juny

Verrichtingen der Belegerden.

De Russische Vloot ontscheept in de Pillau, de Artillery en Ammonitie voor 't Leger.

Toestand in de Stad.

1734. Juny.

2 à 300 gl. verkogt wierd: dat men de Burgers aanmoedigde met hen wys te maaken: dat 16000 man tot *Weissel-munde* aangekomen was, om de Stad te ontzetten; en dat men de aankomst van de *Russische* Vloot zeer geheim hield; en dat de geneigtheid tot *desertie* in de Stad algemeen was. Zynde dit ook gebleeken van die van *Weisselmunde*.

Verzoek aan de Stad, om de Inwoonders van Neuteraale Natien uit te laaten trekken, afgeslagen.

De Gen. *Munnich* deed, ingevolge de ordre van zyn Hof, nadrukkelyk verzoeken aan de Stad: om aan de Inwoonders der *Neutraale* Natien de vryheid te vergunnen, van met hunne goederen uit de Stad te mogen trekken; om niet aan de rampen van de Bombardeering bloot gestelt te zyn; alzo zy geen deel in den handel en 't belang der Stad hadden. Het welk van de Magistraat is afgewezen; geeven de voor reeden: dat zulks aan die Kooplieden toe te staan, groot nadeel voor de Stad zoude zyn; en dat die Luiden, aan de *Russen* ontdekkingen zouden kunnen doen, tot groot kwaad voor de Stad, in deeze gesteltheid van belegering.

De Russische Vloot voor Dantzich, en de Bombardeer-Galjoots werpen verschyde Bommen.

Den 12. kwam de *Russische* Vloot voor de Reede van *Dantzich*; waar op den volgende dag de Gen[s]. *Munnich* en *Weissenfeld*, aan 't boord van den Admiraal *Gordon* voeren, en Krygsraad hielden; waar op het wederzyds Bombardeeren uit en in de Stad weder begon, en de twee *Bombardeer Galjoots*, de *Jupiter* en de *Donder* genaamt, gingen zodanig leggen; dat zy, zo wel *Weisselmunde* als de daar by Campeerende *Franschen*, met hunne Bommen bewierpen, en eenige dooden en kwesten: ja zelf wierp men van daar Bommen in de Stad; en den volgende dag viel één in het Oude-Slot, waar door men zegt het Kruyt Magazyn aldaar gesprongen te zyn; als mede één in de Hooft-kerk en één in *Weisselmunde*; die het zelve aldaar, als de eerst gem. in de Stad, zouden verwekt hebben. Wyl de *Franschen* hun, daar onder het Kanon leggende, *Fregatschip*, wyl het door de *Galjoots* en *Fregatten der Russen* tot zinkens toe beschooten wierd, uitlosten: hebben de laast gemelde scheepen ook eenige schaaden, door het *Weisselmunder* Geschut, onder het welk zy te digt genaderd waren, bekomen. De Vloot bleef op de Reede tot voor de *Pillau*

Kruis-

Kruissen. De *Russen* en *Saxen*, die Hunne noch verwacht wordende *Artillery* bequamen, gongen met hunne *Attaques* voort. Des nachts tusschen den 17. en 18. wierden de Loopgraaven door de *Saxen*, onder den Generaal *van Weissenfeld*, voor de *Westerschans* geopend. Vattende, onder het vuur der Belegerden tot op 200 Schreden van daar Post, zonder één dooden, en maar weinige gequesten te bekomen: wyl men tot de gemeenschap van agteren voort arbeiden. Den volgende Nacht wierd zulks meede aan de andere zyde den Rivier, door de *Russen*, onder den Generaal *Munnich* verricht: men trok een *dwars Linie* tot op 3 à 400 Schreden van de Plaats: met een arbeid van 800 Man, door 200, in de Wapenen staande gedekt: van welke allen geen een man verlooren is; alzo men den Vyand met dat werk verrascht had; en des ochten toen men hen ontdekte en sterk Schoot; waren de Belegeraarts door hunne Werken reets gedekt. De Fransche Officier wierd nevens *Weissselmunde* Schriftelyk *gesommeerd* om zich op te geeven; waarop den eerst gem. op den 21. alzo de Bombardeer-Galjoots op de Franschen bleeven Schieten verzocht een Stilstand van Wapenen voor twee à drie dagen, het welk aan hem wierd toegestaan: zendende twee Officiers in 't *Leger* der *Saxen* aan den *Hertog van Weissenfeld*, om de voorstellingen van *Capitulatie* te doen: wordende aan twee Officiers vergunt in de Stad te mogen gaan; om met den Marquies *de Monti* te Spreeken; doch de *Dantzichers* wilden by hun aankomst, hen niet in de Stad inlaaten; waarom zy genoodzaakt wierden van verre over het water hem, 't geen zy te zeggen hadden, toe te roepen: zynde den 22. de *Capitulatie Pointen* getekent geworden. Volgens welke den *Franschen* wierd toegestaan; onverhindert weder na *Vrankryk* te mogen keeren: zullende door de *Russische* Scheepen na een der Havens van de *Oost-zee* (het zy te *Koppenhagen* of elders) worden overgebragt: (waar over men nader met den Admiraal van de *Russische* Vloot handelen zouden) om van daar, met de *Fransche* Scheepen, na hun Vaderland gevoert te worden: zullende met alle tekenen

1734. Juny. De Loopgraaven worden voor de Westerschans geopend; als ook voor de Munde.

Worden byde, nevens de Franschen, gesommeert, om zich op te geeven. De Franschen verzoeken te Capituleeren, en word hen toegestaan.

Korten inhoud van de Capitulatie met de Franschen en eenige Zweeden.

1734. Juny. nen van Krygseere aan, en weder van boord trekken; behalve, dat, zo rasch en zo lang zy aan boord zullen zyn, hun Geweer weggesloten zal worden: ingevolge van welke zy ook zyn Scheep gegaan. Doch waar men hen gebragt heeft, zal in 't vervolg blyken. Bevindende by hen zich ook eenige *Zweeden* onder den Colonel van *Stackelberg*: den welke mede vergund is, na hun Vaderland of elders, te mogen vertrekken.

Weissel-munde en de Wester-schans Capituleeren.

Weisselmunde, en de *Westerschans* daar onder begreepen, waar uyt het *deserteeren* algemeen wierd, wierd ook te raade (na eenige tegenweer tot verliez van den Vyand) een Stilstand van Wapenen, om te *Capituleeren* te verzoeken; het welk den 24. wierd toegestaan: stellende in 't eerste *Point*, om niet beschuldigt te worden, van zich noch langer te hebben konnen verweeren, onder anderen voor; het voorbeeld der *Franschen*, en der *Zweeden*; die tot ontzet gekomen waren, en zich het eerst overgegeeven hadden; ten blyke dat'er geen meerder *Secoers* te wachten was: waar door de Soldaaten weigerden, de Officiers te gehoorzaamen; waar om zy genoodzaakt wierden te *Capituleeren*: zo is, dat gem. Officiers verzoeken.

Pointen van Capitulatie van Weisselmunde.

Dat aan 't Guarnizoen de gunst beweezen mach worden, morgen met de gewoone tekenen van eer, het vliegende Vaandel, slaande Trom, 2 stukken Kanon, &c., uyt te trekken; om op het vrye veld in tegenwoordigheid van de Rusch Keyzerl. en Koningl. Poolsche Generaliteyt, den eed van getrouwheid aan Koningk *Augustus de III.* te doen, na dat op heden de Poort van de Munde of Wester-schans door de Geallieerde Troupen bezet, en alles dat in de Munde is, volgens Inventaris zal aangeweze zyn. Dat aan de Opper en onder Officieren, en Gemeenen, een quartier van verversching, als aan andere Koningl. Troupen mach worden gegeeven, tot dat de Stad zal over zyn. Toegestaan; „ dat het geheele Guarnizoen zal vrye uyttogt „ hebben onder Krygs Muzyk, met het vliegend Vaandel, opper en „ onder Geweer, 12 schooten, 4 Stukken Kanon, nevens alle de „ Artillery-bedienden met opper-en onder Geweer, al hun bagagie en „ meubelen, en onder een escorte veilig na Danzich geleid werden.

II. De Sweedsche Hoeker, in het Fahrwasser leggende, met deszelfs volle uytrusting van Kanon, als meede de Kanoniers Praam met zyn Kanon vry na Dantzich te laaten passeeren. *Afgeslaagen*; „ zullende by „ de Munde ter dispositie van het Geallieerde Leger blyven.

III. De vestingWeisselmunde met al wat daar in is, zal, wyl de Legers

DANTZICHER REEDE, met het Fort WEISSELMUNDE en de WESTERSCHANS

Legers eenerly belang hebben, aan de Koningl. Generaliteyt overgeleeverd werden. *Geantwoord;* „ dat hier over de Rusch-Keyzerlyke „ Generaliteyt het noodige zal reguleeren. 1734. Juny.

IV. Als het met Dantzich tot een vergelyk mogt komen, zal de Munde met alle de daar toebehoorende Schanssen aan die Stad weder geleeverd werden. *Toegestaan;* „ dat hier over het noodige by de „ overgave van Dantzich gereguleerd, en midlerwyl de vesting Munde „ met haare Schanssen in goede staat onderhouden zal worden. &c.

De Conventie tusschen de Russische en Saxische Generaliteyt aangaande 't Fort van Munde den 29 gesloten, bestaat in 5 pointen: volgens 't eerste, zal het zelve met de Wester schans, met alle zyne Werken werden gehouden in die staat als het by de overgave was: Ten tweede, zal in 't Fort zo veel Artillery en Amunitie blyven, als tot desselfs verdediging noodig zal zyn: Ten derde, zullen de provisien en vivres in 't Fort gevonden, na evenreedigheyd onder de Russische en Saxise Tronpen, die tot de attaque van 't zelve gecommandeerd geworden zyn, uytgedeeld werden: Ten vierde, zal het Fort na de bevreediging der onlusten in Polen, aan de Stad Dantzich werden weder gegeeven, en door Stads Troupen werden bezet, die 'er een Commandant van de Stad afhangende zal instellen, zonder dat men 'er andere Garnizoen dan dat van de Stad zal kunnen inbrengen, 't welk verpligt zal zyn het Fort tegen alle de Vyanden des Konings, en de Vyanden van de Republik te verdeedigen: en Ten vyfde, staat men van de kant van Rusland tot die tyd toe, dat het Fort Weisselmunde, en de Wester schans door Saxische Troupen zullen werder bezet, en dat de verdediging dier Forten aan een Saxisch Officier zal werden toebetrouwd, van wiens instructien men aan de Russische Generaliteyt copy zal geeven. Overige Pointen van Capitulatie met Weissel-munde.

De Stad *Dantzich* bleef zich als noch dapper verdedigen: wyl zich in tusschen eenige *Staneslausche Poolen*, niet ver van daar vertoonden: zynde van het Leger van *Pociey* en *Tarlo* by *Thorn*, waar by men zeide; dat zich *Potoki*, met den opzettende Adel, waar toe den *Priemaat* de zelve beschreeven zouden hebben, voegen zouden, tot ontzet van die Stad: doch van dit alles is niets volvoerd geworden; wykende deeze te digt genaderden by het *Russiesch* Leger, by het op hen afzenden van eenige Troepen, terstond te rug. Maar wyl de Stad zich van *Franschen* hulp versteeken zag; de hoop op *Secoers* ter zee door het overgaan van *Weisselmunde* verdweenen was; welker *Geschut* en *Ammonitie*, behalve het dagelyks door het *Friesch-Haff* uyt de *Pillau* aan- Dantzich verweert zich noch; maar door verdweene hoop op ontzet &c.

1734. Juny.

komende, tot haar ſtrenger belegering gebruikt ſtond te worden, en het uitzien van *Poolſche* hulpe te vergeefs was; zynde de Bezetting mede niet weinig tot *Deſertie* geneigt; en om de Stad niet geheel aan de verwoeſting ofteofferen; wierden de drie *Ordens* te raden, een Stilſtand van Wapenen te verzoeken om te *Capituleeren*; gelyk ook den 28. geſchiet is: wordende ten dien einde *Gedeputeerdens* met geſchrift aan den Generaal *Munnich* afgezonden. Doch alzo dien Generaal verſtaan had dat Koningk *Staneſlaus* uit de Stad geweken was; voer hy dien nacht met *Bombardeeren* en *Kanoneeren* op de Stad voort. Waar op de Magiſtraat den volgen dag, deezen nadrukelyke Brief aan dien Generaal toezond.

verzoekt zy te Capuleeren. 't Vertrek van Staneſlaus in ſtilte uyt Dantzich, doet de Ruſſen in 't ſchieten voortvaaren.

Briefvan de Mageſtraat van Dantzich, aan den gen. Munnich deswege.

Door de brief, welke wy giſteren de vryheid namen aan U Excellentie te ſchryven, gaven wy U kenniſſe van de generale reſolutie, op ordre van de Stad, ten opzigte van de Heeren welke zich hier bevinden, genomen. Ter zelver tyd verzochten wy onderdaning, dat U Excellentie de Gedeputeerden, welke wy uyt ons Corps U zouden toezenden, om alles deeze Stad rakende te eindigen en in der minne by te leggen, gunſtig wilde ontfangen. Eindelyk verzochten wy inſtandig ons een volkomen Stilſtand van Wapenen toe te ſtaan. Volgens dit gedrag, vleiden wy ons, dat U Excellentie ons een gunſtig antwoord zoude hebben gegeeven, om ons in ſtaat te ſtellen, ten einde wy ons uyt de bekommering en nood, onder dewelke wy tot heeden zuchten, mochten redden. Doch daar tegen hebben wy ondervonden, dat dat verzoek aan onze verwachting niet beantwoord heeft, hebbende wy met ſmerten gezien, dat men deeze nagt met gelyk geweld als bevoorens heeft beginnen te Kanonneeren en Bombardeeren.

Na dat wy ons gedrag hebben geëxamineert, gevoelen wy te meer ſmerte, nadien wy niet kunnen begrypen, waar door wy deeze disgratie verdiend hebben. Wat ook de reedenen daar van mogen zyn, vleien wy ons vermits het volkomen vertrouwen, 't geen wy in de edelmoedigheid van U Excellentie ſtellen, dat dezelve ons niet t'eenemaal zal willen onderdrukken. Waarom wy nogmaals de vryheid nemen ons aan U Excellentie te addreſſeeren, om dezelve onderdanigſt te verzoeken, het aan geen gepremediteert voorneemen toe te willen ſchryven, wanneer wy tegen onze verwachting iets begaan mogten hebben, 't geen aan dezelve hadde kunnen mishaagen, dewyl wy onkundig zyn waar in die onwillige fouten zouden beſtaan hebben. In tegendeel verzoeken wy U Excellentie zich te willen verzekeren, dat wy niets meer wenſchen dan de onwaardeerbaare beſcherming van hare Keizerlyke Majt. van Groot-Rusland en den

den Koning van Polen en te mogen genieten: gelyk wy ons deswege reets breeder en bereidwillig verklaard hebben, zyn wy ook bereid alles toe te brengen wat tot herstelling van de algemeene rust zoude kunnen medewerken. Het gelieve dan U Excellentie ons onze beede in te weiligen, en aan onze Gedeputeerden, welke wy met de vereischte volmachten zullen afzenden, de noodige paspoorten toe te staan, op dat zy zonder tydverzuym de zaaken t'eenemaal zouden kunnen ten einde brengen, en wel in consideratie dat de Stad in alles bewilligt heeft 't geen men van haar vorderde, met zich aan den Koningk *Augustus de III.* haar genadigste Heer, te onderwerpen: declareerende dat zy hem bestendig getrouw zal blyven, dat zy zich geenzints in de intresse van de Heeren welke zich alhier bevinden zal mengen, en dat zy alles zal toebrengen wat tot een spoedige vereffening kan strekken. Voor deeze genade zullen wy U Excellentie ten allen tyde verplicht blyven, &c. *Dantzich den 29 Juny* 1734.

P. S. In het moment dat wy bezig zyn deezen brief af te zenden, verneemen wy van de Poolse Heeren welke zich alhier bevinden, dat de tyding der retraite van de voornaamste Persoon die zich alhier opgehouden, U Excellentie bewoogen heeft het Bombardement op nieuw te hervatten, en dat de dezelve wenscht onderregt te zyn van de ware omstandigheden deezer retraite. Waarom wy noodig geoordeelt hebben U Excellentie op onze eer en conscientie te verzekeren, dat wy daar van geene de minste kennisse gehad hebben, voor dat de Marquis de Monti ons gisteren namiddag ten vier uuren het zelve heeft doen bekend maaken, en dat wy daar aan ook geen minste part of deel hebben. Wy hebben de gemelde Marquis de Monti doen verzoeken, ons deswegens nader te informeeren: doch dezelve heeft ons maar alleen de retraite van de gemelde Persoon bekend gemaakt, zonder ons te melden op wat manier zulks geschied is, gelyk het zelve uyt de bygevoegde verklaring, met zyn eigen hand getekend en verzeegeld, blykt, welke wy de vryheid neemen U Excellentie origineel te laten toekomen: verzoekende ootmoedigst zich van onze onschuld deswege te willen verzekeren, &c.

Zynde die Attestatie van den volgenden inhoud:

Ik verklaare op myn woord van eer en conscientie, dat de Poolse Heeren de Heeren van de Magistraat en Ordenings der Stad Dantzich, noch de minste Burger geen part of kennisse van de retraite van den Koningk van Polen gehad hebben. *Danzich den 29 Juny* 1734. was getekent,

MONTI, *Ambassadeur van Vrankryk.*

Hoe zeer de Ramspoed word verdrukt,
En door geweld zich neder bukt;
Zo lang de Hoop haar kan verzellen,
Om eenige uitkomst te voorspellen,
Zo lang verduurt zy 't smertelyk lot,

De wreede Woede zelf ten ſpot;
Maar moet haar Lydenstrooſt begeeven,
Dan ſmert haar 't droevig hoop'loos leeven;
En kieſt noch beſt, in haaren nood
Een duuren uytkomſt, voor den dood.

Op den Brief van de Magiſtraat heeft den Generaal *Munnich* aldus geantwoord.

Antwoord van den Gen. Munnich aan de Mageſtraat van Dantzich.

De brieven van den 28 en 29ſten deezer, die gy my geſchreeven hebt, hebbe ik wel ontfangen, gelyk ook de bygevoegde Atteſtatie van den Marquis de Monti, raakende de voorgewende retraite van Staniſlaus Leszinsky. Ik heb daar nyt gezien, dat de Eerw. Magiſtraat voorgeeft, dat dezelve eergiſteren 's namiddags ten 4 uren eerſt de onverwachte tyding van de retraite van de principaalſte Perſoon, die zich tot dato in de Stad Dantzich heeft opgehouden. bekomen heeft. Terzelver tyd verneeme ik, dat de Ordening der Stad, aan de andere Heeren welke zich noch aldaar bevinden, de zorge overlaat, om wegens haar intreſſe te voorzien, zonder te willen dat dezelve met die van de Stad vermengt blyven; dat rakende de zaaken van die Stad, de Ordening gereſolveert is te doen; en dat zy beſlooten hebben, ten einde aan my op nieuw een Deputatie te zenden, met verzoek haar de voorgemelde Stilſtand van wapenen toe te ſtaan; maar nadien de retraite van den geene welke men de voornaamſte Perſoon noemt, my aanſtonds zeer bedenkelyk is voorgekomen, en ik wegens de zamenhang der omſtandigheden daar aan geen geloof geeve; kan de Eerw. Magiſtraat en de Ordening der Stad ligtelyk oordeelen, hoe zwaar het my zal vallen over een diergelyk geval aan haare Keizerl. Majt., myne allergenadigſte Souveraine, rekenſchap te geeven. 't Geen, wanneer het al gegrond was, niet als zeer ſlegte gevolgen voor de Stad zouden kunnen na zich ſleepen; te meer, om dat de Gedeputeerden welke eergiſteren by my gekomen zyn, my niet alleen hebben verzeekert, dat de boven gemelde Perſoon noch actueel in de Stad, maar ook dat de diſpoſitie der zaaken, en de uytvoering van het geen de krygszaaken raakt, aan de Magiſtraat overgelaten was, en vervolgens van de gemelde Gedeputeerden geëiſcht zynde, dat Staniſlaus Leszinsky, en zyne aanhangers aan my overgeleverd wierden, ſchynd het klaarlyk uyt alle het geene ik bygebragt hebbe, dat die retraite niet zonder kennis van de Magiſtraat heeft kunnen geſchieden. Waarom ik begeere, dat gy my een exract en omſtandig verhaal van het geene deswege geſchied is, overzend. Wanneer de Magiſtraat ondertuſſchen noch mogt blyven voorgeeven geen kenniſſe van de bovengemelde retraite gehad te hebben, verſta ik in naam van haare Rus Keizerl. Majt., dat dezelve aanſtonds na den onfangſt deezer alle Perſoonen, zo vreemde als inwoonders, van wat ſtaat of conditie die zouden mogen zyn, en dewelke men zoude kun-

kunnen verdenken van die retraite eenige kennis gehad te hebben, zonder eenige uytzondering zal doen arrifteeren: en dat die Perfoonen dus aangehouden zynde, op byzondere plaatzen zullen gebragt worden, op dat zy onder hun geene communicatie mogen hebben; en dat men dezelve op 't allerrigoureufte zal ondervraagen en examineeren, om daar door te ontdekken de tyd, 't uur, en de manier waar in en waar mede die retraite gefchied is: wie daar aan deel gehad en mede gewerkt, en in wat kleeding, en na wat plaats de Perzoon in queftie zich begeeven heeft. De Eerw. Magiftraat zal goed moeten vinden, dat men haar 2 Perzoonen van wegens hare Rus-Keizerl. Majt en zyn Koningl. Majt van Polen zal toezenden, om by het gemelde examen te affifteeren, op dat men overeenkomende de Declaratie, welke de geinthimeerden zullen doen, en volgens de handelwyze van de Eerw. Magiftraat en Ordening der Stad, in naam van haare Rus-Keizerl. Majt in die zaak aangelegt, een behoorlyk rapport aan gemelde haare Rus-Keizerl. Majt. en zyne Koningl. Majt. van Polen zal kunnen doen; en 't is hier door, dat men zal kunnen ontdekken, het gedrag 't geen de Magiftraat in die zaak gehouden heeft, en of dezelve meerder ter herte neemt de genegentheid van haare Rus-Keizerlyke Majt. en zyne Koningl. Majt van Polen te verkrygen, dan aan de Perfoonen welke zich in de Stad bevinden, en miffchien aan de bovengem. retraite deel hebben, te gevallen. Of fchoon het wel niet te denken is, dat een der Poolfe Heeren die zich in de Stad bevinden, na zich aan zyn Koningl. Majt van Polen fchriftelyk te onderwerpen, gelyk zy gedaan hebben, voorneemens zouden zyn zich te retireeren of te ontvluchten: hebbe ik echter noodig geoordeeld, de Eerw. Magiftraat te waarfchouwen, om de noodige maatregelen te neemen, op dat geene van de gemelde Poolfe Heeren, veel min de Marquis de Monti, zyne domeftiquen, of die van Stanislaus Leszinsky, welke noch in de Stad zouden kunnen zyn, middel moge vinden daar uyt te ontkomen, alles op pœne der ongenade van hare Rus-Keizerl. Majt.

En dewyl de Eerw. Magiftraat Stanislaus Leszinsky in haare Stad genomen, en dezelve tot zyne voorgewende retraite daar in gehouden heeft, en hem thans, volgens haar eige rapport, heeft laten ontvluchten, wil ik, dat ter voldoening van dien, my ten fpoedigfte de Primaat van het Koningryk, de Marquis de Monti, en de Palatyn Poniatowski overgeleeverd, en wegens de bovengemelde Perfoonen rekenfchap gedaan werde. De Atteftatie van den Marquis de Monti, welke de Eerw. Magiftraat aan my gezonden heeft, kan te minder tot derzelver verfchooning dienen, vermits daar in niet geftipuleerd is, of Stanislaus Leszinsky uyt de Stad gegaan is, en werwaards hy zich begeeven heeft, dan of hy zich niet maar van huys tot huys, of in eenig klooster heeft geretireert; behalven dat de Eerwaarde Magiftraat geen mentie maakt, of de Officieren en Soldaaten van het Guarnizoen, welke de muuren en poften der Stad bezet houden, en dewelke het uytgaan der Perfoonen zouden moeten beletten, die in

de Stad gekomen, en van het ongeluk 't geen dezelve op zich geladen heeft, oorzaak zyn, van die retraite geen kennis gehad hebben.

Aangaande de Deputatie welke men verzoekt, blykt uyt verschyde omstandigheden, en namentlyk uyt de ordres welke de Generaal-Major Commandant der Stad eergisteren gegeeven heeft, gelyk door de hostilityten van wegens de Stad wederom begonnen, dat de Eerw. Magistraat geensints aan eene noch andere van die 2 Articulen serieus gedagt heeft: Waarom, wanneer de Eerw. Magistraat, volgens de declaratie welke ik aan hare Gedeputeerden gedaan hebbe, wil toestaan, dat actueel een der Stads Poorten aan de Koninglyke Poolse en Saxise Troupen overgegeeven werde, en vervolgens, om geen tyd vruchteloos te laten voorby gaan, zich hier inne na myne rechtmatige pretensien wil voegen, zal ik de Gedeputeerden, mits dezelve met volkome volmachten voorzien zyn, ontfangen; gereed zynde de zaaken met den Hertog van Saxen-Weissenfeld tot wederzyds genoegen te eindigen. *Obra den* 30 *Juny* 1734.

Was getekend, *Graaf van Munnich.*

Hier op is de onderhandeling begonnen. Alle de *Poolsche* Grooten in de Stad zynde; hebben, ten getale van 45, met de volgende *Acte*, zich aan den Koningk *Augustus* onder worpen: behalve den *Primaat*. die aan den Generaal *Munnich* geschreeven heeft: dat hy zich aan de edelmoedige *desctertie* van zyne Keizerinne aan wien hy thans de eere had te behooren, onderwierp. de gem. *Acte* luid aldus.

Acte van onderwerpinging aan den K. Augustus.

Nadien, volgens de Goddelyke Voorzienigheid, en de tegenwoordige omstandigheden van tyd en zaaken ons klaarlyk blykt, het des Allerhoogstens welbehagen te zyn, dat de Allerdoorluchtigste Keurvorst van Saxen in Polen regeere, erkennen wy ondergeschrevene, en admitteeren in consideratie der jegenwoordige tyds omstandigheden, de gemelde Doorluchtigste Keurvorst van Saxen tot onzen Koningk en Heer; volkomen verzeekert zynde, dat Hy ons onze Rechten' Vryheden en Privilegien, welke ons door zyne Voorgangeren (onze Koningen en Heeren gegeeven zyn, onverbreekelyk zal onderhouden en bewaren. In kennisse der waarheyd hebben wy deeze jegenwoordige ondertekend. Dantzich den 29sten Juny 1734.

De Brieven van afscheid welke Koningk *Staneslaus* zo aan de *Poolsche* grooten van zyn Party in *Dantzich*, en aan de Stad *Dantzich* geschreeven heeft. Luiden als volgt.

Aan myne waarde Primaat, en aan de Poolse Heeren:

'K Staneslaus afschyt-Brief aan de

De Smert over dat ik schyden moet van U, myne lieve en waare Vrienden, spreekt genoeg, om U alles te doen begrypen, 't geen ik in een zoo wreed oogenblik gevoele. Het gedwongen Besluit, dat ik neeme, is alleen gegrond op de onnoodigheid van my hier opte- offe-

offeren, 't geen gy zelve zo geoordeelt hebt. Ik omhelze U allen uyt den grond van myn Hart, daar meede beginnende met den Heere Primaat. Voorts bezweer ik U by U zelven, en gevolgelyk by alles dat my het liefds is, dat gy U meer vereenigd dan ooit; om, zo veel als het zyn kan, de Belangen van het Vaderland te ondersteunen: want het heeft al zyn Stut in Uwe Persoonen. De Traanen noodzaaken my te eindigen, terwyl zy myn Schrift uytwisschen. Gy zoud beter kunnen leezen 't geen in den grond van myn Hart gegraveert is, als Gy 't kond zien. Ik omhelze U, en ben met Hart en Ziel enz.

1734. July. Poolsche Heeren in Dantzich, en aan de Stad.

(was getekent.) STANISLAUS, Koningk.

Aan myne goede Stad Dantzich:

Ik vertrek op eenen tyd, dat ik u niet langer kan bezitten, zynde alleen gebleeven door de aankleevinge van Uwe weërgalooze Trouwe. Ik voere met my de Smert van Uw lyden en de erkentenis die ik aan U schuldig ben, en zal my ten allen tyden kwyten door alles dat U daar van zal konnen overtuygen. Ik wensch U al het welzyn dat gy verdiend, 't geen het verdriet verzagten zal dat ik hebbe van my uyt Uwe armen te moeten ontweldigen. Ik ben altyd en over al Uwen zeer genegenen &c.

(was getekent) STANISLAUS, Koningk.

De verhandeling om de *Pointen* van *Capitulatie* der Stad *Dantzich* op te stellen wierden voort gezet: en wyl de Schriftelyke eisch van den Generaal *Munnich*, wegens de *Fransche Ambassadeur* de Marquis *de Monti*, was; dat de Magistraat hem met alle zyne Bedienden en *Equipage* in 't Leger had te zenden; of dat hy hem, Marquis *de Monti* (zonder zyn *Caracter* van *Ambassadeur* te melden) met een *Detachement Russen* zouden doen haalen: heeft Gem. *Monti* des wege twee Brieven gezonden, waar in hy, schoon bereid zich aan den Generaal tegedraagen, zeer kragtig *Protesteert*; beroepende zich onderanderen, op zyne bediening en het recht der Volken: zynde in 't Leger gekomen en met een wagt van 100 Mannen tot nader order van 't *Russische* Hof, van verre bewaakt geworden: hebbende de *Poolsche* Heeren, behalve den *Primaat*, die onder een Serk *escorte* terstond na *Elbing* is gezonden by den Generaal *Munnich* gespyst; en zyn vervolgens mede na die Stad vertrokken.

De *Pointen* van *Capitulatie* met de Stad *Dantzich*. zyn den 7. *July* getekend geworden en voorts van de *Predikstoelen* afgeleezen: wordende den Koningk *Augustus* III. (zynde zyne

 Maj.

Majt. als noch in *Saxen*) aldaar, om de hulde, te ontfangen, verwacht,

De *Capitulatie* der Stad *Dantzich*, is aldus.

Pointen van Capitulatie, van de Stad Dantzich.

I. Dat de Stad zyne Koninglyke Majt van Polen en Keurvorstelyke Doorlugtigheid van Saxen Augustus III. voor haren regtmatigen, allergenadigsten Koningk en Heere erkend; alle schuldige Trouw en Gehoorzaamheid aan Denzelven beloofd; en zonder uytstel iemand van haarentweege aan Hooggedagte zyne Majt. met eenen Brief van Onderwerping zal afzenden; dat zy met alle gebruykelyke Plegtigheden de erkening zyner Koninglyke Persoon zal doen publiceeren, de Huldiging en Eed aan hem doen als die gevorderd zal worden, en zyne Majt. by deszelfs gelukkige aankomst met alle Eer en Onderdanigheid ontfangen; en betreffende de Lyfwagt van zyne Majt. dezelve zal in de Stad geadmiteerd worden op zo eene wyze gelyk eertyds by de aankomst en intreede der Koningen van Polen in Dantzich gebruykelyk is geweest.

II. Dat Hooggedagte zyne Koninglyke Majt. aan de Stad een Diploma zal geeven, waar in alle haare Regten en Vryheeden in Geestelyke en Waereldlyke zaaken na 't voorbeeld der voorige Koningen van Polen bevestigt zullen worden.

III. Dat de Generaal Veldmarschalk Grave van Munnich uyt naam van Haare Rus Keyzerl. Majt. een generaale Amnestie vergiffenis wegens al 't voorleedene aan de Stad Dantzich verleent, en aanneemt deswege een Diploma van de Keizerinne te bezorgen; dat de Hertog van Weissenfeld mede zo eene Amnestie van zyne Koningkl. Majt van Polen en Keurv. Doorl. van Saxen zal trachten te verwerven, en dat zyne Excell. de Graaf van Munnich zulks door zyne Recommandatie zal ondersteunen: dat van de Krygsgevangenen, zodanige Officiers en Gemeenen, die by de oude Poolsche Kroons Garde geweest zyn, en voor de Belegering mede in Dantzich zyn getrokken, als ook zulke die in Saxen geboren zyn, of in Saxisen Krygsdienst zyn geweest door den Hertog van Westerfeld zullen overgenomen worden.

IV. Dat de twee Regimenten, dewelke voor de Belegering den Eed aan de Stad afgelegt hebben, als meede alle andere Militaire Persoonen, die geduurende de Beleegering daar Militaire dienst hebben gedaan, zonder in Soldy van de Stad te weze van wat Natie zy ook zyn mogen insgelyks zulke die met het Frans Esquader te Weisselmunde en vervolgens in de Stad zyn gekomen, den dag na 't sluyten van de Capitulatie met alle Militaire Eertekenen de Petershagensche Poort zullen uyttrekken, en by de Rus-Keyzerl. Generaliteit als Krygsgevangenen aangenomen worden, doch dat ingevalle gem. Generaliteit eenige van deeze Troupen, Inboorlingen van dit Land zynde, op vrye voeten zouw mogen stellen, het aan de Stad Dantzich vry zal staan dezelve weder in haaren dienst te mogen neemen.

V. Dat

V. Dat de Generaal Graav van Munnich, den volgende dag na het uyttrekken dier Trouppen uyt de Stad, den Zomer-en Wester-schans met alle de Artillery by derzelver inneming daar in gevonden, als meede de gemaakte Redouten aan Bootsmans-Lake aan de Bezetting van de Stad zal inruimen.

VI. Dat op dien zelfden dach de Olivase Poort aan 200 Man te Voet van de Koningkl. Poolse en Keurv. Saxise Trouppen zal worden ingeruimd; dat die Bezetting voor haar eigen Geld teeren, en zich generley Jurisdictie over de Inwoonders aanmatigen zal; en dat zo dra zyne Koningkl. Majt. van Polen en Keurv. Doorl. van Saxen in de Stad zal gekomen weze, gem. Poort weder aan het Stads Garnisoen ingeruimd zal worden.

VII. Dat de Stad, onder de Guarantie van zyne Majt. mits deezen verzeekert, nooit eenige Vyanden van de Keyzerinne van Groot-Rusland meer te zullen inneemen, nochte hen eenigsints bevorderlyk zyn; dat zy ook voortaan met Respect aan haare Rus-Keyzerlyke Majt. zal betoonen dan tot noch geschied is, en op alle wyzen tragten zal altoos haare onwaardeerlyke Gunst te behouden.

VIII. Dat uyt de 3 Ordens der Stad Dantzich een plechtige Deputatie van 2 Persoonen uyt ieder Orde, en wel van zodanige als de Keyzerinne van Groot Rusland zelfs zal gelieven te benoemen, ten eersten naar Petersburg afgevaardigt zullen worden, om daar de schuldige Affmeekinge te doen; en dat daar tegen de Ordens verzekert konnen zyn, dat aan niemand van hen eenig leet zal geschieden.

IX. Dat de Stad om eenigermaten te vergoeden de zeer groote onkosten die haare Rus-Keyzerl. Majt. tot de Beleegering heeft moeten aanwenden, beloofd een Millioen Daalders in Specie te zullen betalen; dat van die Somme voor het vertrek van 't Rus-Keyzerl. Leger, en wel binnen 3 weeken na de onderteekening deezes, 300 duyzend Specie Daalders, of derzelver waarde in andere Munt, op rekening betaald zullen worden; dat de volgende Termyn van betaaling over 6 Maanden zal zyn, en de geheele Somme binnen een Jaar, van den eersten Termyn af te rekenen, voldaan zal weze; dat ondertusschen echter de Stad van de Grootmoedigheid der Keizerinne verhoopt, dat zy uyt aanmerking der ruïne de door Belegering veroorzaakt, medelyden met Dantzich hebben, en een Resolutie tot Soulaas van de Stad neemen zal.

X. Dat, vermits geduurende de Beleegering de Klokken tegens alle Krygsgebruykt in Dantzich geluid hebben, en daar door verbeurd zyn; gem. Stad daar voor aan de Rus Keizerl. Generaliteits Artillery en het Ingenieur Corps 30 duyzend Ducaaten in Scecie zal betaalen.

XI. Dat het zo lang als 't Rus-Keizerl. Leger omtrent Dantzich blyven zal in 't believen van de Russische Generaliteit zal staan, om wanneer die zich in de Stad zouw willen begeeven, een Russische Lafwagt van 30 of 40 Man meede te mogen neemen, en dat die Lyfwagt weder uyt de Stad zal gaan als de Generaliteit daar uyt vertrekt: dat dit zelfde meede plaats zal hebben omtrent de Poolsche en Saxische Generaliteit en Lyfwagt.

VII. Dat de Wateren en Wegen, naa en van de Stad leidende, aanstonts na 't sluiten van de Capitulatie geopend zullen worden, zodanig dat Dantzich vrye Toevoer en Commercie in de volkomen dispositie over de Zeehaven met het genot van alle de Regten en Gewoontens de Scheepvaart betreffende, zal hebben als voorheen: Dat ook de Vesting Weisselmunde en Wester-schans met alle toebehooren in zodanigen Staat gelyk die waren, toenze door 't Garnisoen van de Stad overgegeeven wierden, weder aan de Stad zullen worden ingeruimd, zo dra zyne Poolsche en Saxische Majt. by deszelfs overkomst onderdanig daar om verzogt zal worden.

XIII. Dat de Stad belooft, de Officiren en Gemeenen die in Weisselmunde en in de Wester-en Zomer Schanssen in Bezetting hebben gelegen en dezelve overgegeven hebben, zonder eenig onderzoek in Haaren dienst op zodanigen voet gelyk die voor de Belegering was te continueeren.

XIV. Dat de Russische Keizerinne en Koningkl. Poolsche Trouppen, na het sluyten der Capitulatie, van het Territoir van de Stad en alle haare Inwoonders niet meer zal eisschen, wat naam het ook hebben mach, dan alleen het Gras.

XV. Dat, vermits Stanislaus Leszinsky, die voor het eindigen van den Ryks-Verkiezingdag in de Stad Dantzich ontfangen is, naderhand, toen de Graaf van Munnich deszelfs overlevering begeert heeft, uyt de Stad is geweeken, gem. Graaf daar voor een Milioen Specie Daalders heeft geëischt, om aan Haare Rus Keizerlyke Majt. te betaalen, mits Condietie dat de Stad bevryd zouwde zyn van die Bataaling, ingevalle zy gem. Stanislaus 4 weeken na dato wederom kon leeveren: doch dat echter de Stad in hoop leeft, dat als na onderzoek zal bevonden worden dat zy aan de ontkoming van dien Persoon geen schuld nogte deel heeft, de Keizerinne haar van het betaalen dier geëischte Somme zal gelieven te verschoonen.

XVI. Dat de Generaal Veldmaarschalk Grave van Munnich begeerd had, dat alle de Fransse Effecten en Gelden in de Stad, die zo wel aan 't Publik als aan particuliere Persoonen zyn betaald, op het naauwkeurigst onderzogt en opgegeeven zouden worden, niet alleen, op dat de Stad in het toekomende niet zouw konnen zeggen: dat zy de geëischte Geldsommen uyt haare Middelen alleen heeft betaald, maar ook om dat Vrankryk verklaard zouwde hebben de Stad in allen deelen schadeloos te zullen houden: doch dat de Regeering uyt naam van alle de Ordens verklaard, dat haar niet bewust is dat particuliere Persoonen zich door Frans Geld of door Fransche Geschenken tot Partyschap zouden hebben laaten verleiden; en dat het geen aan 't Publik gegeeven is tot ondersteuning der groote onkosten welke tot noch toe gedaan zyn, op verre na niet heeft konnen toeryken: dat 'er ook geene schriftelyke Verbintenis is, uyt hoofde van welk de Stad door Vrankryk schadeloos gehouden zouw worden, al schoon de Marquis de Monti mondeling hoop gegeeven had, dat de Schade die door het Bombarderen ontstaan zouwde, aan ieder particulier Persoon zouwde worden vergoed: Doch dat evenwel van wegens de Stad alle mogelyk

lyk onderzoek na alle gegeevene Fransche Effecten en Gelden gedaan en dezelve getrouwlyk opgegeeven zouden worden.

XVII. Dat de Stad, gelyk zy reets begonnen heeft de omstandigheden der Retrate van Stanislaus Leszinsky te doen onderzoeken, ook verder met Assistentie van twee Officieren van Haare Rus-Keizerl. en Koningkl. Poolsche Majt. daar in op het naauwkeurigste zal continueeren; dat zy inzonderheid de Lieden van 't Huys daar Stanislaus gelogeert heeft, zal ondervraagen, en dat de Gedeputeerden van de Stad, die tot deze Capitulatie zyn afgezonden, zo lang als Gyzelaars in 't Russis Leger zullen blyven tot dat gem. Onderzoek volkomen geëindigt is.

XVIII. Dat men dit Onderzoek meede doen zal omtrent alle de Boeren die zich opgehouden hebben of noch ophouden aan 't laage gedeelte voor de Stad, daar het Land onder Water stond, ten tyde toen Stanislaus zouw geretireert zyn.

XIX. Dat de Stad Dantzich, ingevalle zy aan eenige uytlandse Negotianten afbreuk en hunne Vryheden en Gerechtigheden mogt hebben gedaan, 't welk haar nochtans niet bewust is, zulks zal nalaaten en de Zaaken op den ouden Voet stellen.

XX. Dat alle de Deserteurs en Gevangenen, van wat Staat of te Conditie zy ook zyn mogen, met hun Geweer en Monteering, zonder losgeld uytgewisseld, en gene van hen onder eenigerlei Voorwendzel te rug gehouden zullen worden.

XXI. Dat deze Capitulatie van den Rus-Keizerl. Gen. Veldmaarschalk Graaf van Munnich en den Hertog Johan Adolph van Saxen-Weissenfeld ter eener, en van de Gedeputeerden der Stad Dantzich ter andere zyde eigenhandig ondertekent en bezegelt zal worden; en dat de Ratificatie daar van door de Magistraat uyt naam van alle de Ordens geschieden, en ten langsten binnen tweemaal 24 uuren onder het Stads Zegel herwaarts (te Ohra) gezonden zal worden.

Gedaan in 't Hoofdkwartier van 't Russis Leger te OHRA den 7 July 1734.

(was get.) (L. S.) BURCHARD CHRISTOFFER,
Graaf van Munnich,
JOHAN ADOLPH,
JOHAN VALL; en
NATH. GOTLIEB EERBER,
Raaden en Gedeputeerden
van de Stad Dantzich.

Wy Burgermeesteren en Raaden der Stad Dantzich, belooven de bovenstaande Capitulatie Puncten, nevens alles wat dezelven behelzen, zo als hier schriftelyk uytgedrukt en door de Gedeputeerden deezer Stad, aan het Hoofd van dit Instrument genoemd, met voorweten en goedkeuring van de gesamentlyke Ordens deezer Stad voordagtelyk beraamd en besloten is, zo wel voor ons als uyt naam der gem. Ordens in allen deelen en ieder van dezelve vast en onverbreekelyk te houden, ook de behoorlyke zorg te draagen tot naauwkeurige nako-

nakoming van dezelve, geylk wy dan dit alles hier meede bekragtigen en bevestigen, ook tot te meerder geloofwaardigheid onder dit Instrument het gewoon Zeegel van de Stad hebben doen drukken. Gedaan te Dantzich.

(L. S.) Burgemesteren en Raaden der Stad Dantzich.

Dat de bovenstaande Copy met het Origineel, 't welk op ons Stadhuys berust, van woort tot woord accordeerd: word met opdruking van 't Zegel dezer Stad gearestesteert.

Dantzich den 14 July 1734.

Op uytdrukkelyk Bevel van den Raad der Stad
J. E. EERBERS, Secretaris.

En eindelyk volgt noch een appart Artykel door den Graaf van Munnich en Hertog van Saxen-Weissenfeld alleen ondertekend, dat van deezen inhoud is.

Dat schoon het IV. Artykel van de Capitulatie behelsd, dat de twee Regimenten, die voor de Belegering den Eed aan de Stad afgelegt hebben, als mede alle andere Militaire Persoonen, welke geduurende de Belegering daar Militaire Dienst hebben gedaan, zonder in Soldy van de Stad te weze, van wat Natie zy ook zyn mogen, insgelyks die met het Frans Esquader te Weisselmunde en vervolgens in de Stad zyn gekomen, den dag na 't sluyten van de Capitulatie, met alle militaire Eertekenen en door de Rus Keizerl. Generaliteit als Krygsgevangenen aangenomen worden; nogtans uit hoofde van dit tegenwoordig byzonder Artykel, tusschen den Graaf van Munnich en Hertog van Weissenfeld geconvenieert is; dat van de Krygsgevangenen, zodanige Officiers en Gemeenen, die by de oude Poolsche Kroons-Garde geweest zyn, en voor de Belegering mede in Dantzich zyn getrokken, als ook zulke die in Saxen geboren zyn, of in Saxisen Krygsdienst zyn geweest, door den Hertog van Westerfeld zullen overgenomen worden.

Uit *Podolien* en *Volhinien*, wierd bericht: dat de Prins van *Hessen-Homburg* generaal der *Russische* Troepen; in het laast van de Maand *Juny*, met een groote Krygsmagt in *Polen* gekomen zynde, na het bemagtigen van twee Plaatzen met de helft van zyne Troepen trok na de Stad *Stanislauw* (niet, *Staneslauw* in *Masovien*; waar van wy op Blz. 135 en 171 gesproken hebben) in 't Landschap *Podolien*, in 't *Waiwoodschap Braclauw*, ten zuidoosten de Hooft-Stad van die naam; in meening om *Potoki*, die met zyn Heir na die kant geweeken was te verrassen; doch dat die *Regimentarius*, twee dagen te vooren, onder een *escorte* van 800 *Tartaren*, met zynen Schoon-Vader de Kroons-Maarschalk, (zo men gisten) na *Wallachien* in 't Turks-gebied (moge-

(mogelyk om belang van ſtaat) getrokken was: hebbende voor zyn vertrek, het bevel zyner Troepen opgedraagen aan den Staroſt *Jaſicrski*; ſtaande met het Leger gecampeert, in 't *Waiwoodſchap Lemberg*, ten zuidooſten van de Hooft Stad van die naam, omtrent *Brzezany*. De Stad *Staneſlauw*, ſtond Belegert te worden; alzo den Commandant gewygerd had, zich aan de *Ruſſen*, die den 17 *July* daar voor quaamen, over tegeeven.

In tuſſchen verſtond men, dat Koningk *Staneſlaus*, met een klyn Vaartuig en ook te voet, door de Verdronkene *Werders*, het gevaar van gevangen te worden met gevaar ontkomen was; hebbende by den dag zich verſchoolen in de verwoeſte Dorpgebouwen, en des nachts dikwils tot het halve Lichaam in het Water gegaan; zonder dat men van de plaatze van zyne aankomſt, eenige zeekerheid wiſt: wyl integendeel den Koningk *Auguſtus*, de ryſch na *Dantzich* onder een ſterk *escorte* aannam. Waar mede myne *Clio* den *Poolſchen* bodem voor eenige tyd verlaat; om zich in *Duitsland* by de Keizerlyke en *Franſche* Armeën, ter beſchouwing te vervoegen.

Een Herder in zyn laagen Stand,
Van Staatzucht nimmer aangevochten;
Door Nyd, het hooft der helgedrochten,
Ook uit geen wangunſt aangerand:
Mach veilig in het groenen lommer
Van Vette Olyv en friſſe Palm,
Ter zyde van zyn Koornhalm,
Zich neder zetten buiten kommer.
De donder doet de hoogtens vallen;
De Grootheid ſtrekt den Nyd ten doel,
En brengt de Vorſten in gewoel,
Die op hun Weerreldgrootheid brallen.
Wie op een hoogten word gezet,
Is als het wit, waar op de pylen
Van woedende Afgunſt neder ylen,
En word door 't onweer ligt verplet.
De Rykxkroon is een Sodomſch-vrugt,

Van

Van buiten Schoon en zinnen Streelend,
Van binnen vuil en oog verveelend;
Verſtuivende in de dunne Lugt.
De Heerſchzucht, uit de hel geſprooten,
Spugt helſche ſtroomen van verdriet,
Die ze op het menſchdom nedergiet,
Door woedende Oorlogs yzer'ngooten:
Haar minnaars, Stelt ze in doodsgevaaren;
Beloont hunne arbeid met ellend;
Tot dat hun leevenshulk, in 't end
Te gronde gaat, op 's ſtaatzucht baaren.
Wie, zonder Heerſchzucht, word vereert,
Om Vorſtelyk ten Throon te treeden;
Word, om zyn nederige zeden
Verhoogt, daar hy zich zelv verneêrd:
Die grootheid, die ſteeds zonder trotz,
Bezielt is met verhevene deugden,
Bewerkende een gewenſchte vreugden,
Verduurt het onweer als een rotz.
Een ed'le ziel zal 't uiterſt' wachten;
Haar ramp braveeren in 't gezicht;
Haar hoop, op haare deugd geſticht,
Kan 't woeden van den tyd verachten.

E I N D E

van het Derde Stuk.